

**NEDERLANDS LITERAIR
PRODUCTIE-
EN VERTALINGENFONDS**

JAARVERSLAG 2002

VOORWOORD

Het Productiefonds heeft opnieuw een succesvol jaar achter de rug. Het heeft een wezenlijke bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van waardevolle publicaties in eigen land en het heeft een zeer werkzaam aandeel gehad in de stroom van vertalingen van Nederlandse literatuur in de talen van de wereld. Daarbij is het, als alle culturele fondsen, afhankelijk van de kwaliteit van wat om ondersteuning vraagt – in dit geval de kwaliteit van uitgeversplannen, en bovenal van de kwaliteit van het werk van Nederlandse en Friese schrijvers. Daarover hebben wij niets te klagen.

Het Productiefonds weegt niet alleen subsidieaanvragen, maar trekt ook als een culturele handelsreiziger de wereld door om overal uitgevers te interesseren voor Nederlands literair werk – daarin is het uniek. Het kan daar alleen een succes van maken doordat het beschikt over een bijzonder kundig en gedreven team van medewerkers. Ook daarover heb ik niets te klagen.

Ook ben ik mij ervan bewust dat het Productiefonds zijn voortbestaan dankt aan een heldere kijk van de overheid op het belang van het werk dat hier gedaan wordt, en de voortdurende bereidheid om dat werk mogelijk te maken. Daarover, en met name over de rol van de verantwoordelijke bewindsman, zijn ambtelijke medewerkers en zijn adviseurs bij de Raad voor Cultuur, heb ik niets te klagen.

Met zoveel hulp van zoveel vrienden kan het bijna niet anders of het moest goed gaan met het Productiefonds. Reden tot dankbaarheid, maar bepaald niet tot zelfgenoegzaamheid. Niet alleen omdat het kan verkeren, maar vooral omdat er gelukkig nog meer dan genoeg te doen valt.

A. NUIS
voorzitter

BESTUUR

Het bestuur bestond in 2002 uit de volgende personen:

Aad Nuis, voorzitter	Marijke Meijer Drees	Daphne Meijer
Ary Langbroek, vice-voorzitter	(vanaf december)	Frits Niessen (tot december)
Marijke Spies, secretaris	Rien Verhoef, penningmeester	Tineke Steenmeijer-Wielenga
(tot december)	Jozef Deleu (vanaf december)	

Vergaderingen

In 2002 vonden in totaal tien bestuursvergaderingen plaats, waaronder een beleidsdag, waarop bestuur en directie het toekomstige beleid en aanverwante kwesties bespraken.

MEDEWERKERS

Het personeel van het Fonds bestond in 2002 uit de volgende medewerkers:

<i>naam</i>	<i>functie</i>	<i>dienstverband (gemiddeld)</i>
Peter Bergsma	Directeur Vertalershuis	60%
Dick Broer	Beleidsmedewerker publicaties, website en systeembeheer	100%
Cisca Corduwener	Secretariaatsmedewerker (vanaf 1/2)	50%
Gerlien van Dalen	Hoofd binnenland en coördinator SNLK (tot 1/2)	75%
Tom van Eck	Beleidsmedewerker binnenland en poëzie	80%
Annelies Fontijne	Beleidsmedewerker kinder- & jeugdliteratuur	57,5%
Lieneke Frerichs	Beleidsmedewerker binnenland en coördinator SNLK (vanaf 1/2)	70%
Onno de Graaff	Financieel medewerker	80%
Marlies Hoff	Documentaliste (vanaf 1/2)	60%
Elisabeth Meyer	Zwangerschapsvervanging documentatie (1/3-1/8)	60%
	Waarneming vertaalbeleid / directiesecretariaat (1/8-31/12)	80%
Marijke Nagtegaal	Assistent vertaalbeleid / directieassistent (tot 1/8)	80%
Barbara den Ouden	Medewerker Vertalershuis en Proefvertalingenbeleid	60%
	Medewerker project Suriname (tot 1/11)	30%
Bas Pauw	Beleidsmedewerker Schrijversprogramma Buitenland en Bezoekersprogramma Buitenland	90%
Tiziano Perez	Beleidsmedewerker Buitenlandse Manifestaties	100%
Eveline Polman	Secretariaatsmedewerker	80%
Jorge Sosa Campos	Schoonmaakmedewerker (tot 1/6)	22,5%
Maarten Valken	Beleidsmedewerker literaire non-fictie	100%
Maria Vlaar	Senior beleidsmedewerker buitenland & interne organisatie	80%
Leo Wernaert	Facilitair medewerker Vertalershuis	30%
Rudi Wester	Directeur	100%

INLEIDING

Eindelijk heeft het Literair Productiefonds zijn naam statutair gecorrigeerd in Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (NLPVF). Het zal voor velen wennen zijn.

Maar correcte spelling of niet: in 2002 heeft het fonds in Nederland weer de productiekosten van veel mooie boekuitgaven en literaire tijdschriften gesubsidieerd en in het buitenland een toenemend aantal aanvragen voor vertaalsubsidies gehonoreerd.

In Nederland werden 31 subsidieaanvragen positief beoordeeld voor een totaalbedrag van € 286.820,-. De subsidies kwamen ten goede aan uitgaven van oudere en contemporaine literatuur (verzameld werk, Nederlandse en Friese poëzie- en essaybundels), uitgaven met een literair-historisch karakter, vertalingen in het kader van het 'Intercultureel Letterenbeleid' en projecten met betrekking tot de Nederlandse gebarentaal. De Nederlandse reeks literaire klassieken, de Deltareeks, werd verrijkt met drie uitgaven, waaronder de 'Mei' van Herman Gorter. In de periode 2002-2004 wordt structurele subsidie verleend aan 11 Nederlandse en 2 Friese literaire tijdschriften. Het fonds is verheugd over het initiatief van het CPNB om jaarlijks één van de door het fonds gesubsidieerde literaire tijdschriften in de publiciteit rond de Boekenweek te betrekken. Wat de Friese literatuur betreft: de tweede reeks Friese Klassieken nadert de voltooiing. Ze zijn een, relatief, groot uitgeverssucces. Samen met het Fonds voor de Letteren en de Provincie Fryslân start het NLPVF in 2003 een project Friese Modernen, teneinde het schrijven van literair proza en kinder- en jeugdliteratuur in het Fries te stimuleren.

Voor het buitenland werd aan 149 aanvragers van vertaalsubsidie in totaal € 394.055,- verstrekt. De aanvragen voor fictie blijven stijgen, van 105 in 2000 naar 110 in 2001 en 125 in 2002. Het aandeel van de drie 'prioriteitstalen' (Duits, Engels, Frans) is ongeveer 45%, een stijging van 3% vergeleken met 2001 en die vooral te danken is aan de vertalingen in het Frans.

Belangrijker nog is dat, buiten het aantal gesubsidieerde vertalingen, ruim 150 titels zonder subsidie verschenen. Het is een verheugend feit dat de uitgaven van Nederlandse literatuur in vertaling nog steeds gestaag toenemen, met of zonder subsidie. De unieke collectie vertalingen in de bibliotheek van het fonds is inmiddels aangegroeid tot 7000 titels.

Met het Vlaams Fonds voor de Letteren werkt het NLPVF plezierig samen, zeker nu er een medewerker voor het buitenland is aangetrokken.

Het fonds organiseerde veel literaire festivals in het buitenland voor de (potentiële) lezers van vertaalde Nederlandstalige auteurs: in New York traden 11 auteurs op, in Boedapest 7, in Leipzig 5 en in Marokko 5. Een bijzonder literair evenement vond plaats in Suriname. Zestien auteurs, afkomstig uit Suriname, Curaçao en Nederland, traden op in Paramaribo en Nickerie voor circa 4500 belangstellende scholieren en volwassenen.

Het Vertalershuis vierde zijn 10-jarig bestaan met de speciale uitgave 'Een dak voor een onzichtbare brug'. In 2002 waren 42 vertalers van 19 verschillende nationaliteiten in het Vertalershuis te gast. Het huidige bestand aan positief beoordeelde vertalers van het fonds bevat 368 namen. Zij vervullen de glansrol voor de Nederlandse literatuur in het buitenland. Zonder hun goede vertalingen zou de Nederlandse literatuur niet zo'n groot succes zijn.

Het is zoals de Raad voor Cultuur in zijn pre-advies voor de nieuwe Cultuurnota constateerde: het gaat goed met de Nederlandse (en Friese) literatuur. In binnen- en buitenland.

En, Harry Mulisch citerend: 'Dat kan alleen omdat er zoveel goede schrijvers zijn'.

Zo is het.

RUDI WESTER
directeur

1 BINNENLAND

1.1 Letterkundige boekuitgaven

De subsidieregeling voor letterkundige boekuitgaven is in eerste instantie bestemd voor de productie van literair belangrijke, kwalitatief hoogstaande, oorspronkelijk Nederlands- of Friestalige teksten (proza, poëzie, essay), die niet tot het reguliere programma van de uitgeverij behoren en die financiële steun behoeven. Over wat regulier kan worden genoemd beslist het bestuur in redelijkheid; contemporain proza en contemporaine poëzie komen uitsluitend in zeer uitzonderlijke gevallen in aanmerking voor subsidie. Herdrukken worden in principe niet gesubsidieerd. Wetenschappelijke publicaties zoals proefschriften op het gebied van de letterkunde evenmin, tenzij die zelf tot het domein van de literatuur kunnen worden gerekend.

In 2002 ontving het Fonds 43 subsidieaanvragen. Het bestuur honoreerde 31 aanvragen, waaronder drie uit 2001. Negen aanvragen werden afgewezen op formele gronden, twee aanvragen op inhoudelijke gronden. Over vijf aanvragen kon in 2002 nog geen beslissing worden genomen. Eén aanvraag werd ingetrokken. Het totaal toegekende subsidiebedrag bedroeg in 2002 € 286.820,-. De subsidies kwamen ten goede aan uitgaven van oudere literatuur (primaire teksten, verzameld werk), contemporaine literatuur (Nederlands- en Friestalige poëzie- en essaybundels), uitgaven met een literair-historisch karakter, vertalingen in het kader van het 'Intercultureel letterenbeleid' en projecten met betrekking tot de Nederlandse gebarentaal. Bijlage 1 bevat een overzicht van de gesubsidieerde uitgaven, bijlage 2 de namen van de personen die het bestuur van het Fonds adviseerden.

Sinds 1998 werken het Productiefonds en het Fonds voor de Letteren aan een gezamenlijk 'Intercultureel letterenbeleid' voor auteurs uit niet-westerse landen die in Nederland wonen en werken. Hun werk behoeft (aanvankelijk) vertaling naar het Nederlands. Het Productiefonds stelt de uitgevers voor de eerste twee publicaties van zo'n auteur stimuleringsubsidies in het vooruitzicht, als tegemoetkoming in de vertaalkosten. In het kader van de 'Subsidieregeling voor uitgaven van vooralsnog niet in het Nederlands schrijvende auteurs' werden in 2002 zes aanvragen gehonoreerd.

Het Fonds voor de Letteren brengt het werk van vooralsnog niet in het Nederlands schrijvende auteurs onder de aandacht van Nederlandse uitgevers met behulp van door het Productiefonds vervaardigde introductiedossiers (analoog aan de promotiedossiers voor buitenlandse uitgevers). In 2002 werden drie introductiedossiers gemaakt: voor Slobodan Blagojevic, voor Mohammed Gamaleldin en een dossier voor acht dichters: Ali Albazzaz, Amir Afrassiabi, Shakila Azizzada, Mehmet Cetin, Nesan Erdogan, Edita Hasova, Balkis Hassan en Juan Heinsson.

1.2 Nederlandse literaire klassieken – de Deltareeks

De Deltareeks is een serie nieuwe leesedities van klassieke werken uit de Nederlandse literatuur, bestemd voor lezers met een brede literaire belangstelling, die kennis willen nemen van de literaire erfenis van Nederland en Vlaanderen vanaf de Middeleeuwen tot en met het midden van de twintigste eeuw. De reeks verschijnt onder auspiciën van de Stichting Nederlandse Literaire Klassieken, die verantwoordelijk is voor de tekstkeuze. Het SNLK-bestuur zorgt voor de kwaliteitsbewaking en heeft richtlijnen opgesteld voor de uitvoering van de delen. Het gaat in de Deltareeks om leesedities, niet in hoofdzaak gericht op de vakspecialist, maar op een ruimer in literatuur geïnteresseerd publiek. De Stichting trekt met het oog op de inhoudelijke kwaliteit deskundige editeurs aan. Ook aan de uitvoering worden hoge eisen gesteld. In een uniek samenwerkingsverband verschijnen de delen bij verschillende uitgeverijhuizen. De zorg voor de totstandkoming van de reeks en de zorg

voor het subsidiebudget ten behoeve van de reeks liggen bij het Productiefonds. Een medewerker van het Productiefonds treedt op als coördinator van de reeks, en het secretariaat van de Stichting Nederlandse Literaire Klassieken is op het Productiefonds gevestigd.

Het bestuur van de Stichting Nederlandse Literaire Klassieken bestond in 2002 uit de hoogleraren Gillis Dorleijn (voorzitter), Lia van Gemert en Paul Wackers en de uitgevers Eva Cossée en Mark Pieters. De termijn van alle bestuursleden eindigde op 2 september 2002. Allen aanvaardden een verlenging met uitzondering van Eva Cossée, die moest afzien van een tweede termijn; haar plaats werd ingenomen door Annette Portegies. Het bestuur vergaderde in 2002 driemaal.

De redactieraad, die het bestuur inhoudelijk adviseert, werd in 2002 gevormd door de hoogleraren Marita Mathijssen, Anne Marie Musschoot, Werner Waterschoot en Frank Willaert, die allen per 2 september 2002 het lidmaatschap van de redactieraad continueerden. De heer Willaert trad in november wegens drukke werkzaamheden terug; zijn plaats is nog niet ingevuld. De redactieraad vergaderde in 2002 eenmaal, onder meer over de vraag of een bescheiden vorm van herspelling voor bepaalde delen zou worden toegestaan.

In mei 2002 kwamen er drie nieuwe delen in de Deltareeks uit. Het dubbeldeel *Reynaerts historie/ Reynaert* (ed. Paul Wackers, Bart Besamusca, André Bouwman) en de bloemlezing *Poëzie en proza* uit het werk van Guido Gezelle (ed. Piet Couttenier, An de Vos) verschenen beide bij uitgeverij Bert Bakker; uitgeverij Van Oorschot publiceerde *Mei* van Herman Gorter (ed. Enno Endt, Mary Kemperink). De drie delen werden op 28 mei feestelijk gepresenteerd in de Beurs van Berlage. Tijdens deze bijeenkomst hield Jan Wolkers een vlammende feestrede over het werk van Herman Gorter; Tom Lanoye las een aantal gedichten van Gezelle voor en Marcel Ryssen declameerde een stuk uit de *Reynaert*. De beide *Reynaert*-delen waren op 5 april reeds ten doop gehouden in Reynaert-stad Hulst, met lezingen van de drie editoren en een voordracht door Rik van Daele. Rondom Gorters *Mei* vond op 5 juni een drukbezochte avond plaats in de Openbare Bibliotheek van Bergen; naast de editoren trad ook Wim de Bie op. Het Deltadeel *Poëzie en proza* uit het werk van Guido Gezelle kreeg aandacht op de Boekenbeurs in Antwerpen door een indrukwekkend optreden van Tom Lanoye tijdens de poëzienocturne op 7 november; diezelfde avond waren er enkele optredens van de acteur Geert Six, die Gezelle-gedichten voordroeg op de stand van *De Standaard*.

In het verslagjaar kwam een nieuwe folder uit met informatie over de reeks, met signalementen van de reeds verschenen delen en aankondiging van de vijf te verschijnen titels. Voor deze aantrekkelijke leporello schreef Hella Haasse een inleidende tekst. Ten slotte werd een Delta-website operationeel: <http://www.deltareeks.nl>. Deze zal regelmatig worden aangevuld met nieuwe gegevens.

Het feit dat de editoren tegen een geringe vergoeding aan de tekstbezorging werken, dikwijls naast een veeleisende baan, zorgde ook dit jaar voor problemen bij het op de afgesproken tijd inleveren van de kopij. Het bestuur van de Stichting Nederlandse Literaire Klassieken zoekt naar oplossingen, bijvoorbeeld door na te gaan of in bepaalde gevallen editoren in de gelegenheid kunnen worden gesteld zich enige tijd van hun reguliere werkzaamheden vrij te maken. Ook de geringe pers-aandacht voor de in 2002 verschenen delen, en in het algemeen het gebrek aan aandacht voor de Nederlandse klassieken, baart het bestuur zorgen.

De volgende delen zijn thans zijn in voorbereiding bij de Nederlandse uitgevers:

2003

PIET PAALTJENS, *Snikken en grimlachjes* (ed. Marita Mathijssen, Dick Welsink), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Gennep (mei)

JACOB VAN LENNEP, *De roos van Dekama* (ed. Joke van der Wiel), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Gennep (mei)

2004

- Antwerps liedboek* (ed. H. Joldersma e.a.), uitgeverij Lannoo (voorjaar)
Frederik van Eeden, *Van de koele meren des doods* (ed. Jan Fontijn), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Genneep (voorjaar)
P.C. HOOFT, *Geeraerd van Velsen en Baeto* (ed. H. Duits), uitgeverij Bert Bakker
P.C. HOOFT, *Warenar* (ed. J. Jansen), uitgeverij Bert Bakker
JOOST VAN DEN VONDEL, *Scheppingstrilogie* (ed. M.A. Schenkeveld-van der Dussen), uitgeverij Bert Bakker
JOOST VAN DEN VONDEL, *Jephtha, Koning David, Faëton* (ed. J. Konst), uitgeverij Bert Bakker

2005

- KAREL VAN DE WOESTIJNE, *Verzamelde gedichten* (ed. Anne Marie Musschoot e.a.), uitgeverij Lannoo
F. BORDEWIJK, *Blokken, Knorrende beesten, Bint* (ed. Wieneke 't Hoen), uitgeverij Nijgh & van Ditmar
HADEWYCH, *Strofische gedichten* (ed. Frank Willaert, Veerle Fraeters), Historische Uitgeverij
P.C. HOOFT, *Sonnetten* (ed. Ton van Strien, Johan Koppenol), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Genneep
J.H. LEOPOLD, *Verzamelde gedichten* (ed. H.T.M. van Vliet), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Genneep

2005/2006

- Historie vanden vier Heemskinderen* (ed. Irene Spijker), uitgeverij Bert Bakker
J. VAN OUDSHOORN, *Verzamelde romans* (ed. W.A.M. de Moor e.a.), uitgeverij Athenaeum-Polak & van Genneep

Van een aantal titels uit de eerste tranche werd in het verslagjaar definitief afgezien:

- JAN VAN DER NOOT, *Poëtische werken*, uitgeverij Ambo / AUP
WILLEM BILDERDIJK, *Keuze uit het werk*, uitgeverij Bert Bakker
JAN VAN DEN BERGHE, *De wellustige Mensch*, uitgeverij Verloren
Twee delen zijn inmiddels voor onbepaalde tijd uitgesteld:
Middeleeuwse mystiek (ed. Geert Warnar), uitgeverij Ambo / AUP
E. DU PERRON, *Het land van herkomst* (ed. Gillis Dorleijn, F. Bulhof), uitgeverij van Oorschot

De typografische vormgeving van de Deltareeks is in handen van Hannie Pijnappels. Om de continuïteit van de reeks te bewaken, vinden sinds 2001 in een vroeg stadium gesprekken plaats tussen editoren, bestuursleden, de betreffende uitgever, de vormgeefster en de coördinator om specifieke zaken met betrekking tot de editie te bespreken en afspraken te maken over nog te verrichten werkzaamheden en de planning. Op deze wijze wordt zicht gehouden op de voortgang van alle edities, leren de betrokkenen elkaar in een vroeg stadium kennen en kunnen misverstanden worden voorkomen. In het verslagjaar vonden enkele van deze bijeenkomsten plaats.

1.3 Friese Klassieken / Friese Modernen

In de tweede reeks Fryske Literaire Klassiken is in het verslagjaar het voorlaatste deel verschenen: B.R.S. Pollema, *Lok en lijen*. Het laatste deel, Waling Dijkstra, *De sulveren rinkelbel* zal in de loop van 2003 verschijnen.

De reeks Fryske Klassiken is het resultaat van samenwerking tussen drie Friese uitgevers (Friese Pers Boekerij / AJO, Afûk / Utjouwerij Fryslân en de Koperative Utjouwerij), Stichting It Fryske Boek en de Fryske Akademy. De tekstbezorging van de Fryske Klassiken is in handen van een commissie van editorisch toezicht, bestaande uit Tineke Steenmeijer-Wielenga, Trinus Riemersma en hoogleraar P.H. Breuker.

Nu ook de tweede reeks Fryske Klassiken de voltooiing dicht is genaderd, is op voorstel van de

drie Friese uitgevers nagedacht over de meest geschikte manier om nieuw Fries proza te stimuleren. De besprekingen hierover hebben in het verslagjaar geleid tot het project van de 'Fryske Modernen', dat in 2003 van start gaat. Dit plan is gericht op het bevorderen van het schrijven van Fries literair proza en Friestalige kinder- en jeugdboeken. Er zullen maximaal negen werkplannen worden gesubsidieerd; de auteurs zullen intensief worden begeleid en de boeken zullen verschijnen in de jaren 2004-2007. Het project en de reeks Fryske Modernen worden gesteund door het NLPVF, het Fonds voor de Letteren en de Provincie Fryslân. Het is de bedoeling dat een door de beide letterenfonds in te stellen gezamenlijke Commissie Friese Literatuur over de aanvragen advies gaat uitbrengen.

1.4 Fries letterenbeleid

In het verslagjaar werd regelmatig overleg gepleegd met de stichting It Fryske Boek, het Frysk Letterkundich Museum en Dokumintaasjesintrum, de Provincie Fryslân en het Fonds voor de Letteren.

De Friese tijdschriften *Hjir* en *Trotwaer* ontvangen in de periode 2001-2004 structureel subsidie (zie de subsidieregeling voor literaire tijdschriften onder 1.6). In 2002 werd een dubbele stimuleringssubsidie toegekend aan het tijdschrift *Kistwurk*, vanwege het bestaan van een internetversie naast de gedrukte versie. Voor de kwalitatieve beoordeling van de Friese tijdschriften is een speciale commissie ingesteld, die het bestuur adviseert. De commissie is gevarieerd van samenstelling en bestond in het verslagjaar uit de leden Liesbeth Brouwer (werkzaam bij de sectie Fries van de Rijksuniversiteit Groningen), Remco Heite (namens het bestuur van het Fonds), Hylke Tromp (Fries literair criticus) en Simen Veltman (neerlandicus en uitgever).

De subsidiemogelijkheden voor de Friese literatuur voorzien sinds 2001 in een vertaalsubsidie voor Nederlandse uitgevers, die vertaalde Friese literatuur in hun fonds willen opnemen. In 2002 kwamen twee aanvragen binnen, die in het verslagjaar nog niet konden worden gehonoreerd, omdat gewacht werd op de beslissing van de Provincie Fryslân. Bij de Provincie wordt de kwaliteit van de brontekst aan de hand van een gedetailleerd beoordelingsformulier beoordeeld door de Provinciale Commissie Friese literatuur. Naast de kwaliteit van de brontekst zijn voor de beide literaire fondsen kwaliteit van vertaler en uitgeverij bepalend voor het al dan niet toekennen van subsidie. In de toekomst zal de in te stellen gezamenlijke Commissie Friese Literatuur de beide letterenfonds ook hierover van advies dienen.

1.5 Gebarentaal

Het stimuleren van cultuuruitingen in de Nederlandse gebarentaal wordt vanaf 2001 tot de reguliere taken van het Productiefonds gerekend. Aangezien ook het Fonds voor de Letteren een taak op dit gebied heeft, worden de aanvragen sinds begin 2002 door beide fondsen tezamen afgehandeld, waarbij in principe elk fonds de helft van de toegekende subsidie voor zijn rekening neemt. In het verslagjaar werden op de hierboven beschreven wijze vier gebarentaalsubsidies toegekend, waarvan één is komen te vervallen.

Er wordt door de beide literaire fondsen gestreefd naar het oprichten van een gezamenlijke commissie om in de toekomst de aanvragen te beoordelen en te zien hoe, in overleg met deskundige organisaties ter zake, beleid kan worden ontwikkeld voor het vergroten en stimuleren van de toegankelijkheid van literatuur in de Nederlandse gebarentaal.

1.6 Nederlandstalige literaire tijdschriften

Sinds 1996 gelden twee subsidiecategorieën voor literaire tijdschriften. Structureel subsidiabele tijdschriften ontvangen voor een periode van drie jaar subsidie op standaardniveau. Uitzonderlijk goede tijdschriften ontvangen daarnaast een premie.

Voor structureel gesubsidieerde tijdschriften die niet langer voldoen aan de kwaliteitseisen bestaat een overgangsregeling voor anderhalf jaar. Wanneer een tijdschrift na die periode niet voldoende aan kwaliteit heeft gewonnen, komt het niet langer voor subsidie in aanmerking. Ook voor tijd-

schriften die een grondige wijziging in redactiesamenstelling of redactievoering hebben ondergaan, geldt de overgangsregeling. Nieuwe tijdschriften of tijdschriften die niet voor structurele subsidie in aanmerking komen, maar waarvan de kwaliteit sterk is toegenomen, kunnen in aanmerking komen voor stimuleringssubsidie. Het belangrijkste criterium om toegelaten te worden tot de subsidieregeling is het volgende: een nieuw tijdschrift moet, binnen de categorie waarin het volgens de commissie valt, een verrijking betekenen. Daarbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat een nieuw tijdschrift op zichzelf een categorie vormt. Formele criteria uit de 'Subsidieregeling literaire tijdschriften' zijn bij de beoordeling van nieuwe aanvragen minder zwaarwegend dan de inhoudelijke kwaliteit.

De kwalitatieve beoordeling van de tijdschriften is in handen gegeven van een commissie, die het bestuur adviseert. De commissie 'Literaire tijdschriften' bestaat uit een auteur, een literatuurhistoricus of een literatuurtheoreticus, iemand uit het boekenvak of de bibliotheekwereld en iemand namens het bestuur van het Fonds. De zittingstermijn is in principe vastgesteld op drie jaar. Vanaf 1993 is een rooster van af- en aantreden in werking, waarbij jaarlijks een lid van de commissie aftreedt en wordt vervangen door een nieuw lid. In de commissie hadden in 2002 zitting: Gillis Dorleijn (hoogleraar Moderne Nederlandse Letterkunde aan de Rijksuniversiteit Groningen), Maria Heiden (Boekhandel v/h Van Gennep, Rotterdam), Remco Heite (namens het bestuur van het Fonds) en Martin Reints (dichter, essayist).

In 2002 heeft een voor drie jaar geldende eindbeoordeling van de tijdschriften plaatsgevonden. Op basis van de jaargangen 1999-2001 is een kwaliteitsoordeel geformuleerd dat de hoogte en de duur van de subsidie in de periode 2002-2004 bepaalde. De commissieleden hebben drie jaargangen (1999-2001) van de tijdschriften zorgvuldig gelezen. In een aantal vergaderingen werden de tijdschriften afzonderlijk en vergelijkenderwijs besproken. Beoordeling van de inhoudelijke kwaliteit stond daarbij centraal, maar ook was er aandacht voor bijvoorbeeld vormgeving, redactioneel beleid en de plaats die een tijdschrift inneemt ten opzichte van andere literaire tijdschriften.

Elf Nederlandstalige literaire tijdschriften ontvangen in de periode 2002-2004 structureel subsidie: *Armada*, *Bunker Hill*, *Bzzlletin*, *Liter*, *De Parelduiker*, *De Revisor*, *Tirade*, en *De tweede ronde* standaardsubsidie, *De Gids* en *Raster* standaardsubsidie plus premie. Omdat de kwaliteit van *Literatuur* niet langer voldoende werd geacht voor structurele subsidiëring, is dat tijdschrift in de overgangsregeling geplaatst. Tot medio 2003 ontvangt het subsidie op het oude niveau; daarna zal eventuele vooruitgang worden beoordeeld. *Parmentier* en *Pa\$ionate* ontvingen in 2002 stimuleringssubsidie. De aanvraag van één tijdschrift werd op formele gronden afgewezen en één aanvraag werd om inhoudelijke redenen niet gehonoreerd. Het totale bedrag aan toegekende productiesubsidies voor literaire tijdschriften bedroeg in 2002 € 213.318,-. Aan aanvullende honoraria werd in 2002 in totaal € 42.921,- toegekend.

Het Productiefonds verstrekt sinds 1997 promotiesubsidies, om het publiek van de goede literaire tijdschriften te vergroten. Deze kunnen worden aangevraagd door literaire tijdschriften die structureel subsidie van het Fonds ontvangen. De kosten en opbrengsten van de door de tijdschriften ingediende plannen worden kritisch gewogen. In 2002 werd aan twee tijdschriften promotiesubsidie toegekend voor in totaal een bedrag van € 5.415,-.

De stichting 'Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek' heeft met ingang van 2002 de collectieve promotie voor de literaire tijdschriften op zich genomen. Jaarlijks zal een van de door het Fonds gesubsidieerde tijdschriften in de publiciteit rond de Boekenweek worden betrokken. De kosten komen voor rekening van het Productiefonds. *De Gids* was het eerste tijdschrift dat op verzoek van de CPNB een speciale Boekenweek-aflevering heeft gemaakt. Tijdens de Boekenweek 2003 verscheen het themanummer van *De Gids* 'Ten Grave! Grafredes voor bewonderde of gehate, werkelijke of fictieve, dode of levende schrijvers, denkers, politici, wetenschappers, romanpersonages of andere figuren, uit de pen van meer dan dertig hedendaagse Nederlandse en Vlaamse auteurs'.

1.7 Geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur

Voor geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur die zich door een bijzondere kwaliteit van tekst en beeld onderscheidt van het reguliere aanbod, is een subsidiebijdrage in de productiekosten beschikbaar. Bij de bepaling van die kwaliteit is de relatie tussen tekst en illustratie van belang. De financiële middelen voor deze regeling worden mede beschikbaar gesteld door de Mondriaan Stichting.

Omdat de productietijd van een geïllustreerd boek lang is en de investeringen hoog zijn, bestaat de mogelijkheid tot het aanvragen van een zogenaamd pre-advies. Een uitgever, auteur of illustrator kan een plan, een project of een nog niet volledig manuscript voorleggen aan de adviescommissie, die zal beoordelen of zij de aanvraag in principe subsidiabel acht. Dit oordeel is overigens niet bindend.

In 2002 bestond de commissie voor geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur uit: Cornald Maas (publicist), Jan Jutte (illustrator), Peter van Gestel (auteur) en Emo Verkerk (beeldend kunstenaar). Peter van Gestel is opgevolgd door Martha Heesen (auteur). Als waarnemers traden op: Annelies Fontijne (Productiefonds) en Bob Fooy (Mondriaan Stichting).

In 2002 werden er acht aanvragen voor pre-advies gedaan; alle werden negatief beoordeeld. Er waren vier verzoeken om productiesubsidie, waarvan er één een positief subsidieadvies ontving, en drie een negatief. In 2002 werd aldus één aanvraag gehonoreerd, voor een bedrag van

€ 10.858,-, te weten Daan Remmerts de Vries, *Ridder Prikneus de Fantast* (Uitgeverij Querido).

In het verleden is de regeling geëvalueerd en zijn er plannen ontwikkeld om meer en betere aanvragen te genereren. Dit heeft in 1998 geresulteerd in het aanstellen van twee adviseurs voor de subsidieregeling geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur: Margriet Heymans (auteur en illustrator) en Pietje Tegenbosch (kunsthistoricus, kunstcriticus en docent). Zij hebben als taak de totstandkoming van kwalitatief hoogstaande geïllustreerde kinder- en jeugdboeken te bevorderen. De adviseurs bezoeken kunstacademies en uitgeverijen, spreken met aankomende illustratoren en auteurs, stimuleren bestaand talent en geven zo verdere bekendheid aan de huidige regeling. De eerste voorzichtige resultaten zijn, dat door deze bezoeken meer en andere uitgevers een beroep doen op de regeling, en dat studenten worden aangezet een aanvraag voor pre-advies serieus te overwegen dan wel in te dienen. In 2001 is het functioneren van het adviseurschap, en de resultaten die daarmee zijn geboekt, bekeken. Aan de hand hiervan werd besloten om het adviseurschap in licht gewijzigde vorm voort te zetten. In 2001 zijn er voorbereidingen getroffen voor het informeren van studenten van kunstacademies over het (kinder-)boekenvak en het illustreren voor kinderen en de subsidieregeling. In het verslagjaar is er voorlichting gegeven op kunstacademies en samengewerkt met andere organisaties zoals BNO (Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers) teneinde de regeling meer bekendheid te geven.

1.8 Literaire kinder- en jeugdtijdschriften

Het Fonds stelt jaarlijks productiesubsidie beschikbaar voor Nederlands- en Friestalige literaire kinder- en jeugdtijdschriften. De regeling biedt, evenals de regeling voor literaire tijdschriften, de mogelijkheid een stimuleringsubsidie toe te kennen. Voor de kwalitatieve beoordeling van subsidieaanvragen voor literaire kinder- en jeugdtijdschriften is een commissie samengesteld, bestaande uit: Nettie Heimeriks (docent), Aukje Holtrop (publicist), Frits Niessen (namens het bestuur van het Fonds) en Jan Hein Sassen (conservator).

De in 1999 ingediende aanvraag van de *BoekieBoekie-krant* is in 2000 gehonoreerd met een structurele subsidie voor een periode van drie jaar. Ieder jaar vindt er een voorlopige beoordeling plaats, die een rol zal spelen bij de driejaarlijkse eindbeoordeling.

1.9 Werkgroep Jeugdliteraire Kritiek

Alhoewel in Vlaanderen en Nederland jaarlijks duizenden kinder- en jeugdboeken verschijnen en de verscheidenheid en kwaliteit van de publicaties ieder jaar toeneemt, dreigt de jeugdliteraire kritiek in beide landen terrein te verliezen. De aandacht die dagbladen, periodieken en vaktijdschriften aan nieuw verschenen boeken besteden is in de afgelopen jaren in beide landen fors minder geworden en staat niet meer in verhouding tot het enorme aanbod. Zo is bijvoorbeeld de afnemende frequentie van recensies van kinderboeken in de dag- en weekbladen ronduit zorgwekkend.

Om te zoeken naar nieuwe wegen om het kinderboek onder de aandacht te brengen is begin 2002 op initiatief van Els Launspach (auteur van jeugdromans) de Werkgroep Jeugdliteraire Kritiek opgericht. Andere leden van deze werkgroep zijn Annelies Fontijne (beleidsmedewerker kinder- en jeugdliteratuur van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds), Marijke Spies (voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Letterkundigen), Annemarie Terhell (recensent) en Marita Vermeulen (hoofdredactrice van *Leesidee jeugdliteratuur*).

2 BUITENLAND

2.1 Vertaalbeleid

Veel van de 'buitenlandse' activiteiten van het Fonds zijn gericht op het verbeteren van de kwaliteit van de vertalingen en vertalers van Nederlandstalige literaire werken (fictie, non-fictie, poëzie en kinder- en jeugdliteratuur). Steeds vaker vragen buitenlandse uitgevers om de lijsten met bij ons bekende vertalers (zie paragraaf 2.1.3), en in die zin krijgt het Fonds dan ook steeds meer vat op de kwaliteit van de vertalingen. Omdat buitenlandse uitgevers / redacteurs het Nederlands niet beheersen en zij daardoor een vertaling niet met de oorspronkelijke tekst kunnen vergelijken, moet op de juistheid van de vertaling kunnen worden vertrouwd.

De kwaliteitsverbetering wordt vooral nagestreefd door:

- de activiteiten van het Vertalershuis, onder meer het organiseren van vertalersworkshops;
- het stimuleren van literaire vertalersopleidingen en / of cursussen in binnen- en buitenland;
- het laten beoordelen van (proef)vertalingen;
- aanvullende honorering van vertalers;
- prijzen en onderscheidingen voor vertalers;
- het opzetten van een mentoraatsysteem (onder auspiciën van het Steunpunt Literair Vertalen).

2.1.1 Vertalershuis

In 2002 verbleven er 42 vertalers van 19 verschillende nationaliteiten in het Vertalershuis, plus een Canadese en een Surinaamse gastauteur. Er werden in totaal 55 verblijfsbeurzen uitgekeerd. Voor de periode 1 april tot en met 31 december 2002 werd een subsidie van de Europese Commissie ontvangen. In juni werden in samenwerking met het Steunpunt Literair Vertalen en het Vlaams Fonds voor de Letteren twee workshops georganiseerd, een voor vertalers Nederlands-Deens in Kopenhagen en een voor vertalers Nederlands-Portugees in Coimbra. Beide workshops werden bijgewoond door de directeur van het Vertalershuis. In december werden voor de vierde keer de Literaire Vertaaldagen in Nijmegen gehouden, waarvan de praktische organisatie opnieuw in handen was van het Vertalershuis. De symposiumdag was gewijd aan het onderwerp 'Vertaler zoekt tekst, tekst zoekt vertaler' en werd gevolgd door een dag met twaalf verschillende vertaalworkshops.

Bijlage 9 bevat een uitgebreid jaarverslag over 2002 van de activiteiten van het Vertalershuis.

2.1.2 Literaire vertalersopleidingen

Binnenland

De leerstoel Theorie en Praktijk van het Literair Vertalen, per juli 1997 ingesteld door het Productiefonds en de Katholieke Universiteit Nijmegen, is per 31 december 2002 opgeheven. Aan hoogleraar Ton Naaijens, die in 2002 is benoemd tot voltijds hoogleraar Duitse taal- en letterkunde en Vertaalwetenschap aan de Universiteit Utrecht, is eervol ontslag verleend. Het Productiefonds is momenteel in gesprek met de Universiteit van Amsterdam over financiële en organisatorische deelname in een tweejarige masters-opleiding literair vertalen, die in 2004 van start zou moeten gaan.

Buitenland

Het Steunpunt Literair Vertalen (zie 2.1.6) heeft van 19 tot en met 30 augustus 2002 de Zomercursus Literair Vertalen georganiseerd, met als doeltalen Duits, Frans, Italiaans en Spaans. Het centrale thema was het vertalen van kinder- en jeugdliteratuur. Aan deze cursus werd meegewerkt door diverse specialisten op het gebied van kinder- en jeugdliteratuur, onder wie Annelies Fon-

tijne, beleidsmedewerker van het Productiefonds. Door het Vertalershuis zijn in samenwerking met het Steunpunt en het Vlaams Fonds voor de Letteren twee vervolgworkshops georganiseerd, een voor vertalers Nederlands-Deens en een voor vertalers Nederlands-Portugees. Van een ander gezamenlijk initiatief, de mentoraten voor beginnende vertalers uit het Nederlands die begeleiding door een ervaren vertaler zoeken bij het uitvoeren van vertaalopdrachten voor een literaire uitgeverij, zijn er in 2002 twee afgerond. Het Steunpunt heeft zich ook beziggehouden met de 'extra-muros'-opleidingen neerlandistiek in Berlijn, Münster, Parijs en Londen, die worden ondersteund door de Nederlandse Taalunie. Vertalershuisdirecteur Peter Bergsma was in juli in Straelen, Duitsland, om voorlichting te geven over de activiteiten van het Productiefonds en het Vertalershuis aan studenten neerlandistiek uit Münster.

2.1.3 Beoordeling proefvertalingen

Sinds 1996 wordt de kwaliteit van ons onbekende of aankomende vertalers beoordeeld en is een positieve beoordeling van het werk voorwaarde voor subsidietoekenning. Na een positieve beoordeling van het werk wordt een vertaler in het vertalersbestand van het Fonds opgenomen. Aan de buitenlandse uitgever wordt, op aanvraag, een lijst met deze vertalers toegezonden. Er zijn in het jaar 2002 in totaal 97 fragmentvertalingen ter beoordeling ontvangen; deze zijn beoordeeld door een, twee of drie adviseurs, waarvan 33 op verzoek van de buitenlandse uitgever. Indien een vertaling niet goed genoeg wordt bevonden, wordt de uitgever aangeraden een andere vertaler als redacteur bij het werk te betrekken, of met de hulp van een universitair docent of zeer ervaren vertaler het werk te verbeteren. Van de 33 beoordelingen voor uitgevers zijn er 16 positief bevonden. Van de ongevraagd toegestuurde vertalingen zijn er in totaal 22 vertalers in ons bestand opgenomen. De beoordeling geschiedt door professionele vertalers en/of docenten vertaalwetenschap op basis van anonimiteit, wat inhoudt dat niet gemeld wordt aan de vertaler wie de beoordelaar is en vice versa.

Voor de grote talen zijn er vier categorieën lijsten: fictie, kinder- en jeugdliteratuur, poëzie en non-fictie. Hoewel arbeidsintensief, blijkt het beoordelen van fragmentvertalingen buitengewoon vruchtbaar te zijn. Op de lijst van gesubsidieerde vertaalde werken zijn de beoordeelde vertalingen aangegeven (zie bijlage 3). Het huidige bestand aan positief beoordeelde vertalers van het Fonds bevat 368 namen.

2.1.4 Aanvullende honorering van vertalers

Aan in Nederland wonende vertalers, die naar één van de Oost-Europese talen vertalen en die door de uitgevers in betreffende landen ver beneden de in Nederland gangbare tarieven worden betaald, wordt in voorkomende gevallen zo mogelijk aanvullende subsidie toegekend. Dit geldt eveneens voor Portugal, Indonesië, Marokko en Zuid-Afrika. In Spanje worden inmiddels behoorlijke tarieven betaald, zodat daarvoor in het algemeen geen aanvullende subsidie meer nodig is. In 2002 waren er twee toekenningen van een extra subsidie: aan een vertaalster Spaans en een vertaler Portugees. Het Fonds heeft desbetreffende uitgeverijen aangemoedigd een hoger honorarium te verstrekken. Ook dringt het Fonds er bij vertalers steeds op aan hogere tarieven te bedingen. In de meeste Oost-Europese landen of in landen als Indonesië, Marokko en Zuid-Afrika staan de economische omstandigheden dat nog niet toe.

2.1.5 Prijzen en onderscheidingen voor buitenlandse vertalers

De Else Otten Übersetzerpreis, een tweejaarlijkse prijs voor Duitse vertalers van Nederlandstalige literatuur, ging in 2002 naar Marlene Müller-Haas voor de vertaling *Kirschenblut*, een keuze uit het werk van Charlotte Mutsaers. De prijs is op 10 januari 2003 uitgereikt in Berlijn, waar Fonds-medewerker Maria Vlaar een toespraak hield. Peter Bergsma en Barbara den Ouden van het Vertalershuis hadden de bijeenkomst georganiseerd.

2.1.6 *Steunpunt Literair Vertalen*

In 2001 heeft de Nederlandse Taalunie haar activiteiten op het gebied van opleiding en deskundigheidsbevordering betreffende literair vertalen overgedragen aan het Steunpunt Literair Vertalen. Het Steunpunt organiseert de Zomercursus Literair Vertalen voor vertalers uit het Nederlands, studiedagen voor onder anderen vertaaldocenten, en mentoraten (individuele begeleiding) voor vertalers uit het Nederlands. Het beleid komt tot stand in nauwe samenwerking met het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds en het Nederlandse en Vlaamse Fonds voor de Letteren. De Fondsen vormen samen de beleidsraad van het Steunpunt Literair Vertalen. In 2002 werd het (eerste) voorzitterschap van de beleidsraad bekleed door het Productiefonds, in de persoon van Peter Bergsma.

2.2 Contacten buitenland

Persoonlijke contacten met buitenlandse uitgevers, redacteuren en literaire critici zijn van doorslaggevend belang voor de verspreiding van de Nederlandse literatuur in het buitenland. Het is en blijft een *people's business*. De subsidieaanvraag door een buitenlandse uitgever is dan ook niet meer dan een tussenstadium in een lang proces, dat begint met het informeren van de buitenlandse uitgever over een bepaald Nederlands boek en de mogelijkheid tot aankoop van de rechten, en dat uiteindelijk resulteert in de vertaling en de publicatie ervan. Dit alles gebeurt in nauwe samenwerking en goed overleg met de Nederlandse uitgevers, die zich inspannen de vertaling van hun auteurs in het buitenland te bevorderen. Ook Engelstalige of Duitse agenten wierpen zich afgelopen jaren op om de Nederlandstalige literatuur aan de man te brengen. In 2002 is daar een lichte kentering in gekomen, omdat steeds meer Nederlandse uitgevers een speciale medewerker aanstelden om de rechten van hun Nederlandse auteurs aan buitenlandse uitgevers te verkopen. Nu de Nederlandse literatuur overal ter wereld groeiende en bloeiende is, van Duitsland tot India, van Engeland tot Hongarije, loont het ook de moeite iemand daarvoor in dienst te nemen. Een verheugende en interessante ontwikkeling.

Het Fonds heeft in de twaalf jaar van zijn bestaan een uitgebreid, intensief en vruchtbaar netwerk opgebouwd, door

- het bezoeken van buitenlandse boekenbeurzen;
- het bezoeken van uitgevers en organisatoren van literaire evenementen in het buitenland en het bijwonen van internationale literaire festivals;
- het uitnodigen van buitenlandse uitgevers / redacteuren en literaire critici naar Nederland (het zgn. Bezoekersprogramma Buitenland)
- het organiseren van literaire evenementen en / of symposia in binnen- en buitenland.

2.2.1 *Bezoeken boekenbeurzen*

Het Fonds heeft in principe een stand op de Frankfurter Buchmesse (oktober), op de London International Book Fair (maart) en op de Internationale Kinderboekenbeurs in Bologna (april). In 2001 heeft het Fonds echter ook een stand ingericht tijdens de boekenbeurs in Delhi, India, en in Parijs, op de Salon du Livre.

Van 28 januari tot 4 februari bezochten de directeur en de non-fictiemedewerker Maarten Valken de Delhi World Book Fair, waar het Fonds voor het eerst een stand had. Deze beurs is de grootste internationale boekenbeurs in India en wordt één keer per twee jaar gehouden. (De jaarlijkse beurs in Calcutta is meer nationaal en vooral gericht op bezoekers, niet op uitgevers.) Ter gelegenheid van de beurs verscheen *Het volgende verhaal* van Cees Nooteboom in het Hindi, reden waarom ook de auteur was meegereisd naar Delhi. Tijdens de boekenbeurs werd gesproken met uitgevers uit India in de meest verspreide talen (Engels, Hindi, Bengali, Punjabi en Malayam), maar ook met uitgevers uit Sri Lanka en Bangladesh. De uitgevers waren over het algemeen sterk geïnteresseerd in koloniale geschiedenis, in het bijzonder de historische banden van Nederland met India, maar ook in fictie en in algemene non-fictie als reisboeken, studies over de Nederlandse cultuur en actuele maatschappelijke ontwikkelingen. De contacten hebben geresulteerd in

de aankoop van de rechten van *Minoes* van Annie M.G. Schmidt (Sri Lanka) en van *In Babylon* van Marcel Möring (Bangladesh). Zolang er nog geen vertalers uit het Nederlands voorhanden zijn, mag er, met toestemming van de Nederlandse auteur uiteraard, uit het Engels en / of uit andere talen worden vertaald en worden deze vertalingen op de gebruikelijke manier gesubsidieerd. In 2004 hoopt het NLPVF dit experiment voort te zetten.

Van 14 tot 20 maart bezochten senior beleidsmedewerker fictie Maria Vlaar en non-fictiemedewerker Maarten Valken de London Book Fair, waar het Fonds eveneens voor het eerst een stand had genomen. De stand werd bemand door Marijke Nagtegaal. Voorafgaand aan de beurs werd een aantal uitgevers op hun kantoor bezocht. De London Book Fair is de afgelopen jaren sterk in opmars, zodat op de stand een groot aantal afspraken kon worden gemaakt, ook met uitgevers uit andere landen dan de Angelsaksische. Mede door de strategische ligging van de stand, recht tegenover de ingang van de International Rights Center, werd het een bijzonder drukke en geslaagde beurs. De Engelse markt blijft een moeilijk gebied voor de Nederlandse literatuur, maar toch werden er tijdens de beurs enkele successen behaald, waaronder de verkoop van twee non-fictie titels en een poëziebundel.

Ook had het NLPVF van 21 tot en met 27 maart een (kleine) stand op de Salon du Livre in Parijs, ter voorbereiding op het grote evenement in 2003, waar Nederland en Vlaanderen *invités d'honneur* zullen zijn en een stand van 600 m² zullen inrichten. De directeur, de directeur van het Vertalershuis Peter Bergsma en de buitenlandmedewerker Tiziano Perez woonden de officiële openingsavond bij, bekeken de stand van *invité d'honneur 2002* Italië en maakten kennis met de organisatie van Franse kant. De SFB'93, bij monde van de heer Hugo Weckx, gaf op de laatste dag van de beurs een gloedvolle persconferentie, waar een tipje van de sluier van de ambitieuze plannen van Nederland en Vlaanderen voor de gezamenlijke presentatie in 2003 werd opgelicht.

Van 9 tot 14 april waren de beleidsmedewerker Kinder- en jeugdliteratuur Annelies Fontijne en beleidsmedewerker Tom van Eck in Bologna, voor de jaarlijkse Kinderboekenbeurs. De succesvolle presentatie in 2001 had vruchten afgeworpen (zie 2.3.5) en de belangstelling voor Nederlandse kinder- en jeugdliteratuur was dan ook groot.

Van 7 tot en met 13 oktober ten slotte waren de directeur, Maarten Valken, Maria Vlaar, Annelies Fontijne en Elizabeth Meijer in Frankfurt voor de Buchmesse, traditioneel de belangrijkste boekenbeurs ter wereld. De diverse medewerkers hadden tezamen zo'n 300 afspraken met buitenlandse uitgevers en literaire organisaties van over de hele wereld.

2.2.2 Buitenlandse reizen en Uitgeversbezoeken

Van 5 tot en met 10 januari bezochten de directeur en Bas Pauw uitgevers en literaire podia in Marokko, ter voorbereiding op de manifestatie in februari. Van 16 tot 22 februari waren zij opnieuw in Marokko, waar in Rabat en Casablanca de manifestatie werd gehouden. Voor een uitgebreid verslag, zie bijlage 6.

Op 7 januari was Tiziano Perez in New York, ter begeleiding van Harry Mulisch en Arthur Japin, die daar optraden in het kader van het festival *Stay Tuned!*. Van 23 februari tot en met 2 maart bezochten de directeur, senior beleidsmedewerker Maria Vlaar en Tiziano Perez New York tijdens het tweede gedeelte van de manifestatie *Stay Tuned!*, waarvan in bijlage 5 een uitgebreid verslag is te vinden. De directeur en Maria Vlaar spraken met de belangrijkste New Yorkse uitgevers. Het enthousiasme voor de Nederlandse literatuur bleek groot te zijn ('*Holland is hot*', klonk het) en het Fonds verwacht daar in de komende jaren de neerslag van te zien.

Op 21 maart vertrokken Maria Vlaar en Bas Pauw voor een bezoek van vier dagen aan de Leipziger Buchmesse, waar alle Duitse uitgeverijen zich presenteren aan het lezerspubliek, en een groots lezersfestival wordt gehouden. Het Fonds presenteerde er vijf Nederlandse auteurs van wie zojuist een vertaling was verschenen. In paragraaf 2.3.3 is een verslag van de manifestatie te vinden.

Van 4 tot 11 april waren de directeur en Barbara den Ouden in Suriname, ter voorbereiding van het festival *Het woud der verwachting* in november. Zij spraken met mogelijke presentatoren, organisatoren, podia, musici en schrijvers.

Van 17 tot 22 mei was beleidsmedewerker Tiziano Perez in Turijn, als follow-up van de grote SFB-

manifestatie die het Fonds in 2001 mede organiseerde. De schrijvers Moses Isegawa en H.M. van den Brink waren mee om hun zojuist uitgekomen vertalingen te promoten.

Van 3 tot 7 juni bezocht non-fictie medewerker Maarten Valken uitgevers in Parijs, onder andere vanwege het feit dat Nederland gastland op de Salon du livre 2003 is. Hoewel Frankrijk traditioneel een moeilijk land is voor Nederlandse non-fictie, kocht La Découverte *Het refrein is Hein* van Bert Keizer aan.

Van 18 tot en met 21 juni was de directeur in Athene, om de Griekse uitgevers te spreken. Tijdens haar verblijf kreeg het plan van de Nederlandse ambassadeur om in 2004 een presentatie van Nederlandse en Vlaamse dichters te organiseren, verder gestalte.

Van 23 tot 27 juni bezocht Maria Vlaar uitgevers in Berlijn, en Bas Pauw en Dick Broer de Berlijnse *Literaturhäuser* en andere literaire podia, ter voorbereiding op een manifestatie in Berlijn in 2004. Ook spraken zij met *Freie Universität Berlin* over het gastschrijverprogramma. De Berlijnse uitgevers en podia reageerden enthousiast, waardoor de voorwaarden geschapen zijn voor een succesvolle manifestatie.

Van 24 juni tot 5 juli bezocht Maarten Valken non-fictie uitgevers in New York alsmede de conferentie van Amerikaanse University Presses in St Petersburg, Florida. Een aantal non-fictie titels werd door Amerikaanse uitgevers gekocht: Alfred van Cleef, *Het verdwaalde eiland*, P.C. Emmer, *De Nederlandse slavenhandel* en Herman Pleij, *Van karmijn, purper en blauw*.

Op 6 en 7 september was Maria Vlaar in Düsseldorf, waar de auteurs Ilja Pfeiffer, René Puthaar, Dirk van Bastelaere, Erwin Mortier, Karel Glastra van Loon, Guido van Heulendonck en Arnon Grunberg deelnamen aan het meerdaagse festival *Nordrhein-Westfalen – Niederlande Autorentreffen*. Aan deelname waren drie prijzen verbonden, een voor toneel, een voor poëzie en een voor proza. De laatste twee prijzen werden gewonnen door respectievelijk Ilja Pfeiffer (ex æquo) en Arnon Grunberg.

Van 9 tot 12 september bezocht de directeur Suriname, om de laatste afspraken te maken over de manifestatie in november.

Van 19 tot en met 22 september waren Maria Vlaar en Bas Pauw met een viertal auteurs in Göteborg op de Göteborg Book Fair, waaromheen een groot lezersfestival plaatsvindt. Zie voor het verslag paragraaf 2.3.3. De senior beleidsmedewerker fictie heeft daar gesproken met de belangrijkste Scandinavische uitgevers. Opvallend is dat de belangstelling voor Nederlandse literatuur in Finland lijkt toe te nemen.

In de periode september tot en met december waren de directeur en Tiziano Perez meerdere malen in Parijs, om met de Salon du Livre, met het Centre National du Livre, met literaire tijdschriften en uitgevers te overleggen over de SFB-manifestatie in maart 2003. Op 24 oktober was de directeur weer in Parijs, onder andere om te overleggen over de uit te nodigen auteurs.

Van 23 tot en met 28 oktober waren Maarten Valken, Maria Vlaar en Tiziano Perez in Boedapest, voor de literaire manifestatie aldaar (zie bijlage 7). Maria Vlaar had afspraken met negen Hongaarse uitgevers, die een grote belangstelling voor Nederlandse literatuur aan de dag leggen. Maar liefst vier Hongaarse literaire tijdschriften wijdden een *special* aan Nederlandse literatuur en er verschenen negen nieuwe titels. Gedurende het jaar 2002 bezocht Maarten Valken al een aantal keren uitgevers in Boedapest in verband met de manifestatie, waar ook twee non-fictie auteurs aanwezig waren: Douwe Draaisma en Joop Goudsblom.

Van 10 tot 20 november, ten slotte, waren de directeur en Barbara den Ouden in Suriname voor het festival *Het woud der verwachting*, waarvan in bijlage 8 een uitgebreid verslag is te vinden.

2.2.3 Bezoekersprogramma Buitenland

Algemeen

Door aanvullende subsidie uit HGIS-gelden kon het bestaande bezoekersprogramma van het Fonds vanaf 1998 belangrijk worden uitgebreid: van drie naar tien à twaalf bezoekers per jaar. Deze uitbreiding stelt het Fonds in staat om niet alleen redacteurs die onbekend zijn met de Nederlandse literatuur uit te nodigen, maar ook uitgevers die al enige auteurs in hun fonds hebben. Het fonds maakt voor de buitenlandse uitgevers een programma van drie dagen, waarbij zij zoveel mogelijk Nederlandse uitgevers ontmoeten. En zij kunnen tijdens het bezoek hun auteurs treffen en samen met hen promotieplannen ontwikkelen. Het Bezoekersprogramma dient zo niet alleen om de Nederlandse literatuur bij buitenlandse uitgevers te introduceren, maar ook om bestaande contacten te bestendigen en uit te bouwen. Door de flexibele HGIS-financiering kan het NLPVF met het Bezoekersprogramma ook inspelen op grote manifestaties, door in voorbereiding daarop bijvoorbeeld extra redacteurs of een aantal literaire critici uit het betreffende land uit te nodigen. Het NLPVF neemt jaarlijks ook een redacteur van een kinder- en jeugdboekenuitgeverij en een non-fictieredacteur in het bezoekersprogramma op; het voor het najaar geplande bezoek van redactrice Sarah Odedina van Bloomsbury Children's Books werd op haar verzoek uitgesteld naar januari 2003 en is dus niet in dit verslag opgenomen.

Het belang van het Bezoekersprogramma als beleidsinstrument van het NLPVF is de afgelopen jaren sterk toegenomen. Het Fonds is zeer tevreden over het functioneren van zijn Bezoekersprogramma en heeft geconstateerd dat het binnen de *people's business* die de internationale uitgeverwereld is, een steeds belangrijker beleidsinstrument is. Symptomatisch voor het succes ervan is dan ook dat steeds meer buitenlandse uitgevers elkaar wijzen op het bestaan ervan en dat veel buitenlandse zusterinstellingen van het Fonds het programma inmiddels hebben gekopieerd. Het Fonds regelt, zoals gezegd, voor zijn bezoekers afspraken met Nederlandse uitgevers in Amsterdam en daarbuiten, het organiseert ontmoetingen met auteurs en vertalers naar de betreffende taal en eventueel met literaire critici van het betreffende taalgebied. Het programma omvat verder steeds een ontvangst en rondleiding op het Productiefonds en enkele diners en lunches met grotere gezelschappen.

Het Bezoekersprogramma in 2002

In 2002 ontving het NLPVF tien bezoekers, verdeeld over zeven bezoeken.

Het bezoek van de Hongaarse literaire critici vond plaats ter voorbereiding op de literaire manifestatie in Boedapest, van 25 tot 27 oktober 2002. Het bezoek van de Franse literaire critici, dat aanvankelijk gepland was voor eind november, ter voorbereiding op de grootscheepse Nederlandse-Vlaamse presentatie op de Salon du Livre Paris in maart 2003, werd uiteindelijk (en op verzoek van de Franse gasten) verplaatst naar januari 2003.

Hieronder volgt een overzicht van alle bezoeken in 2002.

BILL SWAINSON – *Bloomsbury, London (24-28 april)*

Bill Swainson sprak tijdens zijn bezoek met de belangrijkste Nederlandse uitgevers van fictie en non-fictie. Daarnaast had hij uitvoerige gesprekken met zijn auteurs Tim Krabbé (wiens *The Rider (De renner)* dit najaar bij Bloomsbury wordt herdrukt) en Koen Vergeer (*The Formula 1 Fanatic* verscheen in maart 2003), over plannen voor promotie en over volgende boeken. Swainson zegde ook zijn medewerking toe bij de voorbereidingen voor een literaire manifestatie in Londen die het NLPVF heeft gepland.

CLAUS CLAUSEN – *Tiderne Skifter, Kopenhagen (15-19 mei)*

Claus Clausen is een goede bekende voor de meeste Nederlandse uitgevers; tot zijn fonds behoren veel Nederlandse auteurs, zoals Arthur Japin, Cees Nooteboom, Connie Palmen, Lisa de Rooy, Henk van Woerden, Midas Dekkers en Chaja Polak. De meeste van hen kon hij in Amsterdam persoonlijk treffen. Met Japin maakte Clausen plannen voor een promotiebezoek.

HONGAARSE LITERAIRE CRITICI (29 mei-2 juni)

De Hongaarse literaire critici die in mei Amsterdam bezochten, waren betrokken bij de literaire manifestatie die het NLPVF in oktober 2002 in Boedapest organiseerde. Allen schreven grote overzichtsartikelen over de Nederlandse literatuur; twee van de genodigde journalisten waren ook als moderator en interviewer bij de programma's actief. De genodigde journalisten: Tamas Szőnei (*Magyar Narancs*), István Csuhai (literair tijdschrift *Elet és Iradalom*), Gyula Varsányi (*Nepszabadság*) en Júlia Váradi (Hongaarse radio) ontmoetten onder anderen Nederlandse critici, de deelnemende auteurs, de CPNB en Nederlandse uitgevers.

ANTEOS CHRYSOSTOMIDES – *Kastaniotis, Athene* (5-9 juni)

Anteos Chrysostomides van Kastaniotis uit Athene is de Griekse uitgever van o.a. Nelleke Noordervliet, Doeschka Meijsing, Geerten Meijsing, Harry Mulisch, Cees Nooteboom, Arthur Japin en Hugo Claus. Ook voor hem waren ontmoetingen georganiseerd met de meeste van zijn auteurs. Daarnaast bezocht hij uiteraard alle Nederlandse uitgevers; hetgeen leidde tot de aankoop van werk van Marek van der Jagt en Tim Krabbé.

RIANA BARNARD – *Queillerie, Kaapstad* (16-20 oktober)

Queillerie is de grootste Zuidafrikaanse uitgeverij, waar de afgelopen jaren werk van uiteenlopende auteurs als Tom Lanoye, Harry Mulisch, Karel Glastra van Loon, Gerrit Komrij en Herman van Veen is verschenen. Het NLPVF bood redactrice Riana Barnard de gelegenheid om kort na de Frankfurter Buchmesse de Nederlandse uitgevers in Amsterdam te komen bezoeken. Tijdens haar bezoek ontmoette ze ook de auteurs Henk van Woerden, Karel Glastra van Loon en Adriaan van Dis, en woonde zij de presentatie bij van de nieuwe dichtbundel van Gerrit Kouwenaar, *totaal witte kamer*.

MICHAEL NEHER – *Deutsche Verlags-Anstalt, München* (19-24 november)

Deutsche Verlags-Anstalt (DVA) is de uitgever van Nederlands auteurs als Manon Uphoff, Mirjam Boelsums, Kees van Beinum, Jeroen Brouwers en Thomas Rosenboom. Verder verschijnt dit jaar de cultuurhistorische studie van H.M. von der Dunk, *De verdwijnende hemel*, bij DVA in Duitse vertaling. Nadat Rosenboom's *Gewassen vlees* in 2000 bij Suhrkamp verscheen (*Das Liebeswerk*), zal nu *Publieke werken* bij DVA uitkomen. Michael Neher bouwt zorgvuldig voort aan dit Nederlandse fonds bij DVA en zijn bezoek aan Amsterdam was hem daarbij van grote waarde.

MARIAROSA BRICCHI – *Rizzoli, Milaan* (20-24 november)

Bij Rizzoli verscheen vorig najaar *Lo scoperto del cielo*, de Italiaanse vertaling van *De ontdekking van de hemel* van Harry Mulisch; het boek werd in de Italiaanse pers heel gunstig ontvangen. Rizzoli zal later dit jaar en begin volgend jaar ook nog *De procedure* en *Siegfried* uitbrengen. Bricchi sprak tijdens haar bezoek aan Amsterdam met alle Nederlandse literaire uitgevers en kon daarnaast met Mulisch de verschijningskalender en de promotieplannen voor de Italiaanse vertalingen van zijn werk bespreken.

2.3 Manifestaties en auteursoptredens

Nadat een al dan niet door het Fonds gesubsidieerde vertaling van een Nederlandstalig werk is verschenen, spant het Fonds zich in om het boek en de auteur ook onder de aandacht te brengen van het buitenlandse publiek, natuurlijk altijd in samenwerking met, en steeds vaker op verzoek van, de buitenlandse uitgever. De buitenlandse uitgever heeft een risicovolle investering gedaan, en wil graag door middel van auteursoptredens, *Lesereise* en promotiebezoeken zijn Nederlandse auteur meer bekendheid geven. Dat gebeurt op drie manieren: via het Schrijversprogramma Buitenland, via het Gastschrijverprogramma (de Writers in residence) en door middel van de door het Fonds zelf georganiseerde internationale literaire manifestaties.

2.3.1 *Schrijversprogramma Buitenland*

In 2002 vond wereldwijd weer een groot aantal programma's plaats met optredens van Nederlandse schrijvers. Voor het merendeel ging het om optredens als ondersteuning voor de publicatie van vertaald werk. In de regel werd een reiskostensubsidie verstrekt; in afzonderlijke gevallen was er tevens een vergoeding voor verblijfskosten of honorarium.

Het Fonds betaalt, verzorgt en regelt deze reizen, bij wijze van service aan de Nederlandse auteur. Daarnaast probeert het Fonds om waar mogelijk enige controle te doen gelden op de kwaliteit van de programmering en de organisatoren van dienst te zijn met informatie over de auteurs, documentatiemateriaal, vertalingen en foto's. Met de belangrijke literaire festivals ter wereld wordt intensief contact gehouden over regelmatige, liefst jaarlijkse Nederlandse deelname. Met de belangrijkste literaire podia in Duitsland, de *Literaturhäuser*, vindt jaarlijks tijdens de Frankfurter Buchmesse overleg plaats.

Een overzicht van alle in 2002 ondersteunde auteursoptredens is opgenomen in bijlage 4.

2.3.2 *Gastschrijverprogramma's*

Gastschrijverprogramma's waren er in 2002 aan de universiteiten in Ann Arbor, Londen, Paramaribo en Wenen.

Dichteres Patty Scholten gaf in de maanden januari tot en met april college aan de faculteit Engels van de University of Michigan in Ann Arbor. Zij verzorgde onder andere een cursus creatief schrijven.

In de periode van eind januari tot en met eind februari was Hans Maarten van den Brink gastdocent aan de universiteit in Londen. Hij bezocht tevens de vakgroepen Nederlands in Hull en in Sheffield.

Van januari tot en met maart 2002 was kinderboekenschrijfster Thea Doelwijdt gastschrijver in Paramaribo. Zij gaf les op de lerarenopleiding, verzorgde dagelijkse workshops tijdens het Kinderboekenfestival voor verschillende groepen leerlingen en hield een spreekuur voor aspirant-schrijvers.

Doeschka Meijsing ten slotte was in de maand mei als gastdocent verbonden aan de vakgroep Nederlandistiek van de Universiteit van Wenen. Zij gaf een serie colleges rond het thema 'de weg van de verbeelding', waarin ze aandacht besteedde aan de rol van literaire tijdschriften, en vertelde over de ontwikkeling van haar schrijverschap.

Zowel Berlijn als München hadden in de jaargang 2002 geen gastschrijver. In Berlijn werden nieuwe afspraken gemaakt met Jan Konst, de opvolger van Wim Hottentot en Frans de Rover. Inmiddels is bekend dat Nelleke Noordervliet in het najaar van 2003 gastschrijver zal zijn in Berlijn. In overleg met Carel ter Haar werd besloten om het programma in München niet voort te zetten, vanwege het verminderde aantal studenten Nederlands. Het opheffen maakt de weg vrij voor een gastschrijverschap in Boedapest met ingang van 2003.

2.3.3 *Internationale literaire manifestaties*

NEW YORK – *'Stay Tuned! Dutch writers reading in New York' (7 januari-4 maart)*

Sinds de mede door het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds georganiseerde literaire manifestatie in Londen in 1999 is een evidente groei te zien van het aantal Nederlandstalige boeken vertaald in het Engels. Het merendeel van deze vertalingen verscheen bij Britse uitgeverijen, maar een aanzienlijk deel vond ook zijn weg naar de Amerikaanse markt. Mede naar aanleiding van het succes van de Londense manifestatie en gegeven de mogelijkheden van een zich openende Amerikaanse markt besloot het Productiefonds om in Amerika een literair festival te organiseren. Gekozen werd voor New York als centrum van het Amerikaanse literaire leven en vestigingsplaats van alle belangrijke Amerikaanse literaire uitgeverijen.

Het festival, dat bestond uit een serie lezingen en openbare interviews, kreeg als titel 'Stay Tuned! Dutch writers reading in New York' en vond plaats in de periode tussen 7 januari en 4 maart 2002, waarbij de nadruk lag op de week van 24 februari tot 4 maart. Gezien het feit dat er in New York,

behalve een zeer grootschalig tweejaarlijks poëziefestival, geen belangrijke manifestaties op literair gebied plaatsvinden, moest het Stay Tuned festival worden georganiseerd los van enige lokale manifestatie. Het was dus zaak om zo goed mogelijk gebruik te maken van de bestaande New Yorkse literaire infrastructuur. Besloten werd om voor de organisatie van het festival samenwerking te zoeken met de belangrijkste literaire podia, waaronder de 92nd Street Y, de New York Public Library en de New School, en een aantal belangrijke literaire instellingen zoals de Poets House, de Paris Review en PEN American Center.

Voor deelname aan het Stay Tuned festival waren in totaal 11 schrijvers uitgenodigd: Harry Mulisch, Arthur Japin, Maya Rasker, Oscar van den Boogaard, Arnon Grunberg, Marcel Möring, Henk van Woerden, Hugo Claus, Margriet de Moor, Hans Maarten van den Brink en Cees Nootboom. Van Marcel Möring en Maya Rasker werd speciaal ter gelegenheid van het festival een Engelse vertaling uitgebracht. Marcel Möring moest twee dagen voor vertrek naar New York wegens ziekte verstek laten gaan.

Om de Nederlandstalige schrijvers onder de aandacht van een breder publiek te brengen, werden belangrijke Amerikaanse auteurs bij de programma's betrokken: dichter, criticus en vertaler Richard Howard (winnaar van belangrijke Amerikaanse literaire prijzen, waaronder de Pulitzer Prize); dichter David Lehman (samensteller van de serie *The Best American Poetry*); Lawrence Weschler, hoofd van de New York Institute for the Humanities van New York University en schrijver van verschillende boeken over kunst en politiek; schrijver en redacteur van de *New York Times Magazine* Stephen J. Dubner. Daarnaast werden als moderatoren verschillende literaire critici ingeschakeld, onder wie Neil Gordon (*Boston Review*) en Michael Anderson (*The New York Times*). Zoals gebruikelijk bij literaire manifestaties georganiseerd door het Productiefonds is bij de voorbereiding op het festival in een vroeg stadium contact opgenomen met de Amerikaanse literaire uitgevers, met name de uitgevers van de auteurs die aan het festival zouden gaan deelnemen. In tegenstelling tot voorgaande manifestaties is voor de promotie van het *Stay Tuned!* festival een PR-bureau in de arm genomen, een beslissing die zeker heeft bijgedragen aan het succes van het festival. Ook het consulaat-generaal te New York is bijzonder behulpzaam geweest bij de totstandkoming van het festival. Er werd door het Fonds een brochure gemaakt over het festival, die in heel New York werd verspreid, en een speciale website.

Een uitgebreider verlag van deze manifestatie is te vinden in bijlage 5.

MAROKKO – ‘*Les phares du nord*’ (18-22 februari)

Het Fonds wilde met deze manifestatie aandacht vragen voor een belangrijke ader in de hedendaagse Nederlandse literatuur: die van allochtone, met name jonge Marokkaanse schrijvers. Door middel van de organisatie van een kleinschalige literaire manifestatie wilde het Fonds interesse wekken bij de uitgeverijen, de pers en het publiek in Marokko voor de Nederlandse literatuur in het algemeen en voor deze Marokkaanse kant ervan in het bijzonder. Idealiter zou de manifestatie leiden tot de verschijning van Nederlandse literatuur in Marokko – hetzij in Franse, hetzij in Arabische vertaling. Na een oriënterend bezoek aan Casablanca en Rabat in juli 2001 werd besloten dat de manifestatie in deze beide steden zou moeten plaatsvinden, aangezien het economische, publieke en literaire leven zich voor het belangrijkste deel daar afspeelt. De manifestatie omvatte vier avonden, twee in elke stad, gewijd aan respectievelijk proza en poëzie, in de Centres Culturels Français in Casablanca en Rabat. Voor de manifestatie ‘*Les phares du nord*’ werd een Franstalige brochure gemaakt, waarin de programma's werden aangekondigd en de auteurs werden voorgesteld.

Een uitgebreid verslag van de manifestatie ‘*Les phares du nord*’ is te vinden in bijlage 6.

LEIPZIG – ‘*Neue Stimmen aus den Niederlanden*’ (20-24 maart)

De boekenbeurs van Leipzig groeide na de *Wende* uit tot een belangrijke publieksbeurs, die zich wat betreft het publieksbezoek kan meten met de grote broer in Frankfurt. Het Fonds meende dat het tien jaar na het succesvolle *Schwerpunkt* op de Frankfurter Buchmesse 1993 tijd werd om een nieuwe generatie Nederlandstalige auteurs aan het Duitse publiek voor te stellen; daarvoor werd

de titel 'Neue Stimmen aus den Niederlanden' als titel gekozen en de Leipziger Buchmesse als podium. Van de deelnemende auteurs (Fleur Bourgonje, Matthijs van Boxsel, Adriaan Jaeggi, Erwin Mortier en Jaap Scholten) was onlangs werk in Duitse vertaling verschenen.

Op donderdag 20 maart vond in het naTo-Theater een volledig uitverkochte publieksavond plaats, die door ca. 200 mensen werd bijgewoond. Moderator Christoph Buchwald, goed bekend bij het Duitse publiek en al even goed bekend met de Nederlandstalige literatuur, presenteerde en interviewde de auteurs, die ook een fragment lazen. De Amsterdamse band *Naar tevredenheid*, die gedichten van o.a. Remco Campert en Ida Gerhardt toonzette, verzorgde met veel succes een muzikale omlijsting van de avond, waaraan ook Adriaan Jaeggi en Jaap Scholten nog een bijdrage leverden.

Op zondag 24 maart vond in Café Europa op de Buchmesse een gezamenlijke presentatie plaats, die door de Münchener hoogleraar Carel ter Haar werd gepresenteerd; ook hiervoor was veel publieke belangstelling. De auteurs werden door hun Duitse uitgevers nog gevraagd om op hun stand signeersessies te doen. Er werd een Duitstalige brochure gemaakt ('Neue Stimmen aus den Niederlanden'), waarin de programma's werden aangekondigd en de auteurs werden voorgesteld. De Nederlandse ambassade Berlijn was nauw bij de presentatie betrokken en bood de Nederlands-Vlaamse delegatie een diner aan; ook het Vlaams Fonds voor de Letteren leverde een financiële bijdrage (reis- en verblijfkosten van Erwin Mortier).

Het Fonds is met de organisatoren van de Leipziger Buchmesse in overleg over een jaarlijks terugkerende Nederlandse aanwezigheid in Leipzig.

GÖTEBORG – 'Fyra författare från Nederländerna och Flandern' (19-22 september)

Vijf jaar na de succesvolle SFB-manifestatie 'Ett språk, många röster' ('Eén taal, vele stemmen') op de Göteborg Bookfair 1997 keerde het Fonds terug naar de grootste boekenbeurs van het Scandinavische taalgebied, met een veel kleinere delegatie: Jessica Durlacher, Bart Moeyaert, J. Bernlef en Karel Glastra van Loon. Van al deze auteurs waren recente vertalingen in het Zweeds beschikbaar; zij namen deel aan enkele van de beursprogramma's en seminars.

Het Nederlandse consulaat in Göteborg en het Fonds boden de Nederlands-Vlaamse delegatie een diner aan, waarvoor ook de Zweedse uitgevers en enkele vertegenwoordigers van de Zweedse pers waren uitgenodigd. De beursorganisatie betaalde het verblijf van alle deelnemende auteurs; het Vlaams Fonds voor de Letteren leverde ook hier een financiële bijdrage (reiskosten van Bart Moeyaert).

BOEDAPEST – 'Bolygó Hollandok' (24-27 oktober)

Van 24 tot en met 27 oktober 2002 traden 7 Nederlandse auteurs op tijdens het literaire festival *Bolygó Hollandok* (De vliegende Hollanders). Het festival, dat in samenwerking met diverse literaire instellingen in Boedapest werd georganiseerd, was een vervolg op een in 1996 in Boedapest door het Productiefonds georganiseerde literaire manifestatie getiteld 'Ironie en melancholie'.

Naar aanleiding van het succes van de eerdere manifestatie ontving het Fonds in de loop der jaren verschillende verzoeken uit Hongaarse literaire kringen om opnieuw een dergelijk literair evenement te organiseren. Verzekerd van de steun van Hongaarse uitgevers en literaire instellingen en van de wenselijkheid van een hernieuwde presentatie van de Nederlandse literatuur, besloot het Fonds wederom een manifestatie in Boedapest te organiseren, ditmaal in het kader van het *Budapest Őszi Fesztivál* (Herfstfestival), een drie weken durend cultureel festival.

Als belangrijkste locatie voor het festival werd gekozen voor het Bárka Theater. Uit gesprekken met het theater en overige betrokkenen werd duidelijk dat in Boedapest de Nederlandse literatuur het best voor het voetlicht kon worden gebracht door middel van een mix aan kunstvormen.

Behalve het literaire programma, dat bestond uit lezingen, publieke interviews en een literair-theatrale avond, werden ook films vertoond, traden er muziekgroepen op, werd er een toneelstuk van Judith Herzberg gelezen, en was er ten tijde van de manifestatie de fototentoonstelling *Hollandse velden* van de bekende Nederlandse fotograaf Hans van der Meer te zien. Naast het Bárka Theater vonden er ook programma's met Nederlandse schrijvers plaats in het Collegium

Budapest, de ELTE Universiteit en de schrijversboekhandel Irókboltja. Aan het festival namen deel: Douwe Draaisma, Johan Goudsblom, Arnon Grunberg, Judith Herzberg, Moses Isegawa, Stephan Lang en Harry Mulisch. Van alle auteurs kwamen tijdens het festival nieuwe Hongaarse vertalingen uit. In Boedapest traden zij op samen met Hongaarse collega's, onder wie Péter Esterházy en Péter Zilahy. Een uitgebreider verlag van deze manifestatie is te vinden in bijlage 7.

SURINAME – ‘Het woud der verwachting’ (12-16 november)

In 2000 organiseerde het Productiefonds een literaire manifestatie op de Antillen en Aruba genaamd ‘De zee van verbeelding’. Hierna werd besloten om ook voor Suriname een dergelijk festival te organiseren, met als doel de verbondenheid tussen schrijvers in de Nederlandse taal te benadrukken, uit welke windstreek zij ook komen, en te laten zien hoe eenieder zijn eigen literaire identiteit behoudt. De literaire cultuur in Suriname is levendig, en er is een grote belangstelling voor schrijven.

Tijdens de voorbereidende bezoeken aan Suriname is er nadrukkelijk voor gekozen om niet alleen in Paramaribo op te treden maar ook in Nickerie, waar het gebrek aan boeken en informatie zo mogelijk nog groter is.

Het festival ‘Het woud der verwachting’ werd mede georganiseerd met de Surinaamse kinderboekenschrijfster Ismene Krishnadath. De deelnemende auteurs waren: Adriaan van Dis, Joke van Leeuwen, Hagar Peeters, Joost Zwagerman, Clark Accord, Ellen Ombre, Cynthia McLeod, Michiel van Kempen, Frank Martinus Arion, John de Bye, Rappa, Shrinivási, Michael Slory, Suriantó en Francis Vriendwijk. Op maandag 11 en dinsdag 12 november werd op scholen en in het gebouw van de Districtscommissaris in Nickerie opgetreden. Van woensdag 13 tot en met zaterdag 16 november vonden de middag- en avondprogramma's plaats in de zalen en op de binnenplaats van Fort Zeelandia. Op de donderdag, vrijdag en zaterdag werden door diverse auteurs scholen bezocht. Het aantal leerlingen dat in Paramaribo en Nickerie bij de presentaties op school aanwezig was, bedroeg ruim 2500. Ook de andere programmaonderdelen werden buitengewoon goed bezocht; zo trok bijvoorbeeld de openingsavond, in aanwezigheid van president Venetiaan, ruim 600 bezoekers.

Voor een uitgebreid verslag van de manifestatie, zie bijlage 8.

2.3.4 Non-fictie conferentie

Van 28 tot en met 2 maart werd de vierde Internationale Non-fictie Conferentie gehouden in The Grand te Amsterdam. Opgezet volgens dezelfde wijze als de drie voorgaande conferenties, was ook deze bijeenkomst een succes. De uitgenodigde buitenlandse uitgevers, alsmede de Nederlandse auteurs, uitgevers, vertalers en journalisten waren allen zeer tevreden over verloop en inhoud. Ook de bezoeken aan Nederlandse uitgevers die op donderdag 28 februari voor de buitenlandse uitgevers georganiseerd waren, bleken welkom en nuttig. Deze bijeenkomst heeft geleid tot versterkte contacten tussen de Nederlandse en buitenlandse uitgevers en de verdere verspreiding van de Nederlandse non-fictie in het buitenland. Zo hebben in het afgelopen jaar Columbia University Press (V.S.) *Van karmijn, purper en blauw* van Herman Pleij, La Découverte (Frankrijk) *Het refrein is Hein* van Bert Keizer, en Piper (Duitsland) *Dans van de luipaard* van Lieve Joris gekocht.

De titel van de conferentie was deze keer ‘*Taboo in non-fiction: Provocation or Political Correctness?*’ Gesproken werd over onderwerpen als ‘Are taboos really necessary? Should publishers be motivated by profit or ethical considerations? The holocaust and publishing. The national myth of World War II. The role of translators.’ Op donderdag werd over het onderwerp van de conferentie een discussie georganiseerd in De Balie met als deelnemers Herman Vuijsje, Geert van Istendael en Christoph Buchwald, onder leiding van Paul Scheffer.

De conferentie was mogelijk gemaakt dankzij het HGIS-programma van het Ministerie van OC&W en het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

2.3.5 *Dutch Oranges*

Sinds 1999 heeft het Fonds alles in het werk gesteld om het gastlandschap in Bologna te verkrijgen. Het Fonds was dan ook zeer verheugd dat de organisatie van de beurs Nederland uitnodigde als Guest of Honour 2001. Ter gelegenheid hiervan werd op deze belangrijkste beurs voor kinder- en jeugdboeken een tentoonstelling ingericht met het werk van Nederlandse illustratoren van kinder- en jeugdboeken genaamd *Dutch Oranges. Fifty Illustrators from Holland*. Uitgeverij Waanders gaf de gelijknamige catalogus van de tentoonstelling uit. In deze catalogus werden afbeeldingen van de tentoongestelde werken en mini-interviews met de illustratoren opgenomen.

De publieke en professionele belangstelling was overweldigend, zowel in Bologna als in Nederland waar de tentoonstelling heeft rondgereisd. Het Stedelijk Museum in Amsterdam heeft van 18 mei tot 6 augustus 2001 een plaats voor *Dutch Oranges* ingeruimd, de Zeeuwse Bibliotheek in Middelburg liet de tentoonstelling zien van 15 september tot 20 oktober 2001. Van 3 november 2001 tot en met 20 januari 2002 zijn de werken van de Nederlandse illustratoren geëxposeerd in het Centrum voor Beeldende Kunst in Emmen. De aandacht van de televisie, radio, kranten en weekbladen voor *Dutch Oranges* overtrof de stoutste verwachtingen. In 2002 beleefde de catalogus een tweede druk.

Van 5 augustus tot 9 oktober 2002 was *Dutch Oranges* in het Erasmus Huis in Jakarta, Indonesië te zien. Ook daar trok de tentoonstelling veel bezoekers en kreeg ze lovende recensies.

Er zijn veel aanvragen bij het Fonds binnengekomen voor het exposeren van de tentoonstelling. Helaas vormden de financiën vaak een probleem, wat de reden was waarom *Dutch Oranges* in 2002 niet in Duitsland, Israël en een aantal plaatsen in Nederland kon worden getoond. Soms vormde de oppervlakte die de tentoonstelling inneemt een probleem, in andere gevallen de termijn waarop de tentoonstelling kon worden overgenomen. Dat gold bijvoorbeeld voor *Dutch Oranges* in de Verenigde Staten.

Met verschillende geïnteresseerden worden contacten onderhouden; wellicht zijn er in de toekomst mogelijkheden om kleinere tentoonstellingen van werk van Nederlandse illustratoren te organiseren.

2.4 Vertaalsubsidies

Fictie

In 2002 ontving het Fonds in totaal 149 aanvragen voor subsidie van vertaalkosten (in 2001: 136). Daarvan kwamen 34 aanvragen voor rekening van literaire non-fictie. De rest betrof aanvragen voor fictie, kinder- en jeugdliteratuur, poëzie en literaire teksten in tijdschriften en / of bloemlezingen.

Van de aanvragen voor fictie werden er drie afgewezen (in 2001: 5). Van de aanvragen voor literaire non-fictie werd er in 2002 twee afgewezen (in 2001: 0).

In totaal werd in 2002 het bedrag van € 394.055,- aan vertaalsubsidies toegekend. Het gedeelte hiervan aan subsidies voor literaire non-fictie bedroeg € 106.576,-. Non-fictie boeken vallen door hun omvang en vaak hoge moeilijkheidsgraad veelal duurder uit dan fictie en de subsidiebedragen ervoor veroorzaken onvoorspelbare schommelingen in het totaalbedrag aan vertaalsubsidies per jaar.

Het aantal aanvragen voor fictie blijft stijgen ten opzichte van vorige jaren, van 105 in 2000 naar 110 in 2001 en 125 in 2002. Het aantal aanvragen voor non-fictie is in 2002 beduidend meer dan in 2001 (26) en komt weer in de richting van de uitschieter van 2000 (40 aanvragen).

Het aandeel van de drie 'prioriteitstalen' (Frans, Duits en Engels) is ongeveer 45% : een stijging van 3% ten opzichte van 2001.

De stijging werd vooral veroorzaakt door de aanvragen uit Frankrijk. Met maar liefst 29 aanvragen (in 2001 waren dit er nog maar 5) bleef Frankrijk nog net onder de traditionele koploper Duitsland (30). De voornaamste reden voor deze toename was ongetwijfeld de aankondiging dat Nederland en Vlaanderen *invité d'honneur* zijn op de Salon du Livre in Parijs in maart 2003. Ook de manifestatie in Boedapest heeft zijn vruchten afgeworpen: Hongaarse uitgevers dienden dit jaar maar liefst 11 aanvragen in (2001: 2).

Het bestuur kende, evenals in 2001, twee keer een extra vertaalsubsidie toe aan in Nederland wonende vertalers, als aanvulling op de zeer lage vergoeding die zij van hun uitgevers ontvingen. Verder werd er in één geval naast een vertaalsubsidie een extra subsidie op de productiekosten toegekend aan een Tsjechische uitgeverij die ernstig was getroffen door de watersnood aldaar. Met deze bijdrage hoopte het Fonds de uitgeverij een steuntje in de rug te geven. Fondsmedewerkers hebben in de afgelopen jaren contact gelegd met de redacties van buitenlandse tijdschriften om Nederlandse auteurs onder de aandacht te brengen. Deze benadering lijkt effect te hebben want 2002 kende opmerkelijk veel aanvragen voor de subsidiëring van bloemlezingen uit oorspronkelijk Nederlandstalige proza en poëzie. Zo kende het bestuur onder meer subsidie toe aan het Tsjechische tijdschrift *Host*, het Russische *URAL Magazine* en het Servische *Erazmo*, waarin bloemlezingen uit het werk van diverse Nederlandse auteurs en dichters verschenen. Naar aanleiding van de aandacht voor Nederland en Vlaanderen op de Salon du Livre, wijdden een aantal Franse literaire tijdschriften een speciaal themanummer aan de Nederlandse letterkunde, waaronder *Nouvelle Revue Française*, *Septentrion* en *Lire*. In 2002 werd voor het eerst subsidie toegekend voor de vertaling van een beeldverhaal. *Als je je niks verbeeldt dan ben je niks* door Gerrie Hondius verscheen in het Frans bij Editions de L'An 2. De schrijfster / tekenares werd eveneens uitgenodigd om in 2003 op de Salon du Livre aanwezig te zijn om de vertaling te promoten. Tot slot zij opgemerkt dat buiten het aantal gesubsidieerde vertalingen van Nederlandse literatuur (in 2002: 149) er een honderdtal titels verschenen die niet zijn gesubsidieerd, deels omdat uitgevers geen subsidie hebben aangevraagd, maar vooral omdat buitenlandse uitgevers zo trouw Nederlandse auteurs in vertaling uitgeven dat het aantal te subsidiëren titels (twee per auteur, plus nog één in een ander genre) wordt overschreden. Dit laatste is een verheugende ontwikkeling.

Non-fictie

In 2002 werd voor 34 Nederlandse literaire non-fictie werken subsidie aangevraagd door buitenlandse uitgevers. In twee gevallen werd de aanvraag op formele gronden afgewezen. Al met al lag het aantal verstrekte subsidies in 2002 weer hoger dan in 2001 (26), en ook het subsidiebedrag is gestegen naar € 106.576,-. Traditioneel kwamen de meeste aanvragen uit Duitsland (8), maar dit jaar viel op dat er relatief veel aanvragen uit Frankrijk kwamen (6), en uit Hongarije (5). Het feit dat Nederland uitgenodigd was om in 2003 gastland op de Salon du Livre te zijn, had hier zeker mee te maken, evenals het literaire festival in Boedapest dat in het najaar van 2002 werd georganiseerd. Onder de aanvragen van 2002 bevonden zich belangrijke Nederlandse non-fictie werken als *Essays* van Johan Huizinga (naar Slowakije), *De dagboeken* van Anne Frank (naar Italië en Finland) en *Vuur en beschaving* van Joop Goudsblom (naar Hongarije). Daarnaast werd in acht gevallen subsidie aangevraagd voor boeken die in eerdere *Quality Non-fiction from Holland*-brochures stonden: Gerard Aalders, *Roof* (naar Engeland); Douwe Draaisma, *De metaforenmachine* (naar Hongarije); Marius Broekmeyer, *Stalin, de Russen en hun oorlog* (naar Amerika); Matthijs van Boxsel, *De encyclopedie van de domheid* (naar Engeland); René van Royen & Sunnyva van der Vegt, *Asterix en de waarheid* (naar Griekenland); Caroline Hanken, *Sebalds reizen* (naar Duitsland); Albert van der Schoot, *De ontsteking van Pythagoras* (naar Duitsland), Tijs Goldschmidt, *Darwins hofvijver* (naar Frankrijk). Bijlage 3 bevat een overzicht van de gesubsidieerde buitenlandse boekuitgaven; de literaire non-fictietitels zijn hierin apart vermeld.

2.5 Bibliotheek en documentatie

Het Fonds bezit een unieke boekencollectie, thans bestaande uit circa 7000 vertalingen van de Nederlandse literatuur, non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur. In de bibliotheek zijn de boeken alfabetisch op auteursnaam en vervolgens op taal gerangschikt, terwijl aparte afdelingen zijn gemaakt voor de kinder- en jeugdliteratuur, de bloemlezingen en de tijdschriften. De verzameling

groeit gestaag: zo'n 500 boeken en tijdschriften konden dit jaar worden toegevoegd.

Uiteraard zijn dat in de eerste plaats de door het Fonds gesubsidieerde titels, waarvan standaard een aantal exemplaren wordt verkregen. Daarnaast wordt er veel werk van gemaakt om ook exemplaren van de niet-gesubsidieerde titels te bemachtigen, waarbij de vertalingen van Vlaamse romans en kinderboeken zijn inbegrepen. Gelukkig kregen we ook dit jaar boeken ten geschenke van het Vlaams Fonds voor de Letteren, van auteurs en vertalers en van Nederlandse en buitenlandse uitgevers. Daarnaast werden boeken in de boekhandel gekocht en antiquarisch en via internet verworven.

Ook is verder gewerkt aan de ontsluiting van de collectie door middel van onze database, die in de loop van 2003 door alle bezoekers van de website zal kunnen worden geraadpleegd (zie 2.6). Deze database bevat inmiddels meer dan 8500 beschreven records.

Naast een catalogisering van het eigen boekenbezit zijn in de database beschrijvingen opgenomen van niet aanwezige titels en de gegevens van titels 'in preparation', waarvan de rechten aan een buitenlandse uitgever zijn verkocht en die in de toekomst zullen verschijnen. Op basis van deze gegevens kunnen fondsmedewerkers buitenlandse uitgevers adviseren. Tevens kunnen lijsten worden uitgedraaid voor eigen gebruik, voor buitenlandse contacten en voor andere geïnteresseerden. Ook steeds meer Nederlandse ambassades in het buitenland doen een beroep op de specifieke gegevens die het Fonds kan verschaffen. Een toenemend aantal verzoeken om lijsten met vertaalde titels toegestuurd te krijgen, komt binnen via e-mail, veelal na een bezoek aan de website van het Fonds.

Vanaf september 2002 werd op de website een overzicht beschikbaar van de vanaf 1998 vertaalde en in vertaling te verschijnen Nederlandse literatuur. Het overzicht bevat gegevens van Nederlandse fictie, poëzie, non-fictie en kinder- en jeugdliteratuur in 11 talen, te weten Deens, Duits, Engels, Frans, Grieks, Hongaars, Italiaans, Japans, Noors, Spaans, Zweeds. Reacties hierop kwamen met name van vertalers, die aanvullingen en/of wijzigingen doorgaven. De verwachting is dat met het direct toegankelijk maken van de database ons overzicht nog vollediger zal worden. Ook krijgen bezoekers van de website de mogelijkheid zelf selectielijsten uit te draaien.

Uiteraard werden ook dit jaar weer regelmatig gegevens uitgewisseld met de Koninklijke Bibliotheek in 's-Gravenhage inzake de publicatie *Het Nederlandse boek in vertaling*. Daarnaast werden over en weer ontbrekende vertalingen geschonken.

De afdeling documentatie bevat onder meer een knipselarchief van Nederlandse recensies en een grote verzameling besprekingen van Nederlandse literatuur in buitenlandse kranten. Ook op deze archieven werd regelmatig een beroep gedaan. Net als vorige jaren was er veel aanloop van studenten die onderzoek kwamen doen naar de receptie van Nederlandse literatuur in het buitenland.

Tot slot werden boeken die in binnen- en buitenland met steun van het Fonds zijn uitgegeven getoond in de grote vitrine op de tweede verdieping van de Universiteitsbibliotheek van de Universiteit van Amsterdam. In de zomer lag het accent op de binnenlandse activiteiten van het Productiefonds: recente uitgaven van de Deltareeks werden getoond, alsmede gesubsidieerde letterkundige boekuitgaven en literaire tijdschriften. In november werd de vitrine ingericht met vertalingen van Nederlandse auteurs die deel zouden nemen aan het literair festival 'Het woud der verwachting' (zie bijlage 8).

2.6 Publicaties en website

Periodieken

De jaargang 2002 telde twee nummers van *Books from Holland and Flanders* (voorjaar en najaar), en één nummer (najaar 2002, nummer 10/2-3) van de *Nieuwsbrief Letteren*. Met deze publicaties wordt een vast internationaal publiek van uitgevers, redacteurs, vertalers, critici, literaire agenten, neerlandici, ambassades en andere belangrijke contacten op de hoogte gehouden van nieuwe boeken, vertalingen en ontwikkelingen in de Nederlandse en Vlaamse literatuur. De publicaties zijn een effectief middel voor de bevordering van de Nederlandstalige literatuur in het buitenland.

NO. 11-2
AUTUMN 2002

10 Books

from Holland and Flanders

Erwin Mortier
Shutter Speed
Connie Palmen
Sincerely Yours
Maria Stahlie
The Personal Physician
Kristien Hemmerchts
Thursday Afternoon: Three Thirty.
Allard Schröder
The Hydrographer
Louis Ferron
The Adulterous Grass
Maarten 't Hart
The Sundial
Doeschka Meijsing
100% Chemistry
Nelleke Noordervliet
Pelican Bay
Marc van der Jagt
Gstaad 95-98

FOUNDATION FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION OF DUTCH LITERATURE
Vlaams Fonds voor de Letteren

Quality Non-FICTION

from Holland

NO. 7 AUTUMN 2002

Jelto Drenth
The Origin of the World
Midas Dekkers
The Larva
Oskar Verkaaik
Sayyid Pakistani and the Wedding of the Dead
Abram de Swaan
Words of the World
Roelof van Gelder & Vibeke Roeper
In the Company's Service
Maarten Prak
The Golden Age
Cees Fasseur
Wilhelmina
Ad van Liempt
A Price on Their Heads
Frank Westerman
Engineers of the Soul
Ton Lemaire
With Open Senses

FOUNDATION FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION OF DUTCH LITERATURE

An unforgettable beautiful, comforting book

Koos Meinderts

Caesar and the Story Father

There are few children's books in which the radiantly...
He has never known his mother; she disappeared from his life...
There is a wonderful moment when Caesar finds twelve gloves...
Koos Meinderts has written a exquisitely poetic book about...
Stories are a way to make reality less arbitrary, and this is...
Koos Meinderts (b. 1952) studied as teacher training...
Koos Meinderts has written a exquisitely poetic book about...
Stories are a way to make reality less arbitrary, and this is...

FOUNDATION FOR THE PRODUCTION AND TRANSLATION OF DUTCH LITERATURE

Beide zijn een gezamenlijke uitgave van het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds en het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Voor de Frankfurter Buchmesse in oktober werd een non-fictie brochure gemaakt; *Quality Non-fiction from Holland* nr. 7 bevatte stukken over goedgeschreven wetenschappelijke non-fictie gericht op een breder publiek (Abram de Swaan, *Woorden van de wereld*; Maarten Prak, *De Gouden Eeuw*; Ton Lemaire, *Met open zinnen*), populair-wetenschappelijke non-fictie (Jelto Drenth, *De oorsprong van de wereld*; Midas Dekkers, *De larf*), journalistieke non-fictie (Ad van Liempt, *Kopgeld*; Frank Westerman, *Ingenieurs van de ziel*), reisliteratuur (Oskar Verkaaik, *Sayyid Pakistani en de bruiloft van de dood*) en een biografie (Cees Fasseur, *Wilhelmina*).

Promotiedossiers

Voor de Frankfurter Buchmesse zijn zes Engelstalige promotiedossiers gemaakt, met factsheets, interviews en fragmentvertalingen, van de volgende auteurs:

Nelleke Noordervliet	<i>Pelican Bay</i>
Maarten 't Hart	<i>De zonnwijzer</i>
Connie Palmen	<i>Geheel de uwe</i>
Louis Ferron	<i>Het overspelige gras</i>
Allard Schröder	<i>De hydrograaf</i>
Doeschka Meijsing	<i>100% chemie</i>

Voor de Kinderboekenbeurs in Bologna werden acht dossiers gemaakt, gewijd aan het werk van:

Bibi Dumon Tak	<i>Het koeienboek</i>
Eva Gerlach	<i>Oog in oog in oog in oog</i>
Peter van Gestel	<i>Winterijs</i>
Veronica Hazelhoff	<i>Kat en Jong</i>
Martha Heesen	<i>Stekels</i>
Harm de Jonge	<i>De circusfietser</i>
Johanna Kruit	<i>Brieven aan een prins</i>
Floortje Zwigtman	<i>Spelregels</i>

Voor het eerst werden er voor de Frankfurter Buchmesse dossiers gemaakt van een viertal kinder- en jeugdtitels:

Hanneke de Jong	<i>De laatste brief</i>
Koos Meinderts	<i>Keizer en de verhalenvader</i>
Lida Dijkstra	<i>Wachten op Apollo</i>
Bas Haring	<i>Kaas en de evolutietheorie</i>

Ook op het terrein van de Nederlandse non-fictietitels werd er een serie promotiedossiers gemaakt.

Oskar Verkaaik	<i>Sayyid Pakistani en de bruiloft van de dood</i>
Charles Vergeer	<i>Een nameloze / Het panterjong</i>
Peter Winnen	<i>Van Santander naar Santander. Brieven uit het peloton</i>
Caroline Hanken	<i>Sebalds reizen. Het verlangen van de zeeman in de zeventiende eeuw</i>
Lotte van de Pol	<i>Het Amsterdams hoerdom</i>

In maart 2002 verscheen bovendien het promotiedossier over de misdaadroman *Zinloos geweld* van René Appel. Het dossier maakt deel uit van de Gouden Strop-prijs die Appel eind 2001 kreeg uitgereikt.

Website

Het belangrijkste doel van de website is het geven van informatie over (vertalingen van) Nederlandse literatuur en de werkzaamheden van het Fonds. De website bevat een selectie uit jaargangen van *Books from Holland and Flanders*, *Quality Non-Fiction from Holland*, en verder een overzicht van dichters, kinder- en jeugdauteurs, een overzicht van recent verschenen vertalingen, en links naar andere literaire sites. De homepage van de site wordt dagelijks door meer dan veertig bezoekers bekeken, waarvan zestig procent uit het buitenland afkomstig is.

In de loop van 2003 zal de nieuwe versie van de website on-line komen. De nieuwe website zal een gemakkelijker beheer kennen en toegang bieden tot de uitgebreide database van vertaalde literatuur die door de documentatieafdeling wordt bijgehouden.

Na de primeur van de website die ter gelegenheid van het *Stay Tuned*-festival in New York in januari-februari 2002 werd gemaakt, kregen ook de manifestaties in Leipzig, Marokko, Suriname en Boedapest een eigen site. Dit zijn de links naar deze sites:

'Stay Tuned' (New York)	http://www.nlpvf.nl/ny
'Neue Stimmen aus den Niederlanden' (Leipzig)	http://www.nlpvf.nl/leipzig
'Les Phares du Nord' (Marokko)	http://www.nlpvf.nl/maroc
'Bolygó Hollandok' (Boedapest)	http://www.nlpvf.nl/budapest
'Het woud der verwachting' (Suriname)	http://www.nlpvf.nl/suriname

Op al deze sites werd informatie gegeven over de deelnemende auteurs, het programma en de diverse locaties.

Ten slotte werd er een website gemaakt ter ondersteuning van de Deltareeks. Deze site kreeg een eigen URL: <http://www.deltareeks.nl>.

Overige publicaties

Voor alle buitenlandse manifestaties werden brochures gemaakt. In deze brochures waren portretten van de deelnemende auteurs, programmadetails en een overzicht van de betrokken instanties te vinden. De brochures werden verspreid over boekhandels, theaters, universiteiten.

Redactie van al deze uitgaven geschiedde op het Fonds; de vormgeving was in handen van grafisch ontwerper Wim ten Brinke, met uitzondering van het 'Woud der verwachting'-programmaboekje dat door Philip Stroomberg werd gemaakt.

Verder verscheen ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Vertalershuis het boekje *Een dak voor een onzichtbare brug*.

3 SAMENWERKING

De afdeling Letteren van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen en het NLPVF hebben regelmatig overleg over de uitvoering van het beleid, zoals dat is vastgelegd in het Beleidsplan 2001-2004. Het is immer een plezierige vorm van samenwerking. Ook wordt samengewerkt met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, culturele en literaire instellingen in binnen- en buitenland en Nederlandse ambassades in het buitenland.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

De samenwerking met de Staatssecretaris van Cultuur, respectievelijk dr. F. van der Ploeg en mr. C. van Leeuwen, en met de ambtenaren van de afdeling Letteren was constructief en wederzijds ondersteunend. De heer Van der Ploeg was aanwezig op de proza- en poëzie-avond tijdens het literaire festival in februari in Rabat en directeur was uitgenodigd deel te nemen aan het overleg tussen de heer Van der Ploeg en zijn Marokkaanse confrère, minister van Cultuur, in Rabat. Ook bij het tegenbezoek van de Marokkaanse minister van Cultuur aan Nederland werd het NLPVF uitgenodigd.

Een officieel bezoek aan de heer C. van Leeuwen heeft, door alle politieke perikelen, nog steeds niet plaatsgehad. Wel hebben de voorzitter van het bestuur, directeur en diverse medewerkers van het NLPVF informeel en op plezierige wijze kennis gemaakt met de heer Van Leeuwen.

Ministerie van Buitenlandse Zaken.

De Ministeries van OC&W en Buitenlandse Zaken werken samen in de toekenning van de HGIS-Cultuurgelden. Dankzij deze gelden heeft het NLPVF in 2002 een aantal projecten kunnen uitvoeren dan wel voorbereiden, die zonder deze financiële steun absoluut niet plaats hadden kunnen vinden. Het gaat om de omvangrijke literaire evenementen in Marokko, in New York, Boedapest en Suriname. Al deze activiteiten hebben in belangrijke mate bijgedragen de bekendheid van Nederlandse auteurs en van de Nederlandse literatuur in het buitenland te vergroten. Als gevolg daarvan komen regelmatig nieuwe buitenlandse uitgevers met verzoeken om informatie over Nederlandse literatuur.

Ook in 2002 had het Fonds van de HGIS de mogelijkheid gekregen om literaire festivals, georganiseerd door derden, te financieren. Deze zg. allocatie-gelden werden goed besteed. De Stichting Literaire Activiteiten Amsterdam (SLAA) financierde er een deel van de kosten van hun festival met auteurs uit Israël mee, de CEEPB bekostigde er een publieke literaire bijeenkomst met Oost- en Midden Europese auteurs in De Balie mee, het literair festival Winternachten in Den Haag en Winternachten Overzee werd ermee geholpen en ook de Stichting Frankfurter Buchmesse '93 kon hiermee ondersteund worden om de reiskosten van Franse literaire critici naar Nederland te financieren. Steeds werden het logo en de steun van de HGIS vermeld.

Verder tracht het NLPVF Nederlandse ambassadeurs en culturele attachés in het buitenland zo goed en zo snel mogelijk op de hoogte te brengen van geplande activiteiten met Nederlandse auteurs, zodat er constructief kan worden samengewerkt. Regelmatig verzoeken ambassadeurs en culturele attachés het NLPVF om advies of samenwerking voor een festival of symposium, waar Nederlandse auteurs aan deel kunnen nemen. Ambassadeurs en culturele attachés komen veelvuldig op werkbezoek bij het NLPVF in Amsterdam.

Europese Unie

De subsidies die de Europese Unie ter beschikking stelt voor literaire uitgaven, zijn voor Nederlandse uitgevers moeilijk te bereiken. Het Fonds heeft zowel de SICA als de CEEBP, die op hun beurt de Europese Unie van advies dienen, geadviseerd de regelingen te vereenvoudigen en beter

toegankelijk te maken. Het Fonds is dankbaar voor de Europese subsidies die zijn toegekend aan het Vertalershuis (zie bijlage 9) en aan de internationale website die Poetry International introduceerde, waarvan het Productiefonds het Nederlandse gedeelte verzorgt.

Nederlandse Taalunie

Met de Nederlandse Taalunie wordt waar mogelijk samengewerkt op het gebied van het organiseren van literaire vertalersworkshops en -opleidingen, onder de gezamenlijke paraplu van het Steunpunt Literair Vertalen, waaraan ook het Vlaams Fonds voor de Letteren bijdraagt (zie paragraaf 2.1.6).

De docenten Nederlands *extra muros* worden, waar mogelijk, betrokken bij het optreden van Nederlandse auteurs in het buitenland. Ook wordt met de betreffende docenten overlegd over het gastschrijverprogramma (zie paragraaf 2.3.2). Met de Taalunie is overlegd over de financiering van een deel van de werktijd van prof. dr. Theo Hermans als eindredacteur voor de Engelstalige editie van de Nederlandse literatuurgeschiedenis, die – in een andere vorm – al in het Frans bij Fayard is verschenen. De uitgave in Engeland en Amerika is voorzien voor 2004/2005.

Fonds voor de Letteren (FvdL)

Samen met het Fonds voor de Letteren in Amsterdam heeft het NLPVF een Intercultureel Letterenbeleid ontwikkeld. De daartoe aangestelde medewerker bij het FvdL legt contacten met niet-Westerse auteurs, die nog niet in het Nederlands schrijven, en laat fragmentvertalingen maken. De selectie geschiedt in overleg met een commissie waarin ook een medewerker van het NLPVF zitting heeft (zie paragraaf 1.1)

Het FvdL en het NLPVF hebben, in overleg met andere betrokken instellingen, een beleid voor de Nederlandse Gebarentaal ontwikkeld (zie paragraaf 1.5) en werken nauw samen wat betreft het Friese letterenbeleid (zie 1.4). Ook op andere gebieden wordt samengewerkt; zo vindt bijvoorbeeld de buitenlandse gastschrijver van het FvdL onderdak in het Vertalershuis van het Fonds.

Vlaams Fonds voor de Letteren (VFvdL)

In samenwerking met het VFvdL werden de publicaties *Books from Holland and Flanders* en de *Nieuwsbrief Letteren* samengesteld en verzonden. De productie ervan vindt plaats op het Fonds. Ook de vertaaldagen in Nijmegen werden samen met het VFvdL georganiseerd. De beide vertaalprijzen (de Else Otten Preis en de Vondel Translation Prize) worden door de beide fondsen gezamenlijk gefinancierd. Bij literaire evenementen in het buitenland werd, zo mogelijk, samengewerkt.

Zeer verheugend is dat het VFvdL in augustus een medewerker Buitenland heeft aangetrokken, ter stimulering van de vertaling van Vlaamse literatuur, o.a. door het leggen van contacten met buitenlandse uitgevers. Vanwege de Salon du Livre in 2003 heeft directeur de nieuwe medewerkster in Frankfurt voorgesteld aan, vooral, Franse uitgevers. Ook had het VFvdL voor het eerst een eigen stand in Frankfurt. Het bevorderen van de vertaling van Nederlandstalige literatuur blijft een gezamenlijke onderneming van het NLPVF en het VFvdL.

Het Fonds is verheugd over de goede en soepele samenwerking die, met de nieuwe medewerkster, nog beter zijn beslag kan krijgen.

Stichting Frankfurter Buchmesse 1993 (SFB)

Twee medewerkers van het Fonds zijn, samen met twee medewerkers van de Vlaamse literaire organisatie *Het Beschrijf*, ‘uitgeleend’ aan de SFB om de Salon du Livre 2003 in Parijs te organiseren. Het betreft de zwanezing van de SFB; na deze gebeurtenis zal de stichting worden opgeheven.

Andere fondsen en literaire instellingen in Nederland

Het NLPVF neemt deel aan het (regelmatige) Fondsenoverleg en aan het (onregelmatige) juristenoverleg van de fondsen. Ook was directeur aanwezig op een overleg tussen private en publieke fondsen, georganiseerd door de Joop van de Ende Foundation.

Het Fonds werkt nauw samen met de SICA, voorziet het *SICA-mag* van informatie en is vaak aanwezig op de door de SICA georganiseerde bijeenkomsten. Directeur is lid van het Adviesorgaan van de SICA.

Het Fonds werkt samen met de Mondriaan Stichting op het gebied van subsidiëring van geïllustreerde kinder- en jeugdliteratuur. De Mondriaan Stichting droeg financieel bij aan de fototoonstelling van een Nederlandse fotograaf tijdens het literaire festival in Boedapest, dat door het NLPVF was georganiseerd.

Er is regelmatig contact met het Central and Eastern European Book Projects in Amsterdam over uitgaven in Oost-Europa, vooral ook omdat de senior beleidsmedewerker van het Fonds, Maria Vlaar, bestuurslid van het CEEBP is.

Regelmatig wordt met het Prins Bernhard Cultuurfonds overlegd over gezamenlijke subsidiëring van Nederlands literair werk of over de Nijhoff-vertaalprijs.

Met Poetry International in Rotterdam wordt intensief samengewerkt op het gebied van de nieuwe internationale poëzie-website: www.poetry.int, waarvoor fondsmedewerker Tom van Eck, verantwoordelijk voor het buitenlands poëziebeleid, vrijgesteld is door het Fonds. Tussen het Fonds en Poetry International vindt bovendien regelmatig uitwisseling plaats van kennis van internationale poëzieuitgevers en redacteurs van poëzietijdschriften.

Ook wordt samengewerkt met het Genootschap van Nederlandstalige Misdadauteurs, waarmee het Fonds een verbinding is aangegaan om door middel van het maken van een auteursdossier de winnaar van de Gouden Strop onder de aandacht van buitenlandse uitgevers te brengen. Verder zijn er goede en regelmatige contacten met de CPNB (zie ook paragraaf 1.6), het Goethe Instituut, de GAU (Groep Algemene Uitgevers) en andere 'spelers in het veld'.

Met de Universiteit van Amsterdam is overleg geweest over het inmiddels in de ijskast gezette plan tot de oprichting van een 'Amsterdam House' in New York, waar ook schrijvers onderdak zouden vinden, en over het opzetten van de master-opleiding literair vertalen.

Met het Maison Descartes werd in november het colloquium 'Vijftien jaar later. Nederlandse literatuur in Franse vertaling' georganiseerd. Het wat raadselachtige 'vijftien jaar later' slaat terug op het feit dat het Maison Descartes in 1987 ook een dergelijk colloquium organiseerde, uiteraard zonder de medewerking van het NLPVF, dat toen nog niet bestond. Het was deze keer een soort pre-Salon du Livre, met zeer veel Franse en Nederlandse uitgevers, auteurs, vertalers en andere literair geïnteresseerden. Het NLPVF bood een buffet aan, het Fonds voor de Letteren een borrel en het Maison Descartes deed de rest. Het was een geslaagd colloquium.

BIJLAGE 1

Toegekende productiesubsidies binnenland 2002

DIVERSE AUTEURS, *In de genade van de zon. De mooiste verhalen en gedichten van tien jaar El Hizjra-Literatuurprijs*
El Hizjra / Uitgeverij Van Genneep

Reynaert in tweevoud (ed. Bart Besamusca, André Bouwman en Paul Wackers)
Uitgeverij Prometheus / Bert Bakker

MOWAFFK AL-SAWAD, *Een middag wit als melk*
Utgouwerij Bornmeer

MOWAFFK AL-SAWAD, *Stemmen onder de zon*
Uitgeverij Passage

KAZIM CUMERT, *Cigerim*
In de Knipscheer

SIKKE DOELE, *Longereilân*
Frieze Pers Boekerij

WILLEM ELSSCHOT, *Volledig werk. Delen 3 en 4*
Athenaeum-Polak & Van Genneep

WIM EMMERIK, *Gebarengedicht*
Film van Leendert Pot en Anja Hiddinga
Stichting Geelprodukt

EVE ENSLER, *De vagina-monologen*
Toneelstuk in gebarentaal
Handtheater

GUIDO GEZELLE, *Poëzie en proza*
(ed. P. Couttenier en A. de Vos)
Uitgeverij Prometheus / Bert Bakker

HERMAN GORTER, *Mei* (ed. Enno Endt en Mary Kemperink)
Uitgeverij G.A. van Oorschot

HANS GROENEWEGEN, *Schuimen langs de vloedlijn. Kritieken en kronieken over poëzie*
Vantilt Uitgeverij

SALAH HASSAN, *Slapen in een vreemde taal*
Utgouwerij Bornmeer

JOS JOOSTEN, *Onttachtiging*
Vantilt Uitgeverij

MICHEL VAN KEMPEN, *Een geschiedenis van de Surinaamse literatuur*
Stichting Out of Bounds

RINDERT KROMHOUT, *Boris en het woeste water*
Video in gebarentaal van het kinderboekenweekgeschenk 2002
Stichting Vi-taal

DIK VAN DER MEULEN, *Multatuli. Het leven en werk van Eduard Douwes Dekker*
Uitgeverij SUN

KEES OUWENS, *Alle gedichten tot dusver*
Uitgeverij J.M. Meulenhoff

HARRY G.M. PRICK, *Een vreemdeling op de wegen. Het leven van Lodewijk van Deyssel vanaf 1890*
Athenaeum-Polak & van Genneep

DAAN REMMERTS DE VRIES, *Ridder Prikkers de Fantast*
Uitgeverij Querido

T. STEENMEIJER-WIELENGA EN BAUKJE WYTSMA (samenst.), *Leave deade, in bondel mei hûndert Fryske fersen oer de dea*
Afûk / Utgouwerij Fryslân

RENÉ VAN STIPRIAAN, *Het volle leven*
Uitgeverij Prometheus / Bert Bakker

HU THUNG-SONG, *Yn 'e fal fan jun*
Utgouwerij Bornmeer

AHYAN UZALA, *Dagboek van een vermiste*
Uitgeverij de Papieren Tijger

JABIK VEENBAAS, *De lêzer is in duvel*
Utgouwerij Bornmeer

ABE DE VRIES, *De weromkommer yn it ûnlân*
Utgouwerij Bornmeer

GEERT WARNAR, *Ruusbroec. Literatuur en mystiek in de veertiende eeuw*
Athenaeum-Polak & van Genneep

HARMEN WIND, *By heech en by leech*
Utgouwerij Fryslân

BIJLAGE 2

Lijst van adviseurs letterkundige boekuitgaven 2002

A. van den Berg
prof. dr. H. van den Bergh
J. Bilker
H. de Bos
A. Brassinga
prof. dr. P.H. Breuker
E.J. Brouwer
dr. M.B. van Buuren
T. van Deel
dr. E. Etty
K. Fens
dr. B. Gezelle Meerburg
H. Groenewegen
K. 't Hart
R. Heite
dr. K. Hilberdink
E. Leeftang
E. Lindner
dr. N. Maas
J. van der Meulen
N. Noordervliet
C.A.W. Offermans
B. Oldenhof
E. Ombre
M. Poortstra
M. Reints
prof. dr. M.H. Schenkeveld
prof. dr. M.A. Schenkeveld-Van der Dussen
R. Schouten
A. Soepboer
H. Tromp
J. Veenbaas
S. Veltman
P. Verstegen
E. de Waard
G. van Westerloo
dr. A. Zuiderent

BIJLAGE 3

Toegekende subsidies boekuitgaven buitenland 2002

Fictie

ABDOLAH, KADER: *De reis van de lege flessen*, Vrijeme (Bosnië Herzegovina). * Vert.: Goran Saric
ARMANDO: *4 korte verhalen*, Am Erker (Duitsland).
Vert.: Marlene Müller-Haas
BIRNEY, ALFRED: *Vogels rond een vrouw*, Galang Press (Indonesië). Vert.: Wiojajanti Dharmowijono
BOER, SYLVIA DE: *Zout*, Deutscher Taschenbuch Verlag junior (Duitsland). * Vert.: Bettina Bach
BOOGAARD, OSKAR VAN DEN: *Liefdesdood*, Sabine Wespieser (Frankrijk). Vert.: Marie Hooghe-Stassen
BOUAZZA, HAFID: *De voeten van Abdullah*, Labyrint (Tsjechië). Vert.: Veronika Havlíková
BOUAZZA, HAFID: *De voeten van Abdullah*, Le Reflet (Frankrijk). Vert.: Daniel Cunin
BOUDOU, KHALID: *Het schnitzelparadijs*, Garzanti Libri (Italië). Vert.: Franco Paris
BOUDOU, KHALID: *Het schnitzelparadijs*, Karl Blessing Verlag (Duitsland). Vert.: Franca Fritz
BRINK, H.M. VAN DEN: *Hart van glas*, Gallimard (Frankrijk). Vert.: Anita Concas
BROUWERS, JEROEN: *Geheime kamers*, Deutsche Verlags-Anstalt (Duitsland). Vert.: Christiane Kuby
BUDÉ, FRANS: 'Mijn huis' (vijf gedichten), Krautgarten (België). * Vert.: Stefan Wiczorek
CAZEMIER, CAJA: *Kid Kind*, Patmos Verlagshaus (Duitsland). Vert.: Hedwig von Bülow
COUPERUS, LOUIS: *Langs lijnen van geleidelijkheid*, Manesse (Duitsland). Vert.: Gregor Seferens
DEKKERS, HANS: 'De buste van Bach', Ficções (Portugal). Vert.: Fernando Venâncio
DIS, ADRIAAN VAN: *Indische duinen*, Editura Scandic SRL (Roemenië). * Vert.: Anda Iona Dragomir
DORRESTEIN, RENATE: *Een hart van steen*, Editorial Empuries (Spanje). * Vert.: Jordi van Campen Obiols
DORRESTEIN, RENATE: *Verborgene gebreken*, Transworld Publishers / Doubleday (Engeland). Vert.: Hester Velmans
DORRESTEIN, RENATE: *Zonder genade*, Wahlström & Widstrand (Zweden). Vert.: Joakim Sundström
DORRESTEIN, RENATE: *Een hart van steen*, Shinchosha (Japan). Vert.: Saki Nagayama
DORRESTEIN, RENATE: *Een hart van steen*, Anagrama (Spanje). * Vert.: Cathy Ginard
DORRESTEIN, RENATE: *Zonder genade*, Ugo Guanda (Italië). ** Vert.: Laura Pignatti
DUINKER, ARJEN: bloemlezing uit zijn werk, Editions Caractères (Frankrijk). Vert.: Daniel Cunin

- DULLEMEN, INEZ VAN: *Maria Sibylla. Een ongebruikelijke passie*, Aufbau Taschenbuch Verlag (Duitsland).
Vert.: Marianne Holberg
- DURLACHER, JESSICA: *De dochter*, Wahlström & Widstrand (Zweden). Vert.: Signe Zeilich-Jensen
- ENQUIST, ANNA: *Hier was vuur*, Toby Press (Engeland).
Vert.: David Colmer
- ENQUIST, ANNA: *Het geheim*, Hakkibutz-hamue'chad (Israël). Vert.: Ran HaCohen
- FRIEDMAN, CARL: *Twee koffers vol*, Széphalom (Hongarije).
Vert.: Miklos Venyves
- GLASTRA VAN LOON, KAREL: *De passievrucht*, Queillerie (Zuid-Afrika). Vert.: Daniel Hugo
- GLASTRA VAN LOON, KAREL: *De passievrucht*, Fazi Editore (Italië). Vert.: Claudia di Palermo en Alessandra Corda
- GLASTRA VAN LOON, KAREL: *De passievrucht*, Kodansha Publishing (Japan). Vert.: Saki Nagayama
- GRUNBERG, ARNON: *Fantoompijn*, Gondolat Kiado (Hongarije). Vert.: Szablocs Wekerle
- GRUNBERG, ARNON: *Fantoompijn*, Editions Plon (Frankrijk). Vert.: Olivier van Wersch-Cot
- GRUNBERG, ARNON: *Fantoompijn*, Brombergs (Zweden).**
Vert.: Per Holmer
- HAASSE, HELLA S.: *Transit*, Mladinska Knjiga (Slovenië).
Vert.: Mateja Seliskar
- HAASSE, HELLA S.: *Mevrouw Bentinck, of Onverenigbaarheid van karakter*, Editions du Seuil (Frankrijk).** Vert.: Anne-Marie de Both Diez
- HAASSE, HELLA S.: *Een gevaarlijke verhouding of Daal-en Bergse Brieven*, Noir sur Blanc (Polen).* Vert.: Alicja Oczko-Dehue
- HAASSE, HELLA S.: *Wegen der verbeelding*, Noir sur Blanc (Polen).** Vert.: Zofia Klimaszewska
- HARING, BAS: *Kaas en de evolutietheorie*, Campus (Duitsland). Vert.: Monika Götz
- HART, MAARTEN 'T: *De nakomer*, Edition Belfond (Frankrijk).** Vert.: Bertrand Abraham
- HEESEN, MARTHA: *Mijn zusje is een monster*, Fischer Taschenbuch Verlag (Duitsland). Vert.: Silke Schmidt
- HEESEN, MARTHA: *Stekels*, Fischer Taschenbuch Verlag (Duitsland). Vert.: Silke Schmidt
- HERMANS, W.F.: *Nooit meer slapen*, G. Kiepenheuer (Duitsland).** Vert.: Waltraud Husmert
- HERMSEN, JOKE J.: *Tweeduister*, Lübbe Verlag (Duitsland).
Vert.: Thomas Hauth
- HERZBERG, JUDITH: selectie uit poëzie, Széphalom (Hongarije). Vert.: Agnes Gergely en Judit Gera
- HILTERMAN, KARIN: *Eerwraak*, Borgens Forlag (Denemarken). Vert.: Aino Roscher
- HOEFNAGELS, PETER: *Dansen op het terras*, Econ Ullstein List (Duitsland). Vert.: Barbara Heller
- HONDIUS, GERRIE: *Als je je niks verbeeldt dan ben je niks*, Editions de l'an 2 (Frankrijk).* Vert.: Johanna
- IJLANDER, GIJS: *De aanstoot*, Aufbau Taschenbuch Verlag (Duitsland).* Vert.: Hans-Ulrich Jäckle
- ISEGAWA, MOSES: *Abessijnse kronieken*, Ulpus Haz (Hongarije). Vert.: Krisztina Törö
- ISEGAWA, MOSES: *Slangenkuil*, Albin Michel (Frankrijk).
Vert.: Anita Concas
- ISEGAWA, MOSES: *Slangenkuil*, Frassinelli (Italië).*
Vert.: Franco Paris
- JAGT, MAREK VAN DER: *De geschiedenis van mijn kaalheid*, Actes Sud (Frankrijk). Vert.: Anita Concas
- KELLENDONK, FRANS: *De nietsnut*, Le Passeur (Frankrijk).
Vert.: Bertrand Abraham
- KOUWENAAR, GERRIT: *Une odeur de plumes brûlées*, Comp'Act (Frankrijk). Vert.: Jan Mysjkin en Pierre Gallissaires
- KRABBÉ, TIM: *De grot*, Kastaniotis (Griekenland).
Vert.: Katerina Anna Maria van Dijk-Balta
- KRABBÉ, TIM: *De grot*, Marsilio (Italië). Vert.: Franco Paris
- KRABBÉ, TIM: *De grot*, Artist House (Japan). Vert.: Yumi Nishimura
- KRABBÉ, TIM: *De grot*, Ediciones Salamandra (Spanje).
Vert.: Marta Arguilé
- LANG, STEPHAN: *De mollenjager*, Pont (Hongarije).
Vert.: Hedvig Csikós-Vargha
- LIESHOUT, TED VAN: *Gebr.*, Eriksson & Lindgren Bokförlag (Zweden). Vert.: Ingrid Wikén Bonde en Kenneth von Zeipel
- LOO, TESSA DE: *De tweeling*, Eroika (Tsjechië). Vert.: Jana Pellarová-Irmanová
- LOO, TESSA DE: *De tweeling*, Kinneret-Zmora-Dvir (Israël).
Vert.: Carla Perlstein-Israels
- MATSIER, NICOLAAS: *Gesloten huis*, Le Passeur (Frankrijk).
Vert.: Charles Franken
- MEER, VONNE VAN DER: *De avondboot*, G. Kiepenheuer (Duitsland). Vert.: Arne Braun
- MEIJSING, DOESCHKA: *De tweede man*, Kastaniotis (Griekenland).* Vert.: Giannes Ioannides
- MEINDERTS, KOOS: *Keizer en de verhalenvader*, Patmos (Duitsland). Vert.: Andrea Kluitmann
- MINCO, MARGA: *Verhalen*, Editions Caractères (Frankrijk).
Vert.: Daniel Cunin
- MOOR, MARGRIET DE: *Kreutzersonate*, Carl Hanser Verlag (Duitsland).** Vert.: Helga van Beuningen
- MOOR, MARGRIET DE: *Zee-Binnen*, Editions du Seuil (Frankrijk).** Vert.: Danielle Losman
- MOOR, MARGRIET DE: *Kreutzersonate*, Paseka (Tsjechië).
Vert.: Magda de Bruin – Hübllová
- MÖRING, MARCEL: *In Babylon*, Sandesh (India).
Vert.: Soakat Hossain
- MULISCH, HARRY: *De procedure*, Dituria (Albanië).* / **
Vert.: Edit Dibra
- MULISCH, HARRY: *Siegfried*, Text (Rusland). Vert.: Svetlana Kniazkova
- MULISCH, HARRY: *De procedure*, Universe (Oekraïne).
Vert.: Jaroslav Dovhopolyj
- MULISCH, HARRY: *De Aanslag*, Vani Prakashan (India).
Vert.: Vishnu Khare

MULISCH, HARRY: *Siegfried*, Európa (Hongarije).
Vert.: Klára Devich
MULISCH, HARRY: *De ontdekking van de hemel*, RCS
Libri / Rizzoli (Italië). Vert.: Laura Pignatti
MULTATULI: *Max Havelaar*, Literature Publishing House
(Vietnam). Vert.: Cao Xuan Tu
NOBEL, ELIZABETH: *Het talent*, Editorial Seix Barral
(Spanje). Vert.: Conchita Alegre Gil
NOOTEBOOM, CEES: *De verliefde gevangene*, Le Passeur
(Frankrijk). Vert.: Daniel Cunin
NOOTEBOOM, CEES: *Allerzielen*, Text (Rusland). Vert.: Irina
Michailova
NOOTEBOOM, CEES: *Philip en de anderen*, Albert Bonniers
Förlag (Zweden). Vert.: Per Holmer
PELGROM, ELS: *De drie Japies*, Iwasaki Shoten (Japan).
Vert.: Etsuko Nozaka
POST, HANS: *Van Kop tot staart*, Front Street (Verenigde
Staten). Vert.: Nancy Forest-Flier
RAHMAN, RITA: *Liefdesgeuren*, Penguin Books (India).
Vert.: Paul Vincent
ROODBEEN, MERIT (red.): *De mooiste Nederlandse sagen en
legenden*, Universe (Oekraïne). Vert.: Nataliya Kovalova,
Anna Nazarenko, Natalia Karpenko en Olexandr
Dvochjylov onder begeleiding van Jaroslav Dovhopolyi
ROOIJERS, ELS: *De strijd om de toversteen*, Picus Verlag
(Duitsland). ** Vert.: Marianne Holberg
ROSENBOOM, THOMAS: *Publieke werken*, Gyldendal
(Denemarken). Vert.: Tim Kane
SLEE, CARRY: *Kaatje Knal en de bieftukbende*, Carlsen
Verlag (Duitsland). Vert.: Sylke Hachmeister
TELLEGEN, TOON: *Mijn vader*, Huma publishers (Estland).
Vert.: Kerti Tergem
TELLEGEN, TOON: *De verjaardag van de eekhoorn; Misschien
wisten zij alles* (selectie), Albin Michel Jeunesse
(Frankrijk). ** Vert.: Veronique Roelandt
TIJSINGER, ELLEN: *Lotus brengt geluk*, Verlag Urachhaus
(Duitsland). Vert.: Jeanne Oidtmann-van Beek en Peter
Oidtmann
TOORN, WILLEM VAN: *De rivier*, Arche Verlag (Duitsland).
Vert.: Marianne Holberg
UYTERLINDE, JUDITH: *Eisprong*, Rosinante (Denemarken).
Vert.: Tove Dueholm Nielsen
VRIES, ANKE DE: *Fausto Koppie*, Patmos (Duitsland).
Vert.: Verena Kiefer
WATERDRINKER, PIETER: *Liebman's ring*, Limbus Press
(Rusland). Vert.: Svetlana Kniazkova
WIERINGA, TOMMY: *Alles over Tristan*, Alteredit
(Frankrijk). Vert.: Bertrand Abraham
WINTER, LEON DE: *Zionoco*, Editions du Seuil
(Frankrijk). ** Vert.: Philippe Noble

Bloemlezingen

ABDOLAH, KADER, CATHARINA ALBERDINGK THIJM,
ABDELKADER BENALI, CYRIEL BUYSSE, VIRGINIE
LOVELING, PATRICIA DE MARTELAERE, VONNE VAN
DER MEER, MEINARD MERENS, MARCEL MÖRING,
RASHID NOVAIRE, CONNIE PALMEN, HELGA
RUEBSAMEN, WARD RUYSLINCK EN SAID EL HAJI:
Erazmo nr. 6 (Servië). Vert.: studentencollectief onder
supervisie van Jelica Novakovic-Lopusina
ABDOLAH, KADER, H.M. VAN DEN BRINK, JEROEN
BROUWERS, ADRIAAN VAN DIS, PAUL GELLINGS,
RUTGER KOPLAND, HARRY MULISCH, JOOST
ZWAGERMAN: *Nouvelle Revue Française*, Gallimard
(Frankrijk). Vert.: Paul Gellings, Anita Concas, Isabelle
Rosselin et al.
ANDREUS, HANS, REMCO CAMPERT, JAN G. ELBURG, JAN
HANLO, GERRIT KOUWENAAR, HANS LODEIZEN,
LUCBERT, SYBREN POLET, PAUL RODENKO, BERT
SCHIERBEEK, SIMON VINKENOOG: Dossier
CobrAmsterdam, JAVA (Frankrijk). Vert.: Jan Myjskin
(samenstell.) en Pierre Gallissaires
BERNLEF, J, DIRK VAN BASTELAERE, RONALD GIPHART,
ARNON GRUNBERG, JUDITH HERZBERG, ESTHER
JANSMA, RUDI KOUSBROEK, VONNE VAN DER MEER,
HARRY MULISCH, GERARD REVE: *Nagyvilág*
(Hongarije). Vert.: Tibor Bérczes, Judit Gera, Tamás
Balogh, et al.
BREMT, STEFAN VAN DEN, MARIA VAN DAALEN, ANNA
ENQUIST, PAUL GELLINGS: Bloemlezing Nederlandse
poëzie, *Nihil Interit* (Finland). Vert.: Heimo Pihlajamaa
CAMPERT, REMCO, EVA GERLACH, K. MICHEL, WILLEM
VAN TOORN EN ANDEREN: *In a different light. Fourteen
contemporary Dutch poets*. Poetry Wales Press / Seren
(Engeland). Vert.: Lloyd Haft, James Brockway, Willem
Groenewegen et al.
CAMPERT, REMCO, W.F. HERMANS, CEES NOOTEBOOM,
ETHEL PORTNOY: *Septentrion. Arts, lettres et culture de
Flandre et des Pays-Bas*, Stichting ons Erfdeel (Frankrijk).
Vert.: Christian Marcipont, Danielle Losman, Marnix
Vincent et al.
CAMPERT, REMCO, ARNON GRUNBERG, FRANS
KELLENDONK, GERRIT KOUWENAAR, VONNE VAN DER
MEER, MARGRIET DE MOOR, CEES NOOTEBOOM,
TONNUS OOSTERHOFF EN KEES VERHEUL (selectie
proza en poëzie): *URAL Magazine* (Rusland). Vert.: Irina
Michailova, Svetlana Kniazkova, Dmitri Silvestrov en
Marina Konstantinova
DIVERSE DICHTERS: poezievertalingen i.v.m. *Festival Poetry
International 2002*, Poetry International (Nederland).
Vert.: Paul Vincent, Paul Evans et al.
HAASSE, HELLA S., TESSA DE LOO, TOON TELLEGEN: *Host*
(Tsjechië). Vert.: Petr Reha et al.

HAGEN, HANS, SJOERD KUYPER, JOKE VAN LEEUWEN,
LOEKIE MORALES, TOON TELLEGEN EN JAMES
FRANKLIN WILSON (fragmenten): *Story boat*, Stichting
Culturele Manifestaties NANA (Nederland). Vert.: Diana
Lebacs, Greta Kilburn, Jan Michael, Wycliffe Smith
MUTSAERS, CHARLOTTE, MAARTEN'T HART, WILLEM
FREDERIK HERMANS EN A.F.TH. (fragmenten):
Schreibheft/ Rigodon Verlag (Duitsland). Vert.: Helga van
Beuningen, Waltraud Hüsmert, Marlene Müller-Haas en
Marianne Holberg
REINTS, MARTIN, MUSTAFA STITOU, WILLEM VAN
TOORN, MENNO WIGMAN EN BEN ZWAAL: *Poésie 2003*,
Pierre Seghers (Frankrijk). Vert.: Jan H. Mysjkin en Pierre
Gallissaires

Non-fictie

AALDERS, GERARD: *Roof*, Berg Publishers (Engeland).
Vert.: Arnold Pomerans
BOS, ROLAND: *Een oproep van de meester. Gisela Dischner
over haar geheime liefde met Paul Celan*, Editions Pierre
Brullé (Frankrijk). Vert.: Daniel Cunin
BOXSEL, MATTHIJS VAN: *De encyclopedie van de domheid*,
Reaktion Books (Engeland). Vert.: Arnold Pomerans
BROEKMEYER, MARIUS: *Stalin, de Russen en hun oorlog,
1941-1945*, University of Wisconsin Press (Verenigde
Staten). Vert.: Roz Vatter Buck
CARON, FRANÇOIS: *Beschrijvinge van het machtigh
Coninckrijck Japan*, Chandeigne (Frankrijk).
Vert.: Jacques en Marianne Proust
DEKKERS, MIDAS: *Das Gnu und du*, Karl Blessing Verlag
(Duitsland). Vert.: Ira Wilhelm
DRAAISMA, DOUWE: *De metaforenmachine*, Typotex
(Hongarije). Vert.: Tamás Balogh
FRANK, ANNE: *De dagboeken*, Einaudi (Italië). Vert.: Laura
Pignatti
FRANK, ANNE: *Het Achterhuis*, Tänäpäev (Finland).
Vert.: Vahur Aabrams
GRAVE, JAAP: *Zulk vertalen is een werk van liefde*, Leipziger
Universitätsverlag (Duitsland). Vert.: Ira Wilhelm
GOLDSCHMIDT, TIJS: *Darwins hofvijver*, Seuil (Frankrijk).
Vert.: Micheline Goche
GOUDSBLOM, JOHAN: *Vuur en beschaving*, Osiris Kiado
(Hongarije). Vert.: Miklós Fenyves
HANKEN, CAROLINE: *Sebalds reizen*, Primus Verlag
(Duitsland).
Vert.: Nicole Albrecht
HOENKAMP-MAZGON, MARLIES: *Palais de Hollande te
Istanboel*, Yapi Kredi (Turkije). Turkse vert.: Gül Ozlen;
Engelse vert.: Roz Vatter-Buck
HUIZINGA, JOHAN: *Essays (selectie)*, Kalligram (Slowakije).
Vert.: Adam Bzóch
KEIZER, BERT: *Het refrein is Hein*, Ed. la Découverte
(Frankrijk). Vert.: David Goldberg

KRUL, WESSEL: *Historicus tegen de tijd*, Széphalom
Könyvműhely (Hongarije). Vert.: Tamás Balogh
LAKHO, HAMEEDA: *Verborgen tralies*, Like (Finland).
Vert.: Antero Helasvuo
LINTHOUT, DICK: *Onbekende burens*, Ch. Links Verlag
(Duitsland). Vert.: Gerd Busse
MEIJENFELDT, ERNST VON (red.): *Verborgen ruimte*,
Birkhäuser (Zwitserland). Vert.: Roz Vatter-Buck
MEIJER, FIK: *Keizers sterven niet in bed*, Primus Verlag
(Duitsland).
Vert.: Nicole Albrecht
ROOZEN, NICO; HOFF, FRANS VAN DER: *Fair Trade*, JC
Lattès (Frankrijk). Vert.: Mireille Cohendy
ROYEN, RENE VAN, EN SUNNYVA VAN DER VEGT: *Asterix
en de waarheid*, Mamouth Comix (Griekenland).
Vert.: Titiana Markaki
SCHALEKAMP, JEAN: *Dr. Freud heeft hier gewoond*, Calima
(Spanje).
Vert.: Jean Schalekamp
SCHOOT, ALBERT VAN DER: *De ontstelling van Pythagoras*,
Frommann-Holzboog (Duitsland). Vert.: Stefan Häring
SPINOZA, BARUCH DE: *Theologisch-politiek traktaat*, Osiris
(Hongarije).
Vert.: Gábor Boros
THIJN, ED VAN: *Het verhaal*, Agenda Verlag (Duitsland).
Vert.: Annegret Klinzmann
VERHEUL, KEES: *Dans om de wereld*, Zvezda (Rusland).
Vert.: Irina Michailova
WIARDA, ANDREA: *Zien, observeren, denken over tijd en
plaats in het werk van Fiona Tan*, A-Prior (België).
Vert.: Andrea Wiarda en Julie Bryden
ABDOLAH, KADER, LUDO BEHEYDT, MARION BLOEM,
HAFID BOUAZZA, DOUWE DRAAISMA, JOHAN
GOUDSBLOM, ARNON GRUNBERG, MOSES ISEGAWA,
HARRY MULISCH, CONNIE PALMEN, CONSTANT VECHT:
Holland for advanced. Magyar Lettre Internationale
(Hongarije). Vert.: Judit Gera, Miklós Fenyves, et al.
L'art flamand et hollandais (1520-1914), met bijdragen van
Marjan van Heteren, Freek Schmidt, Frits Scholten en
Konrad Ottenheim, Citadelles et Mazenod (Frankrijk).
Vert.: Etienne Schelstraete & Françoise Everaars

* De subsidie is toegekend op voorwaarde dat de vertaling
wordt goedgekeurd door het NLPVF.

** Dit is het tweede en laatste werk van deze auteur in dit
genre waarvoor het NLPVF subsidie kan verlenen.

BIJLAGE 4

Overzicht van het Schrijversprogramma Buitenland 2002

18-21 februari, CASABLANCA-RABAT

Litteraire manifestatie in Marokko 'Les phares du nord'
Deelname van Abdelkader Benali, Mustafa Stitou, Anna
Enquist, Sietske de Boer en Adriaan van Dis.
Reis- en vertaalkosten

20-23 februari, OSLO

Bezoek Kader Abdolah aan Oslo ter promotie van de
Noorse vertaling van *Spijkerschrift* (Gyldendal).
Reiskosten

24 februari-5 maart, NEW YORK

Litteraire manifestatie New York; met deelname van Maya
Rasker, Cees Nooteboom, Oscar van den Boogaard,
Margriet de Moor, Hugo Claus, Hans-Maarten van den
Brink, Arnon Grunberg, Henk van Woerden, Marcel
Möring. *Reis- en verblijfkosten*

28 februari-8 maart, ADELAIDE

Deelname Helga Ruebsamen aan de Adelaide Writers
Week. *Reiskosten*

20-27 maart, LISSABON

Bezoek Abdelkader Benali aan Lissabon ter promotie van
de Portugese vertaling van *Bruiloft aan zee* (Teorema).
Reiskosten

21-24 maart, LEIPZIG

Litteraire presentatie 'Neue Stimmen aus den
Niederlanden' op de Leipziger Buchmesse en in het naTo-
Theater. Deelname van Fleur Bourgonje, Adriaan Jaeggi,
Matthijs van Boxsel, Jaap Scholten en Erwin Mortier.
*Reis- en verblijfkosten; i.s.m. het Vlaams Fonds voor de
Letteren*

april, INDONESIAË

Deelname van Mustafa Stitou, Hagar Peeters, Remco
Campert, Rudy Kousbroek en anderen aan Nederlands-
Duits-Indonesische dichtersreis, georganiseerd door
stichting PAN. *Reiskosten*

17-21 april, BOEDAPEST

Deelname van Floor Haakman en Maya Rasker aan het
Festival of the First Novel. *Reiskosten*

3 mei, PARIJS

Optreden van Anna Enquist en pianist Ivo Janssen in het
Institut Néerlandais. *Reiskosten van Anna Enquist*

7-15 mei, DUITSLAND-TSJECHIË

Lesereise van Fleur Bourgonje langs Nürnberg, Weiden,
Bayreuth en Praag. *Reiskosten*

13 mei, PRAAG

Bezoek van Dick Verkijk aan Praag ter promotie van de
Tsjechische vertaling van *Van pantservuist tot pantservest*
(uitgeverij Doplnek). *Reiskosten*

14-16 mei, TALLINN

Bezoek van Joost Zwagerman aan Tallinn ter promotie
van de Estische vertaling van *Gimmick!* (uitg. Huma).
Reiskosten

16-20 mei, TURIJN

Deelname van H.M. van den Brink en Moses Isegawa aan
de Fiera del Libro Torino. *Reiskosten*

22-26 mei, PRAAG

Promotiebezoek van Hafid Bouazza aan Praag, bij de
verschijning van de Tsjechische vertaling van *De voeten
van Abdullah* (uitg. Labyrint). *Reiskosten*

mei, TBILISI

Bezoek Arnon Grunberg aan vakgroep Nederlands van
Tbilisi; optreden in het Kaspisch Huis. *Reiskosten*

3 juni, HAVANA

Bezoek Clark Accord aan Havana, Cuba.

6 juni, HAY-ON-WYE

Deelname Willem van Toorn, K. Michel en Rob Schouten
aan het Hay-on-Wye Festival, Wales. *Reiskosten*

21-30 juni, MEDELLÍN

Deelname Arjen Duinker aan het XII Festival
Internacional de Poesía Medellín. *Reis- en vertaalkosten*

10-12 augustus, EDINBURGH

Deelname Renate Dorrestein, Karel Glastra van Loon en
Marcel Möring aan het Edinburgh Book Festival.
Reiskosten

14-18 augustus, MOLDE (NOORWEGEN)

Deelname Cees Nooteboom en Hannie Rouweler aan het
Bjørnson Festivalen. *Reiskosten*

19-28 augustus, HELSINKI

Deelname Arjen Duinker aan het Helsinki Runo Festival.
Reis- en vertaalkosten

31 augustus, BERLIJN

Optreden van Leon de Winter en Jessica Durlacher in het
Literarisches Colloquium Berlin. *Reiskosten*

4-7 september, DÜSSELDORF-KEULEN-BONN

'Autorentreffen': uitreiking van de Nordrhein-Westpha-
len-Niederlande Literaturpreis; deelname van o.a. Jessica
Durlacher, Arnon Grunberg, Ilja Leonard Pfeijffer, René
Puthaar. *Reis- en vertaalkosten*

13-19 september, JOHANNESBURG-KAAPSTAD

Promotiebezoek van Karel Glastra van Loon aan Zuid-
Afrika, bij de verschijning van *Die passievrug* (Queillerie).
Reiskosten

14-26 september, ST. PETERSBURG & JEKATERINENBURG
Optreden van Kees Verheul in het Nederlands Instituut in St. Petersburg en in Jekaterinenburg, bij de verschijning van de Russische vertaling van *Dans om de wereld. Fragmenten over Joseph Brodsky* (Zvezda). *Reiskosten*

19-22 september, GÖTEBORG
Literaire presentatie op de Göteborg International Book Fair; deelname van Karel Glastra van Loon, J. Bernlef, Jessica Durlacher en Bart Moeyaert. *Reis- en verblijfkosten; i.s.m. het Vlaams Fonds voor de Letteren*

25-29 september, BRUGGE
Deelname Willem van Toorn en Menno Wigman aan internationaal poëzieprogramma ter gelegenheid van Brugge Culturele Hoofdstad van Europa. *Reiskosten*

september-2 oktober, MILAAN
Promotiebezoek van Harry Mulisch aan Milaan, bij de verschijning van *Lo scoperto del cielo* (Rizzoli). *Reiskosten*

3-6 oktober, VILNIUS
Optreden van Erik Menkveld op het dichtersfestival Druskininkai Poetic Fall, Vilnius. *Reiskosten*

3-6 oktober, TURKU
Optreden van Hameeda Lakho op de Turku International Book Fair, ter promotie van de Finse vertaling van *Verborgen tralies* (Like Kustannus). *Reiskosten*

16-22 oktober, FREIBURG
Kinder- en jeugdliteratuurfestival 'Lirum Larum Lesefest', met deelname van René Appel, Anke Kranendonk, Joke van Leeuwen, Koos Meinderts en Kees Opmeer. *Reiskosten*

18 oktober, WENEN
Deelname Willem-Jan Otten aan symposium '10 jaar Nederlandistiek in Wenen', met Stefan Hertmans en Robert Menasse, in het Literaturhaus Wien. *Reiskosten*

oktober-3 november, JAKARTA-BANDOENG E.A.
Tournée van Alfred Birney door Indonesië, bij de verschijning van de Indonesische vertaling van *Vogels rond een vrouw* (Galang Press). *Reiskosten*

20 oktober, PARIJS
Deelname Adriaan van Dis en Willem van Toorn aan het literair festival 'Lire en Fête' aan het Collège Néerlandais. *Reiskosten*

20-23 oktober, ROME
Promotiebezoek van Harry Mulisch aan Rome, bij de verschijning van *Lo scoperto del cielo* (Rizzoli). *Reiskosten*

21 oktober, MADRID
Optreden van Cees Nooteboom in het Centro Cultural Carlos de Amberes, bij de presentatie van *Hotel Nomada* (Ed. Siruela). *Reiskosten*

25 oktober, WUPPERTAL
Optreden Adriaan van Dis in het Völkerkundemuseum Wuppertal. *Reiskosten*

oktober, BOEDAPEST
Nederlandse literaire manifestatie 'Bolygo Hollandok' in het Bárka Theater. Deelname van Harry Mulisch, Douwe Draaisma, Moses Isegawa, Arnon Grunberg, Judith Herzberg, Johan Goudsblom en Stephan Lang. *Reis- en verblijfkosten*

oktober-10 november, CHICAGO
Deelname Abdelkader Benali aan het Chicago EU / Humanities Festival. *Reiskosten*

2-4 november, BERLIJN
Optredens van Jaap Scholten, Adriaan Jaeggi, Tommy Wieringa en de band *Naar tevredenheid*, in het Gorki Theater en in de Literaturwerkstatt in Berlijn. *Reiskosten*

4 november, STRAATSBURG
Optreden van Anna Enquist en Ivo Janssen. *Reiskosten*

november, BERLIJN
Optreden van Arthur Japin in het Arsenal Berlin, bij de vertoning van de film *Magonia*. *Reiskosten*

12-16 november, SURINAME
Literaire manifestatie 'Het woud der verwachting' in Paramaribo en Nickerie. Deelname van Cynthia McLeod, John de Bye, Hella Haasse, Joke van Leeuwen, Ellen Ombre, Hagar Peeters, Michiel van Kempen, Clark Accord en Joost Zwagerman. *Reis- en verblijfkosten*

november, BERLIJN
Vertaalatelier met Thomas Rosenboom en Marlene Müller-Haas in het Literarisches Colloquium Berlin, met een publiek programma op de 21^e. *Reiskosten*

19 november, WENEN
Lezing van Jaap Scholten aan de Oesterreichische Gesellschaft für Literatur, i.s.m. de Nederlandse ambassade. *Reiskosten*

22 november, BERLIJN
Optreden van Willem van Toorn in het Literaturhaus Berlin. *Reiskosten*

27 november, KEULEN
Optreden van Thomas Rosenboom in het Literaturhaus Köln; i.s.m. de vakgroep Nederlands van de Universität zu Köln. *Reiskosten*

2-3 december, WENEN
Deelname Henk van Woerden aan het symposium 'Zuid-Afrika – literatuur en migratie' aan de Oesterreichische Gesellschaft für Literatur. *Reiskosten*

3-16 december, JAPAN
Reis door Japan met verschillende optredens van Rindert Kromhout. *Reiskosten*

8 december, BERN
Optreden van de Dichters uit Epibreren in de Bee-Flat Club in Bern. *Reiskosten*

december, KEULEN
Optreden van Jan Brokken in het Literaturhaus Köln; i.s.m. de vakgroep Nederlands van de Universität zu Köln. *Reiskosten*

BIJLAGE 5

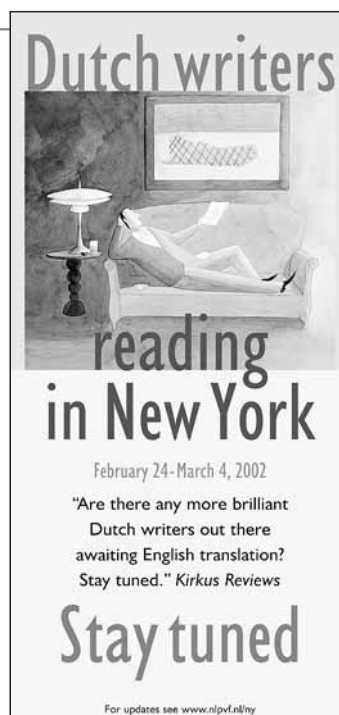
Verslag van *Stay tuned!* Literaire manifestatie New York, 7 januari-4 maart 2002

Inleiding en opzet festival

Sinds de mede door het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds georganiseerde literaire manifestatie in Londen in 1999 is een evidente groei te zien van het aantal Nederlandstalige boeken vertaald in het Engels. Het merendeel van deze vertalingen verscheen bij Britse uitgeverijen, maar een aanzienlijk deel vond ook zijn weg naar de Amerikaanse markt. Mede naar aanleiding van het succes van de Londense manifestatie en gegeven de mogelijkheden van een zich openende Amerikaanse markt besloot het Productiefonds om in Amerika een literair festival te organiseren. Gekozen werd voor New York als centrum van het Amerikaanse literaire leven en vestigingsplaats van alle belangrijke Amerikaanse literaire uitgeverijen. Het festival, dat bestond uit een serie lezingen, kreeg als titel 'Stay Tuned – Dutch writers reading in New York' en vond plaats in de periode tussen 7 januari en 4 maart 2002, waarbij de nadruk lag op de week van 24 februari tot 4 maart. Gezien het feit dat er in New York, behalve een zeer grootschalig tweejaarlijks poëziefestival, geen belangrijke manifestaties op literair gebied plaatsvinden, moest het Stay Tuned festival worden georganiseerd los van enige lokale manifestatie. Het was dus zaak om zo goed mogelijk gebruik te maken van de bestaande New Yorkse literaire infrastructuur. Besloten werd om voor de organisatie van het festival samenwerking te zoeken met de belangrijkste literaire podia, waaronder de 92nd Street Y, de New York Public Library en de New School, en een aantal belangrijke literaire instellingen zoals de Poets House, de Paris Review en PEN American Center. Zoals gebruikelijk bij literaire manifestaties georganiseerd door het Productiefonds is bij de voorbereiding op het festival in een vroeg stadium contact opgenomen met de Amerikaanse literaire uitgevers, met name de uitgevers van de auteurs die aan het festival zouden gaan deelnemen. Zonder de medewerking van lokale uitgevers heeft de organisatie van een manifestatie nauwelijks zin. In tegenstelling tot voorgaande manifestaties is voor de promotie van het Stay Tuned festival een PR-bureau in de arm genomen, een beslissing die zeker heeft bijgedragen aan het succes van het festival. Tot slot is ook het consulaat-generaal te New York bijzonder behulpzaam geweest bij de totstandkoming van het festival.

Deelnemende auteurs

Voor deelname aan het Stay Tuned festival waren in totaal 11 schrijvers uitgenodigd. Bij de keuze werd uitgegaan van schrijvers van wie recentelijk vertaald werk bij een Ameri-

kaanse uitgeverij was verschenen. Van belang was ook dat de schrijvers in staat zouden zijn hun werk in het Engels te presenteren. De volgende schrijvers namen deel aan het festival: Harry Mulisch, Arthur Japin, Maya Rasker, Oscar van den Boogaard, Arnon Grunberg, Marcel Möring, Henk van Woerden, Hugo Claus, Margriet de Moor, Hans Maarten van den Brink en Cees Nooteboom. Van Marcel Möring en Maya Rasker werd speciaal ter gelegenheid van het festival een Engelse vertaling uitgebracht. Marcel Möring moest twee dagen voor vertrek naar New York wegens ziekte verstek laten gaan. De reiskosten van Hugo Claus werden vergoed door het Vlaams Fonds voor de Letteren.

Slechts enkele van deze schrijvers – Harry Mulisch, Cees Nooteboom en Hugo Claus – genoten in Amerika een zekere bekendheid. De overige schrijvers waren relatief onbekend bij het grote publiek, temeer omdat enkele van hen slechts kort vóór of tijdens het festival een eerste boek in Amerika gepubliceerd zagen. Van meet af aan was duidelijk dat belangrijke Amerikaanse auteurs bij de programma's moesten worden betrokken om de Nederlandstalige schrijvers onder de aandacht van een breder publiek te brengen. In onze contacten met Amerikaanse uitgevers en literaire instellingen die bij het festival betrokken waren, is steeds geïnformeerd naar namen van Amerikaanse auteurs die met de Nederlandstalige auteurs zouden kunnen optreden. Mede op basis van deze informatie zijn onder anderen de volgende Amerikaanse schrijvers bij het festival betrokken: dichter, criticus en vertaler Richard Howard (winnaar van belangrijke Amerikaanse literaire prijzen, waaronder de Pulitzer Prize); dichter David Lehman (samensteller van de serie *The Best American Poetry*); Lawrence Weschler, hoofd van de New York Institute for the Humanities van New York University en schrijver van verschillende boeken over kunst en politiek; schrijver en redacteur van de New York Times Magazine

Stephen J. Dubner. Daarnaast werden als moderatoren verschillende literaire critici ingeschakeld, onder wie Neil Gordon (*Boston Review*) en Michael Anderson (*The New York Times*).

Programma

In totaal organiseerde het Productiefonds 9 programma's in New York als onderdeel van het 'Stay Tuned' festival. Een lezing van Marcel Möring in R.J. Julia Booksellers, die zou plaatsvinden op 4 maart 2002, werd wegens ziekte van de schrijver afgelast. Het programma bestond uit lezingen en publieke interviews, die alle plaatsvonden op gerenommeerde literaire podia in New York. Bij de keuze van de podia is gestreefd naar een zo groot mogelijke verscheidenheid in de samenstelling van het publiek. Bij het festival waren niet alleen traditionele, gevestigde literaire instituten als de 92nd Street Y en de New York Public Library betrokken, maar ook de trendy 'downtown' podia gericht op een jeugdiger publiek, zoals de KGB Bar, de New School en de Housing Works Used Book Café. Eén programma, een zogenaamde Poets Lunch, die plaatsvond in het Poets House, was slechts voor genodigden toegankelijk. Naast het reguliere programma van lezingen en voordrachten organiseerde het Consulaat Generaal der Nederlanden te New York in samenwerking met de Paris Review een druk bezochte receptie. Voorts was Henk van Woerden eregast op een door de New York Institute for Arts and Humanities georganiseerde lunch.

92ND STREET Y

LEZING HARRY MULISCH EN ARTHUR JAPIN

Maandag 7 januari 2002

Het eerste programma in de 'Stay Tuned'-serie vond plaats enige tijd voorafgaand aan de periode waarin de overige programma's in de serie plaatsvonden. Reden hiervoor was dat de 92nd Street Y het seizoensprogramma reeds in een zeer vroeg stadium vaststelt en er in het eerste kwartaal van 2002 geen andere datum kon worden gevonden voor een programma met Nederlandse auteurs. De 92nd Street Y is een van de belangrijkste literaire podia (zo niet het belangrijkste podium) van New York en daarmee van Amerika, en het was derhalve van groot belang dat ook zij bij het festival zouden worden betrokken, zij het dan in een wat vroeger stadium. Het programma met Harry Mulisch en Arthur Japin werd daardoor een prelude van het festival. Mulisch en Japin lazen in de Y voor uit respectievelijk *De procedure* en *De zwarte met het witte hart*. Voorafgaand aan de lezingen werden ze geïntroduceerd door twee belangrijke literaire critici. Ruim 200 mensen bezochten de lezing die werd afgesloten met een receptie.

THE HOUSING WORKS USED BOOK CAFE

LEZINGEN H.M. VAN DEN BRINK, MAYA RASKER EN HENK VAN WOERDEN

Maandag 25 februari en vrijdag 1 maart 2002

De opbrengsten van The Housing Works worden besteed aan de opvang van aids-slachtoffers. De liefdadigheidsinstelling exploiteert onder andere een bekende tweedehands boekhandel in Soho die bovendien tot de meest populaire New Yorkse literaire podia behoort. Twee avonden stelden zij hun leesruimte, die ruimte biedt aan ongeveer 90 personen, beschikbaar voor optredens van Nederlandse auteurs. De eerste avond waren Hans Maarten van den Brink en Maya Rasker te gast samen met de jonge Amerikaanse auteur Dale Peck. Voor een volle zaal lazen zij voor uit eigen werk en beantwoordden zij vragen uit het publiek. Dit programma werd georganiseerd in samenwerking met de Amerikaanse PEN. Een tweede programma betrof een lezing van en een gesprek met Henk van Woerden, wiens *Mond vol glas* in Amerika was verschenen. Het gesprek werd geleid door Lawrence Weschler, hoofd van het New York Institute for the Humanities van de NY University, kenner van Zuid-Afrika en het werk van Breyten Breytenbach en schrijver van verschillende non-fictiewerken.

THE KGB BAR

ARNON GRUNBERG EN OSCAR VAN DEN BOOGAARD

Dinsdag 26 februari 2002

In een kleine bar in downtown New York – opgericht in de 'Roaring Twenties' door gangsterbaas Charles 'Lucky' Luciano en tijdens de koude oorlog omgevormd tot een pleisterplaats voor Amerikaanse communisten – huist sinds enkele jaren de KGB Bar, een literair café waar volgens de *Wall Street Journal* de 'hottest reading series in town' wordt georganiseerd. Het Productiefonds was dan ook verheugd dat de eigenaren van de bar graag aan het Stay Tuned festival wilden deelnemen door het programmeren van enkele Nederlandse auteurs. Deze eer viel de jonge schrijvers Arnon Grunberg en Oscar van den Boogaard te beurt, die beiden hilarische stukken voordroegen uit eigen werk. De schrijvers werden voorbeeldig geïntroduceerd door Paul Elie, redacteur bij Farrar, Straus & Giroux. Aanvankelijk was in de KGB Bar ook een optreden geprogrammeerd van Marcel Möring, die helaas wegens ziekte verstek moest laten gaan. De Amerikaanse schrijver Stephen J. Dubner en Hans Maarten van den Brink hebben in zijn plaats voorgelezen uit eigen werk.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY

MARGRIET DE MOOR

Woensdag 27 februari 2002

Margriet de Moor is de enige Nederlandse auteur van wie tot drie maal toe paginagrote, lovende recensies over haar romans verschenen in *The New York Times*. Het was dan ook niet verwonderlijk dat de New York Public Library, dat met de 92nd Street Y en de New School behoort tot de

meest gerenommeerde literaire podia, een optreden van deze Nederlandse auteur graag opnam in de prestigieuze serie literaire gesprekken die in het Celeste Barthos Forum van de bibliotheek plaatsvinden. Margriet de Moor sprak er voor ongeveer 150 aanwezigen met literair criticus Neil Gordon over haar in Amerika verschenen werken en over haar schrijverschap.

THE NEW SCHOOL

CEES NOOTEBOOM EN HUGO CLAUS

Donderdag 28 februari 2002

Nooteboom en Claus zijn, samen met Mulisch, de bekendste Nederlandstalige auteurs in Amerika. De belangstelling voor hun optreden bleek dermate groot dat een voor hen geplande zaal in de New School University een half uur voor aanvang van het programma te klein bleek om plaats te bieden aan het toegestroomde publiek. Er werd uitgeweken naar een grotere zaal, waarin ongeveer 350 geïnteresseerden konden luisteren naar een gezamenlijk optreden van beide schrijvers. Na introducties van de dichters David Lehman en Richard Howard droeg Cees Nooteboom voor uit *All Souls Day*, waarna Hugo Claus een keuze uit zijn in het Engels vertaalde gedichten presenteerde.

Pers, promotie en publiciteit

Het is buitengewoon moeilijk om in een metropool als New York programma's met vertaalde auteurs onder de aandacht van het publiek te brengen. Gezien het grote aanbod van culturele programma's en evenementen in New York, bleek het van groot belang het festival in publicitair opzicht nauwgezet voor te bereiden. Hiertoe is de hulp ingeroepen van PR-bureau Morse & Partners, dat zich specialiseert in de promotie van literaire programma's in New York. Dit bureau onderhield de contacten met de pers, regelde in samenwerking met de uitgevers persinterviews met de deelnemende auteurs, verzorgde mailings en was behulpzaam bij de organisatie van recepties. Ook verzorgde dit bureau de zogenaamde 'listings', de opname van de programma's in de culturele agenda's van de belangrijkste media. Met name dit laatste onderdeel is van grote invloed op de publieke belangstelling voor een dergelijk festival.

Ter promotie van het festival heeft het Productiefonds een brochure gemaakt met informatie over het festival en over de deelnemende auteurs. Ruim voorafgaand aan het festival is deze in een oplage van 12.000 exemplaren verspreid naar de literaire pers en adresbestanden van onder andere PEN American Center en de Poets House. De uitgeverijen en de bij het festival betrokken podia droegen bij aan de verspreiding. Het Fonds heeft tevens een speciale website ingericht ter ondersteuning van het Stay Tuned literaire festival.

Alle bij de programmering betrokken podia hebben met eigen brochures, websites, of afzonderlijke aankondigingen, ruime aandacht besteed aan de programma's met de

Nederlandstalige auteurs. Belangrijk in dit opzicht waren de brochures van de New York Public Library en de 92nd Street Y die beide in vele tienduizenden exemplaren werden verspreid.

De Amerikaanse en Nederlandse pers werden in een vroeg stadium met persberichten en via directe contacten van Morse & Partners geïnformeerd over het festival. Voorafgaand aan, tijdens en na het festival is in de Amerikaanse kranten aandacht besteed aan de programma's en aan de deelnemende auteurs. Met name het grote interview met Cees Nooteboom in *The Village Voice* viel daarbij op. Ook traden Cees Nooteboom en Hans Maarten van den Brink op in het veelbeluisterde radioprogramma New York & Company van Lenny Lopate.

Ook de Nederlandse pers was in New York vertegenwoordigd. Er verschenen artikelen in o.a. *de Volkskrant*, *NRC Handelsblad* en *Algemeen Dagblad*.

Conclusie

Het literaire festival 'Stay Tuned – Dutch Writers Reading in New York' is succesvol geweest. Het is niet vanzelfsprekend dat een literair festival met vertaalde, deels onbekende schrijvers op een grote belangstelling van het New Yorkse publiek of de pers mag rekenen. Het feit dat de programma's van het Stay Tuned festival steeds goed tot zeer goed werden bezocht, mag een bewijs zijn voor de groeiende belangstelling voor de Nederlandse literatuur in Amerika. De grote betrokkenheid van de Amerikaanse uitgevers en literaire instellingen bij het programma versterkt deze indruk. Dat ook de inspanningen van het Productiefonds aan deze verhoogde belangstelling een bijdrage hebben geleverd, wordt wellicht het best geïllustreerd door het volgende citaat van de New Yorkse criticus John Freeman in *City Pages*:

'It is not unheard of in the literary community to lionize an editor who has turned unknown authors into household names. But rare is the day that an American reader thanks the stars for the heroic work of an organisation like the Foundation for the Production and Translation of Dutch Literature. This group can claim credit for underwriting a wave of new Dutch translations that are now reaching our shores. From the sprawling, historical brio of Arthur Japin's *Two Hearts of Kwasi Boachi*, to the norish bite of Tim Krabbé's *The Cave*, Americans can now sample the novelists who are literary celebrities in their native country.'

BIJLAGE 6

Verslag van *Les phares du nord*

Litteraire manifestatie Marokko, 18-21 februari 2002

Inleiding; doelstelling

Ten behoeve van de organisatie van een literaire manifestatie in Marokko in 2001 vroeg het Fonds in 2000 een projectsubsidie aan uit de HGIS-Cultuurmiddelen. Het Fonds wilde met deze manifestatie aandacht vragen voor een belangrijke ader in de hedendaagse Nederlandse literatuur: die van allochtone, met name jonge Marokkaanse schrijvers. Door middel van de organisatie van een kleinschalige literaire manifestatie wilde het Fonds interesse wekken bij de uitgeverijen, de pers en het publiek in Marokko voor de Nederlandse literatuur in het algemeen en voor deze Marokkaanse kant ervan in het bijzonder. Idealiter zou de manifestatie leiden tot de verschijning van Nederlandse literatuur in Marokko – hetzij in Franse, hetzij in Arabische vertaling.

De manifestatie was aanvankelijk voorzien voor het najaar van 2001, werd toen in verband met de overvolle manifestatiekalender van het Fonds verplaatst naar het voorjaar van 2002 en uiteindelijk toch weer vervroegd naar februari 2002, toen duidelijk werd dat staatssecretaris Van der Ploeg in die periode een bezoek aan Marokko zou brengen.

Vorbereiding

Gezien het ontbreken van ervaring bij het Fonds met Marokko en de literaire en uitgeverswereld ter plaatse, werd al in het najaar van 2000 contact gezocht met de stichting El Hizjra, die ervaring zou hebben met het organiseren van literaire programma's in Marokko, en toegang tot een groot aantal Marokkaanse literaire instituties en auteurs van naam. Toen de samenwerking met El Hizjra niet bracht wat het Fonds hiervan had verwacht, kwam in de loop van 2001 hieraan een einde.

Na een oriënterend bezoek aan Casablanca en Rabat in juli 2001 van directeur en beleidsmedewerker Schrijversprogramma buitenland, werd besloten dat de manifestatie in deze beide steden zou moeten plaatsvinden, aangezien het economische, publieke en literaire leven zich voor het belangrijkste deel daar afspeelt. De manifestatie zou moeten bestaan uit vier avonden, twee in elke stad, gewijd aan resp. proza en poëzie. Een eerste contact werd gelegd met de Centres Culturels Français – in Casablanca en, bij een tweede bezoek in januari 2002, in Rabat; dit zijn de grootste culturele centra in beide steden, met de meest ambitieuze programmering, een professionele staf en het grootste publieksbereik.

Voor de manifestatie 'Les phares du nord' werd een Frans-talige brochure gemaakt, waarin de programma's werden aangekondigd en de auteurs werden voorgesteld. De bro-

chure werd verspreid onder het publiek van de beide Centres Culturels Français, de persbestanden van ambassade en consulaat en op universiteiten, boekhandels en andere relevante plekken in beide steden.

De uitgeverijen

Tijdens het bezoek in juli 2001 werd een rondgang gemaakt langs een tiental literaire uitgevers. Eén van de uitgevers omschreef de Marokkaanse uitgeversbranche als een *bébé* – een industrie in de kinderschoenen. Lezerspubliek en oplagen zijn klein, maar groeien. Ook in de literaire uitgeverij verliest het Frans terrein ten opzichte van het Arabisch. Over het algemeen kampen de meeste uitgeverijen met dezelfde problemen: de kleine omvang van het lezerspubliek, een smalle winstmarge (50% boekhandelskorting), roofdrukken en piraterij en censuur op sommige delen van de Arabische markt. In Marokko zelf speelt censuur overigens geen grote rol.

Vijf van hen toonden daadwerkelijke interesse in de publicatie van Nederlandstalige literatuur in vertaling. Niet alleen de Nederlandse auteurs van Marokkaanse komaf, maar ook de 'reguliere' Nederlandse literatuur had hun belangstelling. Een probleem daarbij is het ontbreken van vertalers Nederlands-Arabisch – een probleem waarbij het gemis van een leerstoel Nederlands aan enige Marokkaanse universiteit zich doet gevoelen. Het Fonds wil zich beraden op manieren om met aspirant-vertalers naar het Arabisch in contact te komen en zal hierover met de Taalunie in overleg treden. Tot er in deze lacune is voorzien, wil het Fonds de Marokkaanse uitgeverijen stimuleren door ook Franse licentie-uitgaven met een kleine productiesubsidie te honoreren, en ook vertalingen van Nederlandse titels vanuit het Frans naar het Arabisch te subsidiëren.

Het eerste Nederlandse boek dat in Marokko zal verschijnen, is *Jaren van lood* van Sietske de Boer, freelance journaliste te Rabat en deelnemster aan het festival. Deze non-fictie titel verschijnt volgend jaar in een Franse vertaling bij Editions Le Fennec in Casablanca.

De auteurs

Gezien het belang van de Franse taal in de Marokkaanse literatuur was van meet af aan duidelijk dat uitsluitend auteurs moesten worden uitgenodigd van wie werk in Franse vertaling beschikbaar was. Daarnaast werd gestreefd naar een evenwicht tussen romanschrijvers en dichters. Uitgenodigd werden Abdelkader Benali, Mustafa Stitou, Fouad Laroui, Hafid Bouazza, Anna Enquist, Adrian van Dis en Sietske de Boer. Bouazza heeft de uitnodi-

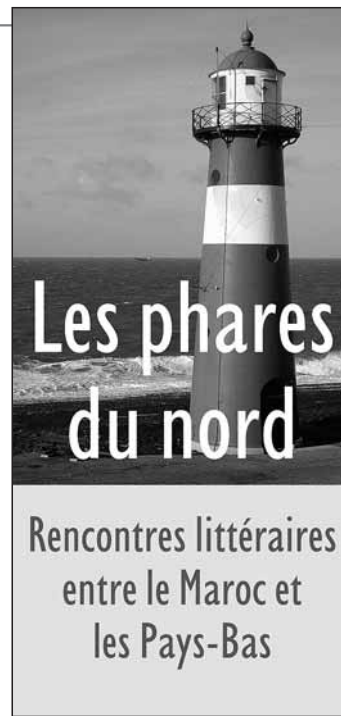
ging wegens andere drukke werkzaamheden niet geaccepteerd; Fouad Laroui moest uiteindelijk om gezondheidsredenen afzeggen.

In gesprekken met Marokkaanse uitgevers, journalisten en boekhandelaren is steeds gevraagd naar geschikte Marokkaanse auteurs die zouden kunnen deelnemen. Onder de namen die daarbij geregeld terugkeerden, waren die van romanschrijfster Bahâa Trabelsi en van dichter Ahmed Talibi, die als Marokkaanse auteurs aan de lijst werden toegevoegd. Hafsa Bekri-Lamrani, dichteres en een prominente figuur binnen de Marokkaanse letteren, werd bereid gevonden om de beide poëzieprogramma's te modereren.

Het programma

Op maandag 18 februari vond in het Centre Culturel Français in Rabat in aanwezigheid van de staatssecretaris het eerste programma plaats: een gecombineerd proza- en poëzieprogramma. De auteurs lazen fragmenten uit hun werk in het Nederlands voor, waarbij een Franse vertaling simultaan werd geprojecteerd. Hierna beantwoordden de auteurs vragen uit het publiek en ging men met elkaar de discussie aan, gemodereerd door genoemde Hafsa Bekri-Lamrani (het poëzieprogramma) en Rudi Wester (het prozaprogramma). Tijdens de in het Frans gevoerde discussies was een tolk Nederlands-Frans, de voortreffelijke Olivier van Wersch-Cot, op het podium aanwezig, ten behoeve van de Nederlandse auteurs. Zodoende kon de discussie achteraf met behoud van voortgang en levendigheid plaatsvinden. Alle programma's werden opgeluisterd door optredens van het orkest Andalusiyyat al-Assili, met een toepasselijk programma van traditionele Marokkaanse muziek en gezongen poëzie. Dit programma werd herhaald in het Centre Culturel Français in Casablanca, op woensdag 20 februari (proza) en donderdag 21 februari (poëzie). Het poëzieprogramma in Rabat van 18.00-19.30 uur werd door ongeveer 70 personen, Marokkanen en Nederlanders, bezocht maar na de pauze met de fantastische muziekgroep, was een groot gedeelte van het Marokkaanse publiek achter de muziek aangegaan om nog van het openbaar vervoer gebruik te kunnen maken. Voor het proza-programma bleven toen ongeveer 50 mensen over. In Casablanca was dat beter, met op beide avonden ca. 80 bezoekers.

Tijdens de discussies na afloop van de programma's werden een paar interessante thema's aangesneden, waarbij de verschillen tussen de auteurs niet altijd langs nationale lijnen liepen. Hoe gaat een schrijver in hedendaags Marokko in zijn of haar werk om met de recente Marokkaanse geschiedenis? In hoeverre verdragen engagement en poëzie elkaar? Hoe kijkt een politiek geëngageerd Marokkaans dichter aan tegen het werk van een Nederlandse collega, waarin zo radicaal andere (ogenschijnlijk banaler) thema's aan de orde zijn? Staat het de Nederlandse auteur van Marokkaanse komaf vrij om in zijn werk spottend of kritisch over de Marokkaanse samenleving te schrijven?

Met name voor Mustafa Stitou en Abdelkader Benali, de beide deelnemende auteurs van Marokkaanse komaf, was er tijdens en na de programma's veel belangstelling van het publiek, studenten, journalisten, literaire tijdschriften, uitgevers etc. Beiden hebben contacten gelegd die bij de verdere verspreiding van hun werk in Marokko ongetwijfeld nuttig zullen blijken te zijn.

Voorafgaand aan het programma, op zondagavond, bood de Nederlandse ambassadeur Jan Revis op de residentie een receptie aan, voor de staatssecretaris en de bezoekende Nederlandse auteurs. Ook was hier de Marokkaanse minister van cultuur aanwezig. De volgende dag mocht de directeur de staatssecretaris vergezellen naar de Marokkaanse minister van cultuur. Het bleek dat de uitwisseling tussen Nederlandse en Marokkaanse schrijvers een hoge prioriteit bij de minister had, vooral ook omdat literatuur zijn aandacht heeft aangezien hij zelf dichter is. Op dinsdagochtend had de directeur een afspraak met de Direction du Livre van het Ministerie van Cultuur, en daar zijn toezeggingen gedaan dat het ministerie productiesubsidie zal geven voor vertalingen van Nederlandse auteurs bij Marokkaanse uitgevers. Na afloop van het programma op woensdagavond organiseerde het Fonds tezamen met het Nederlands consulaat een receptie, waarvoor o.a. Marokkaanse pers en uitgevers werden uitgenodigd en die zeer goed werd bezocht. Ter afsluiting van de manifestatie, na afloop van de donderdagavond, vond een diner plaats met alle bij de manifestatie betrokkenen, die zo voor hun inspanningen werden bedankt.

Conclusie

De in opzet en omvang bescheiden manifestatie 'Les phares du nord' mag een succes worden genoemd. Een belangrijk doel van de manifestatie, het onder de aandacht van pers en publiek brengen van Nederlandse

auteurs van Marokkaanse herkomst en hen zo als het ware een Marokkaans publiek te geven, is zeker gerealiseerd. Benali en Stitou gaven meerdere interviews, waren te zien op het landelijke journaal, wekten de interesse van uitgevers en zijn bovendien gevraagd om zitting te nemen in de redactie van het literaire tijdschrift *Neon*, uitgegeven door de invloedrijke Union des Écrivains.

Ook voor andere Nederlandse auteurs bestaat serieuze interesse bij enkele uitgevers. De weg zal hier door de non-fictie worden gebaand: vertalingen staan op stapel van het genoemde *Jaren van lood* van Sietske de Boer, te verschijnen bij Éditions le Fennec (Casablanca) en van *Geschiedenis van Marokko* (Herman Obdeijn e.a.), waarvoor Éditions la Porte (Rabat) grote belangstelling toonde. De uitgeeftak van boekwinkel Carrefour des Livres bereidt een bundeling voor van de (Franstalige) columns die Fouad Laroui schreef voor het tijdschrift *Jeune Afrique*.

Belangrijke contacten zijn gelegd met uitgevers, journalisten, boekhandels en literaire podia – met de Marokkaanse literaire wereld kortom, die zich onder de indruk toonde van deze Nederlandse presentatie.

De uiteindelijk toch korte voorbereidingstijd, die vooral ontstaan was door het late afhaken van El Hizja, heeft wel een paar nadelige gevolgen gehad. Zo bleek het niet meer mogelijk om, na het laatste werkbezoek in januari, de Franse vertalingen van de deelnemende auteurs (boeken die in Frankrijk moesten worden besteld) tijdig in Casablanca en Rabat te krijgen; met Carrefour des Livres, de grootste boekwinkel in Casablanca, was afgesproken dat deze boeken voor, tijdens en na de programma's zouden worden verkocht. Dit bleek des te meer jammer, omdat de weinige voor de verkoop beschikbare exemplaren al heel snel waren uitverkocht.

Ook de opkomst van het publiek had onder die korte voorbereiding te lijden – het programma kon in Casablanca wel, maar in Rabat niet meer in de maandagenda van het CCF worden aangekondigd. De late afzegging van publiekstrekker Fouad Laroui, die in Marokko grote bekendheid geniet als auteur, speelde hierbij ook een rol. Het belang van de Marokkaanse markt voor de Nederlandstalige literatuur moet niet worden overdreven. Toch biedt die markt wel degelijk mogelijkheden en bestaat er zeker interesse voor Nederlandse literatuur. Als die interesse niet alleen tot Franstalige (licentie-)uitgaven zou leiden, maar ook tot vertalingen naar het Arabisch, opent zich een groot taalgebied. Marokko fungeert, als meest liberale land van de Maghreb, voor Europa vanouds als poort tot dat gebied.

De manifestatie 'Les phares du nord' heeft die mogelijkheden aan het licht gebracht en belangrijke contacten gelegd – in onze ogen zou het beslist zinnig zijn om daar aan een vervolg te geven. De (grootscheepse) viering van 400 jaar culturele betrekkingen tussen Marokko en Nederland, die voor 2005 gepland staat, lijkt hiervoor een uitstekende gelegenheid.

BIJLAGE 7

Verslag van *Bolygó Hollandok* Literaire manifestatie Boedapest, 24-27 oktober 2002

Inleiding

Van 24 tot en met 27 oktober 2002 traden 7 Nederlandse auteurs op tijdens het literaire festival *Bolygó Hollandok* (De vliegende Hollanders). Het festival, dat georganiseerd werd in samenwerking met diverse literaire instellingen in Boedapest, was een vervolg op een in 1996 in Boedapest door het Productiefonds georganiseerde literaire manifestatie getiteld 'Ironie en melancholie'. Naar aanleiding van het succes van de eerdere manifestatie ontving het Fonds in de loop der jaren verschillende verzoeken uit Hongaarse literaire kringen om wederom een dergelijk literair evenement te organiseren. Verzekerd van de steun van Hongaarse uitgevers en literaire instellingen en van de wenselijkheid van een hernieuwde presentatie van de Nederlandse literatuur, besloot het Fonds een manifestatie in Boedapest te organiseren, ditmaal in het kader van het *Budapest Őszi Fesztivál* (Herfstfestival), een drie weken durend cultureel festival met daarin ook veel literaire programma's.

Als belangrijkste locatie voor het festival werd gekozen voor het Bárka Theater. Uit gesprekken met het theater en overige betrokkenen werd duidelijk dat in Boedapest de Nederlandse literatuur het best voor het voetlicht kon worden gebracht door middel van een mix aan kunstvormen. Behalve het literaire programma, dat bestond uit lezingen, publieke interviews en een literair-theatrale avond, werden ook films vertoond, traden er muziekgroepen op, werd er een toneelstuk van Judith Herzberg opgevoerd, en was er ten tijde van de manifestatie de fototoonstelling *Hollandse velden* van de bekende Nederlandse fotograaf Hans van der Meer te zien. Naast het Bárka Theater vonden er ook programma's met Nederlandse schrijvers plaats in het Collegium Budapest, de ELTE-universiteit en de schrijversboekhandel Irókboltja.

De goede samenwerking met bovengenoemde instellingen is bepalend geweest voor het succesvolle verloop van het festival. Ook de ondersteuning van de Nederlandse Ambassade te Boedapest, die bovendien ook geldelijk aan het festival heeft bijgedragen, heeft het Productiefonds bijzonder op prijs gesteld.

Deelnemende auteurs

Aan het festival namen deel: Douwe Draaisma, Johan Goudsblom, Arnon Grunberg, Judith Herzberg, Moses Isegawa, Stephan Lang en Harry Mulisch. Van alle deelnemende auteurs verschenen tijdens (of enkele weken voorafgaand aan) het festival nieuwe vertalingen in het Hongaars. Zo verscheen van Douwe Draaisma de vertaling

van *De metaforenmachine* bij Typotex. Bij Jak verscheen Arnon Grunbergs *Fantoompijn*. Van Grunberg was enkele jaren eerder de Hongaarse vertaling van *Blauwe maandagen* verschenen. Harry Mulisch nam deel aan het festival naar aanleiding van de verschijning van *Siegfried* in het Hongaars (Európa). De Hongaarse lezer was nog relatief onbekend met het werk van Mulisch; slechts een keer eerder verscheen een van zijn romans in Hongaarse vertaling: *De aanslag* in 1986. Johan Goudsbloms standaardwerk *Vuur en beschaving* verscheen bij Osiris. Széphalom publiceerde een verzameling gedichten van Judith Herzberg en Ulpiuz-Haz, een relatief nieuwe uitgeverij, bracht *Abessijnse kronieken* van Moses Isegawa uit. Tot slot verscheen ook *De mollenjager* van de Hongaars-Nederlandse schrijver Stephan Lang bij uitgeverij Pont. Het feit dat al deze werken vlak voor of tijdens het festival verschenen heeft de aandacht in de pers voor de individuele auteurs en voor het festival als geheel zeker vergroot.

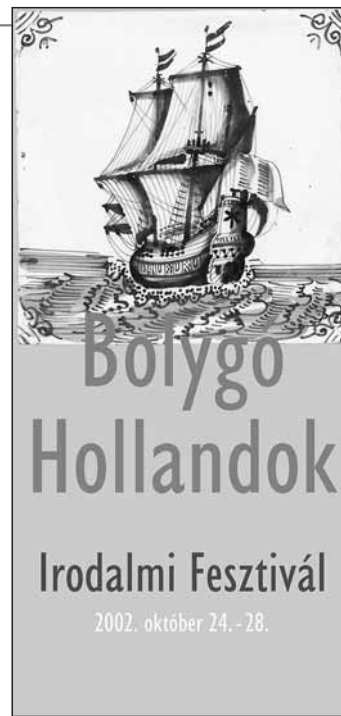
De Nederlandse schrijvers traden op samen met Hongaarse collega's, onder wie Péter Esterházy, Péter Zilahy, Gábor Németh, Csaba Pléh en András Forgách. Voorts werden ook bekende literaire critici en academici als moderators en gesprekspartners bij het programma betrokken, zoals Zsófia Szénási, Júlia Váradi, en Elemér Hankiss.

Het Bárka Theater

Het Bárka Theater is in 1996 opgericht en is daarmee een van de jongste theaters in Hongarije. Behalve als theater voor toneelopvoeringen, met een vaste compagnie van 12 acteurs, een artistiek directeur en een regisseur, fungeert Bárka ook als cultureel centrum waarin debatten over actuele onderwerpen worden georganiseerd, muziekconcerten en literaire programma's plaatsvinden, maar ook films en exposities worden vertoond. Daarnaast organiseert het theater workshops kunstzinnige vorming. Tevens is in het gebouw een café gevestigd, dat een pleisterplaats vormt voor het programmapubliek en bovendien fungeert als ontmoetingsplaats voor het persoonlijke rendez-vous van kunstenaars, schrijvers, theatermakers en de reguliere bezoekers. Bárka heeft 4 theaterpodia: een grote zaal (300 stoelen), een studio (100 stoelen), een café (80 stoelen) en een amfitheater (open lucht, 400 stoelen). Er zijn verschillende, algemeen toegankelijke ruimten voor exposities, waaronder het café. In deze ruimten organiseert Bárka jaarlijks zo'n 5 exposities. Het Bárka theater heeft een snel groeiende betekenis op het gebied van literaire programma's. In 2001 werd hier bijvoorbeeld de Hongaarse vertaling van *De eeuw van mijn vader* van Geert Mak gepresenteerd. Bárka wil zich graag profileren met manifestaties met een gevarieerd programma, reden waarom werd gekozen voor deze locatie.

Programma

Op donderdag 24 oktober gaven Douwe Draaisma en Johan Goudsblom in het internationale wetenschappe-

lijke centrum Collegium Budapest ieder een lezing over 'de verhouding tussen tijd en geheugen', waarna zij door wetenschapsfilosoof Katalin Farkas werden geïnterviewd. De lezingen en het vraaggesprek werden door het in redelijke mate opgekomen publiek goed ontvangen.

Op vrijdag 25 oktober werd in het Dürer Café het Nederlandse nummer van *Magyar Lettre Internationale* gepresenteerd in aanwezigheid van Moses Isegawa, die werd geïnterviewd door docente en vertaalster Judit Gera en *Lettre*-uitgeefster Éva Karádi. Behalve Isegawa presenteert *Lettre* in dit nummer werk van Abdolah, Bouazza, Bloem, Brassinga, Draaisma, Goudsblom, Grunberg, Herzberg, Laroui, Leopold, Mulisch, Palmen en Rasker. Het publiek bestond grotendeels uit studenten Nederlands aan de ELTE-universiteit, die het onderhoudende gesprek over Isegawa's positie als Afrikaans schrijver in Nederland met grote belangstelling volgden. Tegelijkertijd werd in de Irókboltja, de belangrijkste boekhandel in Boedapest, de Hongaarse vertaling van *Siegfried* gepresenteerd in aanwezigheid van Harry Mulisch. Literair journaliste Júlia Váradi ondervroeg de auteur over zijn boek.

Op zaterdag 26 oktober begon het programma in het Bárka theater met een vertalersworkshop in aanwezigheid van Arnon Grunberg. De workshop over het in het Hongaars vertalen van het korte verhaal *Vriesvak* van Grunberg werd geleid door Grunberg-vertaler Szabolcs Wekerle, en was met zo'n dertig vertalers goed bezocht. Direct aansluitend op deze workshop begon het filmprogramma met de vertoning van een film gebaseerd op een script van Grunberg: *Het veertiende kippetje*. Andere films die tijdens het festival werden vertoond, waren: *De ontdekking van de hemel*, gebaseerd op het boek van Harry Mulisch, *Twee koffers vol*, gebaseerd op het boek van Carl Friedman, dat in 2002 ook in het Hongaars is verschenen, en *Charlotte*, gebaseerd op het toneelstuk van Judith Herzberg.

Na afloop van *Het veertiende kippetje* begon het literaire programma met een gesprek tussen Arnon Grunberg en zijn uitgever en schrijver Péter Zilahy, die bij deze gelegenheid gelijk de vertaling van *Fantoompijn* presenteerde. Een Hongaarse acteur las de teksten die Grunberg voordroeg, in het Hongaars voor. De grote zaal van het Bárka theater, waar zo'n 350 mensen in kunnen, was aan het begin van de middag al vrijwel geheel gevuld met een aandachtig publiek.

Tussen het gesprek met Grunberg en het volgende programma-onderdeel werd in het café van Bárka het aan de Nederlandse literatuur gewijde nummer van het Hongaarse literaire blad *Nagy Világ* gepresenteerd. Ter gelegenheid hiervan sprak Tibor Bérczes, vertaler en samensteller van dit Nederlandse nummer, waarin de auteurs Giphart, Grunberg, Kousbroek, Van der Meer, Mulisch en Reve aan bod komen, met Arnon Grunberg.

Hierna was het de beurt aan Moses Isegawa, die in gesprek ging met de in Hongarije bekende vertaalster en schrijfster Júlia Láng. Zij vertaalde eerder Ahmadou Kourouma in het Hongaars en schreef zelf enkele boeken over Afrika. Láng was zeer enthousiast over de vlak voor het festival verschenen Hongaarse vertaling van *Abessijnse kronieken*, en wist haar enthousiasme over te brengen op de inmiddels uitverkochte zaal.

Op zaterdagavond ten slotte, was de grote schrijversontmoeting waaraan vier van de zeven auteurs deelnamen: Arnon Grunberg, Judith Herzberg, Moses Isegawa en Stephan Lang. Ingeleid door de bekende criticus en schrijver Gábor Németh, die ter inleiding ook zelf een verhaal voordroeg over zijn band met Nederland, lazen alle auteurs voor uit eigen werk, terwijl de Hongaarse vertaling op een scherm achter de auteurs werd geprojecteerd. In de pauze en na afloop werd het geheel omlijst door het Yengibarjan Trió met tango-muziek.

Zondag 27 oktober begon met de vertoning van de film *Charlotte*, waarna Stephan Lang werd geïnterviewd door journaliste Zsófia Szénási. Hierna spraken Douwe Draaisma en Johan Goudsblom met de bekende Hongaarse psycholoog Csaba Pléh. Aan de hand van dia's gaven de beide Nederlandse non-fictie auteurs toelichting op de ter gelegenheid van het festival verschenen vertalingen van hun boeken *De metaforenmachine* en *Vuur en beschaving*. Een interessante discussie met het publiek besloot dit onderdeel.

Vervolgens droeg actrice Enikő Börcsök een fragment voor uit *De caracal*, als inleiding op het gesprek tussen Judith Herzberg en schrijver en regisseur András Forgách. Dit zeer open en eerlijke gesprek maakte veel indruk op de inmiddels weer geheel gevulde zaal.

De zondagavond had twee onderdelen: allereerst de ontmoeting tussen Harry Mulisch en Péter Esterházy. Voor dit gesprek was de belangstelling zo overweldigend dat vele belangstellenden op de trappen en de grond moesten plaatsnemen. Onder leiding van moderator Júlia Váradi spraken beide schrijvers over onderwerpen als de Tweede

wereldoorlog, de relatie tot Duitsland en de band tussen Nederland en Hongarije.

Tot slot van het festival in Bárka traden Tibor Szemző en de Gordiuszi Csomó op, die een zogenaamd cinematografisch concert gaven, gebaseerd op het werk van de Hongaarse schrijver Béla Hamvas.

Bij alle programma-onderdelen was gezorgd voor een simultaan tolk, zodat het voor het merendeel uit Hongaren bestaande publiek de in het Engels of Duits gevoerde vraaggesprekken via een koptelefoon kon volgen.

Tevens was er gelegenheid de boeken van de aanwezige schrijvers in het theater te kopen (en eventueel ook te laten signeren), waar vele belangstellenden gebruik van maakten.

Alle programma's die deel uitmaakten van het festival waren zonder uitzondering goed bezocht. De voor het Bárka Theater beschikbare kaarten (voorverkoop) waren reeds drie dagen voor aanvang van de manifestatie uitverkocht. Slechts in een enkel geval en voorzover brandweervoorschriften het toestonden, werden voor afzonderlijke programma's nog kaarten los verkocht, onmiddellijk voorafgaand aan het betreffende programma. Dit betekent dat het programma in Bárka in totaal zo'n 1200 bezoekers heeft getrokken.

Fototentoonstelling Hollandse velden van Hans van der Meer

In het kader van de manifestatie heeft het Bárka Theater de fotograaf Hans van der Meer uitgenodigd om zijn serie foto's getiteld 'Hollandse velden' in het theater te exposeren. Door het hele gebouw, dat bestaat uit verschillende publieke ruimtes, werden zo'n 25 foto's uit de serie tentoongesteld en een bijbehorende video vertoond. De tentoonstelling 'Hollandse velden' heeft zowel nationaal als internationaal veel waardering geoogst. De foto's van Van der Meer tonen amateurvoetbalvelden en amateurvoetballers in het Nederlandse landschap; ze tonen het voetbal in zijn meest rudimentaire, essentiële vorm, met spelers, een bal en een voetbalveld, nauwelijks toeschouwers, hooguit een paar koeien of paarden die figureren op de achtergrond. De spanning tussen beeld, onderwerp en associatie, in combinatie met de reputatie van Nederland als voetballand van internationaal aanzien, heeft de verantwoordelijken bij Bárka doen besluiten Hans van der Meer uit te nodigen. De tentoonstelling werd een week voor het begin van het festival geopend door de Nederlandse ambassadeur in Boedapest, de heer Van Nouhuys. De fototentoonstelling van Hans van der Meer werd mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van de Mondriaan Stichting en de Nederlandse Ambassade te Boedapest.

Pers, promotie en publiciteit

Een belangrijke reden om het festival in oktober te houden was dat het deel zou kunnen uitmaken van het Herfstfestival, waar traditiegetrouw veel publiek op

afkomt. Dit festival heeft een eigen brochure en website en adverteert voorafgaand uitgebreid in de Hongaarse media en op metrostations en dergelijke. Toch werd er door het Fonds in samenwerking met Bárka ook een eigen affiche ontworpen dat in de weken voorafgaand aan het festival overal in Boedapest werd verspreid. Tevens was er door het Fonds naar voorbeeld van de auteursmanifestatie in New York, een brochure gemaakt, met daarin het programma en een toelichting op de deelnemende auteurs. 10.000 exemplaren werden door Bárka en de betrokken Hongaarse uitgeverijen verspreid onder hun eigen contacten, en naar literaire ontmoetingsplekken als boekwinkels, café's en theaters.

Tevens had het Fonds vanaf augustus een speciaal onderdeel op de eigen website gewijd aan het festival, met daarin het programma, een beschrijving van de auteurs en ander nieuws.

Vlak voor en tijdens het festival was er grote belangstelling van de Hongaarse media voor de manifestatie. In de belangrijkste dagbladen en literaire tijdschriften verschenen grote overzichtsartikelen over de Nederlandse literatuur, interviews met de deelnemende auteurs en recensies van de zo juist verschenen Hongaarse vertalingen. Ook de Hongaarse radio en televisie bleken zeer geïnteresseerd. Op de Hongaarse radio sprak Gábor Németh met Judit Gera en Éva Karádi over de Nederlandse literatuur en wijdde Júlia Váradi een programma aan de Nederlandse schrijvers. Op vrijdagochtend werden Judith Herzberg, Tiziano Perez en Maarten Valken geïnterviewd voor een Hongaars ontbijtprogramma. Op vrijdagmiddag verscheen Moses Isegawa bij de Hongaarse RTL, en het Hongaarse journaal besteedde op vrijdagavond aandacht aan het festival.

De ambassadeur en de cultureel attaché in Boedapest waren buitengewoon behulpzaam en geïnteresseerd. Op de residentie is een zeer geslaagde ontvangst georganiseerd voor alle auteurs, journalisten, organisatoren en andere betrokkenen.

Bezoek literaire critici

Voorafgaand aan de manifestatie brachten vier Hongaarse literaire critici van 29 mei tot 2 juni een bezoek aan Nederland. Uitgenodigd waren Tamas Szőnei (*Magyar Narancs*), István Csuhai (literair tijdschrift *Elet és Iradalom*), Gyula Varsányi (*Nepszabadsag*) en Júlia Váradi (Hongaarse radio). Via een intensief programma maakten zij kennis met een aantal belangrijke Nederlandse literaire organisaties. Er werden gesprekken georganiseerd met de deelnemende Nederlandse auteurs en met collega-critici. De uitgenodigde critici werden vervolgens actief bij de literaire manifestatie betrokken. Allen schreven grote overzichtsartikelen over de Nederlandse literatuur; twee van de genodigde journalisten waren ook als moderator en interviewer bij de programma's betrokken.

Uitgevers

Ter voorbereiding van het festival hadden fondsmedewerkers Maarten Valken en Maria Vlaar al in een vroeg stadium contact gelegd met de Hongaarse uitgevers. In het voorjaar van 2001 werden in Boedapest gesprekken gevoerd met de belangrijkste uitgevers, hetgeen erin resulteerde dat van alle deelnemende auteurs vlak voor het festival vertaald werk verscheen: het al eerder genoemde *Siegfried* van Harry Mulisch door de vooraanstaande uitgever Európa, *Fantoompijn* van Arnon Grunberg door Gondolat, *Abessijnse kronieken* van Moses Isegawa door Ulpus Ház, een selectie gedichten van Judith Herzberg door Széphalom, *De mollenvanger* van Stephan Lang door Pont, *De metaforenmachine* van Douwe Draaisma door Typotex en *Vuur en beschaving* van Johan Goudsblom door Osiris. Al deze vertalingen werden met veel zorg uitgegeven en ook over het algemeen zeer positief ontvangen in de Hongaarse pers.

Van groot belang is uiteraard dat deze uitgeefactiviteit niet een eenmalig verschijnsel is. Daarom hebben de medewerkers van het Fonds er grote aandacht aan gegeven, en doen dit nog steeds, dat er op deze vloed van vertalingen ook een vervolg komt. Gelukkig zijn de Hongaarse uitgevers dit ook van plan. Európa overweegt de vertaling van verder werk van Margriet de Moor, Ulpus Ház wil Tim Krabbé uitgeven, Pont publiceert Karel Glasstra van Loon, Széphalom heeft inmiddels Carl Friedman uitgegeven en wil Nescio uitgeven, Typotex wil doorgaan met Douwe Draaisma, Osiris met Goudsblom.

BIJLAGE 8

Verslag van *Het woud der verwachting* Literaire manifestatie Suriname, 12-16 november 2002

Voorgeschiedenis en voorbereiding

In 2000 organiseerde het Productiefonds een literaire manifestatie op de Antillen genaamd 'De zee van verbeelding'. Hierna werd besloten om ook voor Suriname een dergelijk festival te organiseren, met als doel de verbondenheid tussen schrijvers in de Nederlandse taal te benadrukken, uit welke windstreek zij ook komen, en te laten zien hoe eenieder zijn eigen literaire identiteit behoudt. De literaire cultuur in Suriname is levendig, en er is een grote belangstelling voor schrijven.

Nadat de begroting door de HGIS werd goedgekeurd, zijn door de directeur en de projectmedewerker drie voorbereidende bezoeken aan Suriname gebracht. Er is nadrukkelijk voor gekozen om niet alleen in Paramaribo op te treden maar ook in Nickerie, waar het gebrek aan boeken en informatie zo mogelijk nog groter is.

Het literair festival 'Het woud der verwachting' werd georganiseerd met de Surinaamse kinderboekenschrijfster Ismene Krishnadath. Zij beschikte over uitstekende contacten en heeft met name de praktische zaken ter plekke voor haar rekening genomen. Als uitgever en lid van de Schrijversgroep '77 is zij ook zeer goed bekend met de literaire wereld in Suriname. Tijdens de drie voorbereidende bezoeken aan Suriname is bovendien gesproken met tal van auteurs, vertegenwoordigers van literaire instellingen, docenten Nederlands, recensenten en de Nederlandse ambassade. Het koloniale verleden is duidelijk voelbaar in de relatie tussen Suriname en Nederland, en het leek dan ook buitengewoon raadzaam om met de bestaande infrastructuur in Suriname te werken, zodat de indruk kon worden vermeden dat het NLPVF een bevoogdende rol zou spelen. Hieronder volgt een lijst van de mensen wier bijdrage van invloed is geweest op het programma:

- dhr. Jerry Dewnarain, docent Nederlands aan de Scholen Gemeenschap Nickerie, heeft samen met zijn collega, mevrouw Sedoc, het auteursbezoek aan de SGN gecoördineerd. Tevens heeft hij de facilitaire voorzieningen voor het optreden bij de districtscommissaris in Nickerie geregeld. Daarnaast heeft hij ons verteld welke boeken en auteurs favoriet zijn bij zijn studenten.
- dhr. Jerry Egger van de Stichting Wetenschappelijke Informatie heeft het panel over het proefschrift van Michiel van Kempen voorgezeten. Het SWI vierde in 2002 zijn 25-jarig bestaan en was verheugd aan te kunnen sluiten bij de feestelijke activiteiten van 'Het woud der verwachting'.
- Els Moor en Chandra van Binnendijk zijn de oprichters van uitgeverij Okopipi en beiden literair recensent van *De Ware Tijd*. Met hen hebben we het uitvoerig over Michiel van Kempens proefschrift gehad en hoe hieraan op een zinvolle manier aandacht kon worden besteed. Tijdens de poëzieavond zijn op hun voorstel de bundels van Bea Vianen en Bernardo Ashetu gepresenteerd.
- dhr. Robert Quarles van Ufford, cultureel attaché van de Nederlandse ambassade heeft ons in diverse zaken geadviseerd. In oktober 2002 werd hij opgevolgd door dhr. Hans de Voogd, die samen met de ambassadeur dhr. Henk Soeters, een buffet heeft georganiseerd voor alle medewerkers aan het festival.
- dhr. Hardeo Ramadhin, districtscommissaris van Nickerie, was zo vriendelijk en gastvrij om zijn woning beschikbaar te stellen voor het avondoptreden op dinsdag 12 november.
- dhr. Soekhoe, inspecteur van Onderwijs en Volksontwikkeling, met wie wij hebben gesproken over auteursoptredens op scholen (HAVO, VWO en de lerarenopleiding) in Paramaribo. Dhr. Soekhoe heeft de scholen geïnformeerd en een bemiddelende rol gespeeld.
- dhr. Frits Terborg is in 2002 zijn eigen boekhandel begonnen, Faranaz Literair, na jarenlang bedrijfsleider te zijn geweest bij VACO, een grote boekwinkel in Paramaribo. We spraken met hem af dat hij de boeken van de deelnemende auteurs in voorraad zou hebben en zou verkopen in de boekenstand op ons festival, ook in Nickerie.
- Wij waren zeer verheugd dat president Venetiaan bereid was het festival te openen. Onder de naam Vene is de president ook bekend als dichter, en wij hebben hem dan ook vriendelijk verzocht om enkele van zijn gedichten te verwerken in de openingstoespraak, hetgeen hij heeft gedaan.
- Daarnaast hebben we nog gesproken met dhr. Johan Rozer, directeur van het Cultureel Centrum Suriname (CCS), Henry Strijk en Mira Winter van de Vereniging Ons Suriname, dhr. Pawiroedjo, waarnemend directeur van Cultuur. Zij vervulden allen een adviserende rol.
- Ook moet in dit verband de schrijfster Cynthia McLeod worden genoemd, die als voormalige ambassadeursvrouw ons met raad en daad heeft bijgestaan.

Keuze auteurs

Voor de keuze van de auteurs kon niet worden uitgegaan van het gebruikelijke criterium van het Fonds bij buitenlandse optredens: is het werk van de auteur in kwestie gepubliceerd in vertaling. We hebben ons bij de keuze van de auteurs met name laten leiden door het principe dat men een affiniteit met de cultuur of regio diende te hebben. Van Nederlandse zijde werden uitgenodigd: Adriaan van Dis (die in een laat stadium Hella Haasse verving en

gezien zijn Indische achtergrond een prima keuze bleek), Joke van Leeuwen (die kinderboeken en poëzie schrijft, en wier eerste roman net was verschenen), Hagar Peeters (die een grote naam bezit op het gebied van de voordracht, iets dat in Suriname als zeer belangrijk wordt ervaren), Joost Zwagerman (die in *De buitenvrouw* een indringend beeld geeft van de multiculturele samenleving). De volgende schrijvers van Surinaamse afkomst werden uitgenodigd: Clark Accord, Ellen Ombre en Cynthia McLeod. Van Vlaamse zijde werd Michiel van Kempen uitgenodigd, die in juni 2002 zijn proefschrift over de Surinaamse literatuur had verdedigd. Van Antilliaanse zijde werd Frank Martinus Arion uitgenodigd. Dit gezelschap werd gecompleteerd met de Surinaamse dichters en schrijvers John de Bye, Rappa, Shrinivási, Michael Slory, Suriantó en Francis Vriendwijk. De dichters werd gevraagd ook voor te dragen in andere talen dan het Nederlands, zoals bijvoorbeeld het Sarnami, Sranan en Javaans. Ten slotte werd de muzikale omlijsting verzorgd door de band Time Out en de populaire zangeres Denise Jannah. Zij zong enkele gedichten op muziek. De presentatie van het festival was in handen van Robert Wijdenbosch (presentator, journalist) en Sharda Ganga (theaterregisseur).

De manifestatie

Van woensdag 13 tot en met zaterdag 16 november vonden de middag- en avondprogramma's plaats in de zalen en op de binnenplaats van Fort Zeelandia. Op de donderdag, vrijdag en zaterdag werden door diverse auteurs scholen bezocht. Het aantal leerlingen dat in Paramaribo bij de presentaties op school aanwezig was, bedroeg ruim 2500. Het enthousiasme en de leergierigheid waren zeer groot. Ook de auteurs hebben de schoolorptredens bijzonder gewaardeerd.

Op 12 november werd het festival gestart in Nickerie, waar een deel van de auteurs 's ochtends optrad in de gymzaal van de Scholen Gemeenschap Nickerie (sgn). Ruim 300 bovenbouwleerlingen luisterden vol aandacht naar Shrinivasi, Frank Martinus Arion, Clark Accord, Hagar Peeters, Adriaan van Dis, Joke van Leeuwen en Suriantó. Toen de afgesproken twee uur voorbij waren, werd op aandringen van de leerlingen in een toegift voorzien door Ellen Ombre en Cynthia McLeod.

Met enige spanning keken we uit naar het optreden 's avonds op het districtscommissariaat. Men had ons gewaarschuwd voor een lage opkomst en een stroomstoring leek weinig goeds te beloven. In allerijl werd besloten het gebeuren te verplaatsen naar de veranda van het districtscommissariaat. Dit bleek een uitstekende wijziging, want het publiek van ruim 300 bezoekers zou de capaciteit van het commissariaat ruimschoots hebben overschreden.

De officiële opening van het festival in Fort Zeelandia in Paramaribo op woensdagavond 13 november trok ruim 600 bezoekers. De afwisseling van poëzie, boekpresentaties en muziek wist het publiek ruim drie uur te boeien.

De opening van 'Het woud der verwachting' viel ook samen met de opening van 'Van vrouwen leven', een fototentoonstelling samengesteld door Clark Accord.

Het symposium over kinder- en jeugdliteratuur op donderdagmiddag 14 november werd door ongeveer 250 mensen en kinderen bezocht.

De avond over auteurs die geschiedenis schrijven werd door ongeveer 600 mensen bezocht. De discussie waaraan Clark Accord, John de Bye, Adriaan van Dis, Cynthia McLeod, Hagar Peeters en Joost Zwagerman deelnamen, was zeer levendig te noemen.

Vrijdag 15 november stond geheel in het teken van het belangwekkende proefschrift van Michiel van Kempen over de Surinaamse literatuur. 's Middags was er een rondetafelgesprek over het proefschrift en discussieerden Frank Martinus Arion, Els Moor en Wim Rutgers aan de hand van enkele stellingen. Jerry Eggers was aanwezig als moderator. Ongeveer tweehonderd mensen woonden de middag bij. 's Avonds werd het proefschrift op theatrale wijze aanschouwelijk gemaakt, en droegen vijf acteurs teksten voor. Hier kwamen ongeveer 300 bezoekers op af. Tijdens de slotavond op zaterdag 16 november droegen alle auteurs zes minuten voor uit eigen werk. De avond werd beëindigd met een optreden van de band Time Out en zang van Denise Jannah. Ruim 600 mensen waren aanwezig.

Conclusies

De manifestatie 'Het woud der verwachting' heeft voorzien in een grote behoefte. Het laatste grote literaire festival in Suriname had vijf jaar eerder plaatsgevonden. 'Het woud der verwachting' heeft niet te klagen gehad over een gebrek aan belangstelling in de media. Tijdens de voorbe-

reidingsbezoeken is uitgebreid met de pers gesproken. De brochures met programma en auteursportretten, en de affiches zijn zeer positief ontvangen.

De persconferentie in Hotel Krasnapolsky werd druk bezocht. In Nederland verscheen in de grote kranten ons persbericht, daarnaast besteedden *de Volkskrant* en *Boekblad* een apart artikel aan het festival en de Surinaamse literatuur. In de Surinaamse kranten verschenen diverse artikelen en *de Ware Tijd* publiceerde kort voor het festival het programma. Tijdens het festival verschenen op de voorpagina verslagen van de avondprogramma's. Daarnaast waren er talloze radio- en tv-uitzendingen over het festival in Suriname. Tijdens het verblijf in Suriname zijn Clark Accord en Cynthia McLeod geïnterviewd voor het radioprogramma 'Met het oog op morgen' (11 november 2002).

Ook bleek het festival een goede aanleiding of uitgangspunt voor andere activiteiten en instellingen. Het NLPVF heeft bijvoorbeeld de gemeente Den Haag kunnen helpen met een grote verzending boeken voor Nickerie. Via de Vereniging Ons Suriname werden we benaderd door Stichting Schrijven, die tijdens het festival een schrijversworkshop en een literair spreekuur organiseerden, waar enkele van de door ons uitgenodigde auteurs hun medewerking aan hebben verleend. Wij vernamen dat er nu een Stichting Schrijven Suriname is opgericht, die zich door het festival heeft laten inspireren bij het maken van haar Activiteitenplan. Ton van de Langkruis en Mories Römken van Stichting Winternachten zullen in 2004 een literair festival organiseren in Suriname als opvolging van 'Het woud der verwachting'. Bij wijze van voorbereiding liepen zij het hele programma mee en legden ze de nodige contacten. Er is inmiddels een goed netwerk van nuttige contacten opgebouwd, dat zeker bruikbaar zal zijn voor een volgende manifestatie.

BIJLAGE 9

Vertalershuis Amsterdam, jaarverslag 2002 door Peter Bergsma

In 2002 verbleven er 42 vertalers van 19 verschillende nationaliteiten in het Vertalershuis, plus een Canadese en een Surinaamse gastauteur. Er werden in totaal 55 verblijfsbeurzen uitgekeerd. Voor de periode 1 april tot en met 31 december 2002 werd een subsidie van de Europese Commissie ontvangen (zie 'Europese subsidie').

Adviescommissie

De Adviescommissie van het Vertalershuis kwam in 2002 eenmaal bijeen om de directeur te adviseren inzake de aanvragen voor een verblijf en een aantal beleidskwesties. De commissie bestond uit mevrouw Rudi Wester (directeur Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds) en de heren Peter Nijssen (hoofdredacteur uitgeverij de Arbeiderspers), Hugo Verdaasdonk (hoogleraar literatuursociologie aan de Universiteit Tilburg) en Rien Verhoef (literair vertaler, penningmeester Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds).

Bezetting

Hieronder volgt een lijst van de vertalers die in 2002 in het Vertalershuis hebben verbleven, met daarnaast hun land van herkomst en het project dat zij onder handen hadden. De duur van hun verblijf varieerde van twee weken tot twee maanden.

- VERENA KIEFER (Duitsland)
Koppain (Danny Verstegen)
- YOLANDE VILLEMARE (Quebec)
Gastauteur Fonds voor de Letteren
- JOAKIM SUNDSTRÖM (Zweden)
De ontdekking van de hemel (Harry Mulisch)
- FRANCO PARIS (Italië)
Het geheim (Anna Enquist) & bloemlezing P.C. Hooft
- SZABOLCS WEKERLE (Hongarije)
Fantoompijn (Arnon Grunberg)
- MARLENE MÜLLER-HAAS (Duitsland)
Het verdwaalde eiland (Alfred van Cleef)
- JEANNETTE RINGOLD (VS)
Omdat hun hart sprak (Bert Jan Flim)
- RAINER KERSTEN (Duitsland)
Mamma Medea (Tom Lanoye)
- AINO ROSCHER KRISTENSEN (D'marken)
De passievrucht (Karel Glastra van Loon)
- TIBOR BÉRCZES (Hongarije)
vertalingen voor Nederlands themanummer van
Nagyvilág

PER HOLMER (Zweden)
De Oostakkerse gedichten (Hugo Claus) & *Philip en de anderen* (Cees Nooteboom)

SYLKE HACHMEISTER (Duitsland)
Polleke IV: Met de wind mee naar de zee (Guus Kuijer)

ISMENE KRISHNADATH (Suriname)
 gastauteur NLPVF

ISABEL LORDA (Spanje)
Met onbekende bestemming (Maya Rasker)

FRANCA FRITZ (Duitsland)
Het schnitzelparadijs (Khalid Boudou)

JEANNE OIDTMANN (Duitsland)
Anansi's web (Lydia Rood)

MARIANNE HOLBERG (Duitsland)
Maria Sybilla. Een ongebruikelijke passie (Inez van Dullemen) & *De zonnewijzer* (Maarten 't Hart)

EVA SCHWEIKART (Duitsland)
Oortjes onder water (Hetty van de Rijt en Frans X. Plooi)

IRINA LESKOVSKAYA (Rusland)
Het Apollinisch uurwerk (Louis Andriessen & Elmer Schönberger)

SVETLANA KNIAZKOVA (Rusland)
Siegfried (Harry Mulisch)

PETRA SCHÜROVÁ, JANA PELLAROVÁ (Tsjechië)
Nederland, de vaderlandse geschiedenis van de prehistorie tot nu (Han van der Horst)

WIUM VAN ZYL (Zuid-Afrika)
Nooit meer slapen (W.F. Hermans)

GHEORGHE NICOLAESCU (Roemenië)
Siegfried (Harry Mulisch)

CATHY GINARD (Spanje)
Een hart van steen (Renate Dorrestein)

TAMÁS BALOGH (Hongarije)
De metaforenmachine (Douwe Draaisma)

MIKLOS FENYVES (Hongarije)
Titaantjes (Nescio)

RAN HACHOEN (Israël)
Het geheim (Anna Enquist)

JAROSLAW DOVHOPOLYY (Oekraïne)
 bloemlezing van 20ste-eeuwse Nederlandse auteurs

JUDIT GERA (Hongarije)
 keuze en vertaling van gedichten van Judith Herzberg

JELICA NOVAKOVIC (Servië)
Villa des Roses (Willem Elsschot)

IVANA SCEPANOVIC (Servië)
Eilandgasten (Vonne van der Meer) & *De geruchten* (Hugo Claus)

YUMI NISHIMURA (Japan)
De kracht van een lied (Helen Colijn)

BAGRELIA BORISSOVA (Bulgarije)
Siegfried (Harry Mulisch)

VISHNU KHARE (India)
Het volgende verhaal (Cees Nooteboom) & *De aanslag* (Harry Mulisch)

JAN MYSJKIN (België) & PIERRE GALLISSAIRES (Frankrijk)
Le dada pour cochons (bloemlezing uit het werk van Paul van Ostaijen)

Een dak voor een onzichtbare brug

TIEN JAAR VERTALERSHUIS

1992 – 2002

STEVE LEINBACH (VS)
Onder ijsbergen (J. Bernlef)

HANS CHRISTIAN FINK (Denemarken)
De droom van de leeuw (Arthur Japin)

MONIKA GÖTZE (Duitsland)
Kaas en de evolutietheorie (Bas Haring)

ORSOLYA VARGA (Hongarije)
De verborgen verleider. De psychologie van de reuk (Piet Vroon, Anton Amerongen en Hans de Vries)

ANETA DANTCHEVA (Bulgarije)
 keuze uit werk van Constantijn Huygens

VERONIKA HAVLIKOVÁ (Tsjechië)
 proefschrift over Jan Cremer

RAINA STEFANOVA (Bulgarije)
Pluk van de Petteflet (Annie M.G. Schmidt)

Werving

De staf van het Vertalershuis heeft zich, zoals elk jaar, intensief beziggehouden met werving. Dankzij de directe relatie met het Productiefonds waren de namen van vertalers met wie een contract was gesloten voor de vertaling van een Nederlandstalig werk in de categorieën kwaliteitsfictie of -non-fictie weer onmiddellijk bekend, zodat zij, als ze zich niet al zelf hadden aangemeld, op de mogelijkheid van een verblijf konden worden gewezen. Bovendien werd traditiegetrouw van deze mogelijkheid gewag gemaakt in de in januari 2002 verschenen *Nieuwsbrief* nr. 5.

Bibliotheek

Vooraf dankzij de gaven van de Nederlandse literaire uitgeverij is de bibliotheek van het Vertalershuis verder gegroeid. Daarnaast is uit eigen middelen een aantal nieuwe naslagwerken aangeschaft.

Ook in 2002 is de staf van het Vertalershuis regelmatig benaderd voor het helpen oplossen van begripsproblemen in de brontekst, zowel door vertalers binnen als buiten het huis.

Activiteiten

In samenwerking met het Vlaams Fonds voor de Letteren en het Steunpunt Literair Vertalen organiseerde het Vertalershuis in 2002 twee vertaalworkshops in het buitenland. Van 7 tot 9 juni vond in Kopenhagen een workshop plaats voor zes vertalers Nederlands-Deens, onder leiding van Aino Roscher Kristensen en Annelies van Hees. Als voorbereiding was een fragment vertaald uit de roman *De oesters van Nam Kee* van Kees van Beijnum. Onderdeel van de workshop was een bezoek aan uitgeverij Tiderne Skifter, een belangrijke uitgever van Nederlandstalige literatuur in Denemarken, en een gesprek met directeur Claus Clausen.

Op 27 en 28 juni werd in Coimbra een vertaalworkshop gehouden voor zeven vertalers Nederlands-Portugees, onder leiding van Lina Cortesão, Patricia Couto en Arie Pos. De behandelde tekst was een fragment uit de roman *De zwarte met het witte hart* van Arthur Japin.

Op 20 september werd met een kleine borrel het tienjarig bestaan van het Vertalershuis gevierd. Ter gelegenheid van dit jubileum verscheen het boekje *Een dak voor een onzichtbare brug*, waarin de geschiedenis van het Vertalershuis wordt verteld en tien vertalers kond doen van hun ervaringen met het huis.

In oktober werd ter gelegenheid van het festival 'Bolygó Hollandok' (de Vliegende Hollander) in Boedapest een kleine, informele workshop gehouden met als onderwerp een fragment uit *Fantoompijn* van Arnon Grunberg. Moderator was Szabolcs Wekerle en Arnon Grunberg woonde een deel van de workshop bij.

In november werd de Else Otten Prijs 2002 toegekend aan Marlene Müller-Haas, voor haar vertaling *Kirschenblut*, een keuze uit het werk van Charlotte Mutsaers. De prijs is op 10 januari 2003 uitgereikt in Berlijn.

Op 13 en 14 december vonden de Literaire Vertaaldagen plaats in Nijmegen. Onderwerp van de symposiumdag was 'Vertaler zoekt tekst, tekst zoekt vertaler' – hoe komt een bepaalde tekst bij een bepaalde vertaler terecht? – met als sprekers Erik Visser (directeur uitgeverij De Geus), Hanneke van der Heijden (vertaler Turks-Nederlands), Mark Leenhouts (vertaler Chinees-Nederlands) en Gregor Seferens (vertaler Nederlands-Duits). Na de laatste spreker vond onder leiding van Maarten Steenmeijer (vertaler en hoogleraar Spaans aan de Katholieke Universiteit Nijmegen) een forumdiscussie plaats, waaraan behalve de sprekers ook werd deelgenomen door Eveline van Hemert en Katelijne de Vuyst (beiden vertaler Frans-Nederlands) en uiteraard door het publiek. De dag werd afgesloten door Anna Enquist, die vertelde over haar ervaringen met vertalers van haar poëzie en proza. De volgende dag waren er twaalf workshops, met als 'bijzondere' work-

shops Chinees-Nederlands en toneelvertalen.

Het totaal aantal verschillende deelnemers, hetzij aan beide, hetzij aan één van beide dagen, bedroeg dit jaar 215.

Europese subsidie

Voor de periode 1 april-31 december 2002 heeft het Vertalershuis een subsidie ontvangen van de Europese Commissie in Brussel, samen met het Europäisches Übersetzer-Kollegium in Straelen (Duitsland) en het Collège européen des Traducteurs Littéraires in Seneffe (België). Peter Bergsma was in juni 2002 in Barcelona voor een vergadering van het netwerk RECIT en in oktober 2002 in Boedapest om te spreken tijdens de jaarvergadering van het European Writers' Congress.

BIJLAGE 10

Leerstoel 'Theorie en praktijk van het literair vertalen' Jaarverslag 2002 door Ton Naaijens

Algemeen

In overleg met het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds (met de directeur, mevr. Rudi Wester) en met de Katholieke Universiteit Nijmegen (de decaan, prof. dr H. Bots) heb ik in juli 2002 besloten mijn bijzonder-hoogleraarschap 'Theorie en praktijk van het literair vertalen' per 1 januari 2003 te beëindigen. Daarmee kwam een einde aan een vruchtbare werkperiode van ruim vijf jaar. Het besluit tot beëindiging werd ingegeven door de overweging dat de leerstoel zijn functie inmiddels afdoende had vervuld, zowel voor de universitaire gemeenschap als daarbuiten. Daarnaast speelde de persoonlijke omstandigheid een rol dat ik in augustus 2001 aan de Universiteit Utrecht was benoemd tot hoogleraar Duitse letterkunde alsmede Vertaalwetenschap. Ik heb de functie, die ik als bijzonder eervol beschouwde, met zeer veel genoegen en gewin vervuld. De functie heeft mij ook kansen geboden. Door de leerstoel is het in de periode 1997-2002 mogelijk geweest een opvallende lacune in het universitaire onderwijs te vullen. Bovendien kreeg ik door de leerstoel een stem in het debat over het literair vertalen in Nederland. Dat laatste was met name van belang in het kader van de deskundigheidsbevordering voor het literaire vertalen in en uit het Nederlands. Dit mondde onder meer uit in de oprichting van het Steunpunt Literair Vertalen, dat inmiddels met steun van en in nauwe samenwerking met de Nederlandse en Vlaamse literaire fondsen opereert. Een van de activiteiten van het Steunpunt, het organiseren van zomercursussen literair vertalen uit het Nederlands, is van oudsher opgezet volgens een met het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds ontwikkeld en beproefd recept.

Onderzoek

In 2002 verscheen mijn essaybundel over literair vertalen bij uitgeverij Vantilt onder de titel *De slag om Shelley en andere essays over vertalen*. In die bundel is onder meer de oratie waarmee ik in 1998 het ambt van bijzonder hoogleraar aanvaardde, opgenomen, zij het in een veranderde en aangepaste vorm. Het algemene, eerder beschouwelijke deel is losgemaakt van de delen over zogenaamde 'hervertalingen'. Voorts zijn opgenomen eerder (in *De Gids*, *De Groene*, *Armada* en *Filter*) gepubliceerde stukken rond drie onderwerpen: vertaalreflectie, vertaalkritiek en vertaalgeschiedenis. De bundel kreeg de nodige aandacht, zeker in Vlaanderen waar in *De Morgen* een uitgebreide en diepgaande bespreking verscheen. Patrick De Rynck gebruikte in dat stuk een aantal argumenten die het belang van de literaire vertalingen en de reflectie erover nog eens onderstreepten.

Als redacteur bleef ik verder betrokken bij de publikatie van twee tijdschriften die aandacht besteden aan literaire vertalingen: *Armada*, tijdschrift voor wereldliteratuur en *Filter*, tijdschrift over vetalen. Bovendien was ik ook in 2002 editor van de internationale reeks *Approaches to Translation Studies* (Rodopi Amsterdam/Atlanta).

Onderwijs, universitair

In het eerste semester van 2002 werd wederom een college gegeven in de in 2001 vernieuwde opzet. Het college was gericht op 'Literair vertalen & vertaalkritiek'. Literair vertalen zelf werd in de cursus intensief gecombineerd met de reflectie over vertalen. De studenten van dit college (6 deelnemers) waren van een redelijk niveau (met één uitzondering, een getalenteerd vertaalster). Het college richtte zich ook dit jaar op de talen die de studenten studeerden en op hun literaire interesses. Vertaald werden onder meer twee korte verhalen van James Joyce (uit de bundel *Dubliners* 'Clay' en 'Counterparts'), enkele gedichten van Rainer Maria Rilke (onder meer 'Die Flamingos') en een verhaal van de Poolse schrijfsters Malgorzata Musierowicz. Van alle vertalingen zijn wederom kleine boekjes gemaakt. Vooral het laatste Poolse verhaal, een deel van een jeugdboek, werd bijzonder verzorgd uitgegeven en vertaald (door een moedertaalsprekster Pools, Magdalena Brzezinska). De vorig jaar aangekondigde scriptie over de poëzie van Marianne Moore wordt momenteel afgerond.

Expertise

In 2002 werd ik in Nijmegen betrokken bij de discussie over de komende bachelor-masterstructuur en de mogelijke rol van het vertalen daarin. Onder het voorzitterschap van prof. dr C. Versteegh werd een commissie opgericht die over de voortzetting van de zogenaamde Vertaalvariant in de bachelor-masterprogramma's voor de vreemde talen moest adviseren. Ik maakte deel uit van die commissie, die in totaal vier keer bij elkaar kwam. Het advies werd in het voorjaar van 2002 aan het faculteitsbestuur uitgebracht. Belangrijkste punt is dat naar de mening van de commissie ook in de toekomst behoefte zal zijn aan een vertaalvariant. Gedacht werd op dat moment ook aan een vorm van samenwerking met andere universiteiten (Utrecht met name), waarbij de leerstoel Theorie en praktijk van het literair vertalen een spilfunctie zou kunnen vervullen. Mij is niet bekend wat het faculteitsbestuur met het advies gedaan heeft. De universiteit van Nijmegen startte in 2002 met een zogenaamd Honours Programme voor bijzondere studen-

ten uit alle faculteiten. Ik heb in dat programma twee colleges verzorgd (een over Kleists *Michael Kohlhaas* in november 2002 en een over Musils *Törless* in mei 2003). Het was een bijzondere ervaring over die twee boeken – en hun vertalingen – te discussiëren met niet-letterenstudenten. De belangrijkste manier om mijn expertise op het gebied van het literair vertalen door te geven was mijn directeurschap van het eerder genoemde Steunpunt Literair Vertalen. Op grond van mijn expertise op het gebied van het vertalen was ik in 2002 lid van de Nederlands-Vlaamse Commissie Lexicale Vertaalsoorzieningen en van de Begeleidingscommissie van de Nieuwe Bijbelvertaling.

Bibliotheek

Ook in het jaar 2002 werd de bibliotheek van de Katholieke Universiteit Nijmegen op het gebied van het literair vertalen verder uitgebreid. Dit gebeurde in het kader van de leerstoel en op grond van een eerder door het Productiefonds verstrekte subsidie. Dit heeft geleid tot een bijzondere collectie op het gebied van het literaire vertalen en de reflectie daarover. Er resteert een zeer klein bedrag waarmee in het komende jaar de lopende abonnementen op vertaaltijdschriften kunnen worden betaald.

Vertaaldagen

Voor de vierde keer werden in Nijmegen de *Litteraire Vertaaldagen* georganiseerd (13 en 14 december 2002). De Vertaaldagen kenden wederom een grote belangstelling en werden door verschillende partijen gesteund: behalve door het Nederlands Literair Productie- en Vertalingenfonds door het Fonds voor de Letteren, de Stichting LIRA, de Vereniging van Letterkundigen, het Vertalershuis en de Nederlandse Taalunie ook door de Katholieke Universiteit Nijmegen. De KUN was wederom een goede gastheer. De vertaaldagen kunnen zich in een steeds grotere populariteit verheugen (ook kwantitatief: 70 deelnemers in 1999, 90 in 2000, 130 in 2001 en nu in 2002: 170 deelnemers). Het symposium was deze keer inhoudelijk (en niet beleidsmatig) ingevuld en had als onderwerp ‘Vertaler zoekt tekst, tekst zoekt vertaler’. Er waren lezingen van Erik Visser (uitgeverij De Geus), Hanneke van der Heijden (vertaler Turks-Nederlands), Mark Leenhouts (vertaler Chinees-Nederlands) en Gregor Seferens (vertaler Nederlands-Duits). Een ronde-tafelgesprek vond plaats onder leiding van Maarten Steenmeijer (Katholieke Universiteit Nijmegen) over het onderwerp van de dag met vertaler Kathelijne De Vuyst, Eveline van Hemert, Hanneke van der Heijden, Mark Leenhouts en Gregor Seferens. Nieuw was de vertaaldagenlezing door een bekend auteur of vertaler, in 2002 was dat Anna Enquist. Er waren gebruikelijke workshops, aangevuld met speciale workshops Chinees-Nederlands en Toneelvertalen (Engels-Nederlands, door Peter Verstegen).

Overige punten

In maart-mei van 2003 werden in Nijmegen door de Commissie Beeldende Kunst twee tentoonstellingen rond het oeuvre van de dichter Paul Celan georganiseerd: een met werk van de Franse kunstenares Colette Brunschwig, en een gericht op de Celan-receptie in Nederland. In beide gevallen werd expliciet vermeld dat de tentoonstellingen ook in verband stonden met mijn Celan-vertalingen en dus met het werk van een Nijmeegse – zij hetcheidende – hoogleraar. Ik heb dat – naast een afscheidsetentje in kleine kring – zeer gewaardeerd.

